

DE TO HVIDE NATIONER

EN TYSK SØOFFICERS ERINDRINGER

AF

GEORG VON HASE

TREDIE OPLAG

ANDR. FRED. HØST & SØN

KØBENHAVN - MCMXXXV

Oversat efter »Skagerak« 33.-37. Tusind, af
Kommandørkaptajn H. A. Ø. BISTRUP.

FR. BAGGES KGL. HOFBOGTRYKKERI
KØBENHAVN

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side:
Første Del: Kielerugen 1914.....	9
Anden Del: Søslaget udfor Skagerak:	
1. Kap.: De første Sammenstød med engelske Kampenheder	43
2. Kap.: De artilleristiske Grundlag for Kamp til Søs	46
3. Kap.: De taktiske Grundlag for Kamp til Søs	61
4. Kap.: Den personlige Fremstillings historiske Værd, naar det drejer sig om en Søkamp	66
5. Kap.: Om Bord i »Derfflinger« paa Vej til Skagerak.....	76
6. Kap.: Skagerakslagets 1. Kampafsnit, Kl. 5 ⁴⁸ –6 ⁵⁵ . Kampen med »Queen Mary«. Torpedobaadsangreb og deres Afværgelse..	87
7. Kap.: Skagerakslagets 2. Kampafsnit, Kl. 6 ⁵⁵ –7 ⁵⁰ . Kampen med 5. Kampskibseskadre. Beatty's Omklamringsmanøvre.....	110
8. Kap.: Skagerakslagets 3. Kampafsnit, Kl. 7 ⁵⁰ –9 ⁰⁵ . Livlige Kampe med Kampskibe, Krydsere og Torpedobaade. »Invincible« gaar under. »Derfflinger« maa stoppe for at klare Torpedonetten.....	113
9. Kap.: Skagerakslagets 4. Kampafsnit, Kl. 9 ⁰⁵ –9 ³⁷ . Slagkrydsernes Dødsfart, Admiral Scheer trækker Flaaden ud af Fjendens Omklamring. Torpedobaadsangreb. Flaaden gør sig fri af Fjenden.....	125
10. Kap.: Skagerakslagets 5. Kampafsnit. Kl. 9 ³⁷ –10 ³⁵ og Natten til den 1. Juni. Den sidste Artillerikamp. Natkampene. »Pommern« torpederes.....	137
11. Kap.: Betragtninger over Skagerakslaget.....	145
Tillæg: Uddrag af den i Efteraaret 1916 i »London Magazine« offentliggjorte Artikel, skrevet af den engelske Marineminister Churchill	150

UDDRAG AF FORORDET TIL FØRSTE OPLAG MED TITLEN »DIE ZWEI WEISSEN VÖLKER«

. . . Min Bog skal berette om to historiske Møder mellem Tyskere og Englændere.

Det første Møde fandt Sted kort før Krigens Udbrud og var, mere end noget andet, karakteristisk for det Forhold, hvori vi Tyskere dengang stod til vore nuværende Dødsfjender, Englænderne.

Det var i Juni 1914, at en stor engelsk Eskadre besøgte Kiel. Jeg blev dengang, saa længe denne Eskadre var i Kiel, beordret til at gøre personlig Tjeneste hos den engelske Eskadrechef, Viceadmiral *Sir George Warrender*. Jeg boede, paa det Tidspunkt da Mordet i Serajewo fandt Sted, om Bord i Flagskibet »King George V« sammen med den engelske Gesandt *Sir Edward Goschen* og andre af Admiralens Gæster. Mine Oplevelser og Indtryk fra denne Tid nedskrev jeg umiddelbart efter den engelske Eskadres Afrejse efter mine Dagbogsoptegnelser.

Det andet historiske Møde, som jeg vil berette om, var Skagerakslaget. Jeg havde under Slaget den Lykke som Ildleder i det største, stærkeste og hurtigste af vore store Skibe, Slagkrydseren »Derfflinger«, at være med i den varmeste Slagtummel, at opleve alle Slagets Faser og desuden at bidrage afgørende til Sænkningen af de to engelske Slagkrydsere »Queen Mary« og »Invincible«. Da der for Tiden endnu ikke gives nogen Fremstilling af Slaget, bedømt og beskrevet fuldstændig upartisk af en Deltager og fri for Censurens Baand,

har jeg bestræbt mig for ved Fortællingen om mine Oplevelser kun at skildre disse ud fra et historisk, helt upolitisk Standpunkt og at fremstille Kampen, som den virkelig forløb, saa vidt jeg kunde overse den.

Før jeg nu beskriver disse to Begivenheder, som er blevet historiske, vil jeg gerne paa dette Sted kort fortælle et klassisk Eksempel paa, hvorledes ingen Englænder, paa Trods af al Misundelse og Konkurrencestrid, før Krigen tænkte paa i en ægte Tysker at se andet end en Repræsentant for en jævnbyrdig og stammebeslægtet Nation.

Det var i 1913.

Udfor den albanske Kyst laa Skibe af næsten alle Nationer til Ankers. Chefen for den tyske Krydser »Breslau« havde indbudt Admiraler og Chefer til sit Bord. Ved Siden af ham sad den engelske Admiral. Rundt om Bordet, mellem Tyskere og Englændere, sad Italienere, Franskmand, Russere, Spaniere, Tyrker, Grækere og Albanere i broget Blanding. Man underholdt sig livligt paa alle mulige Sprog om politiske Begivenheder. Den engelske Admiral og den tyske Chef betragtede undersøgende og i al Hemmelighed nøjere Deltagerne i Selskabet og udvekslede Iagttagelser over de forskelligartede Folketyper med hinanden.

Pludselig hæver den engelske Admiral sit Glas, ser den tyske Chef skarpt ind i hans blaa Øjne og hvisker, idet Glassene klinker mod hinanden, sagte til ham: »The two white nations!« Med funklende Øjne saa de to Germaner paa hinanden, Repræsentanter for de to største, søfarende, germanske Nationer. De følte, at de var af samme Stamme, i deres Oprindelse Sønner af eet og det samme ædle Folk!

Saaledes og ikke anderledes følte før Krigen alle ægte Tyskere og alle ægte Englændere!

Jena, Juli 1919.

Georg von Hase.

FØRSTE DEL
KIELERUGEN 1914

Den 22. Maj bragte »Times« følgende Efterretning:

»1. Flaade«s Besøg i Østersøen.

Admiralitetet meddeler, at fire Eskadrer bestaaende af Kampskibe og Krydsere i næste Maaned skal paa Krydstogt til Østersøen. Alle vigtige Havne skal besøges, herunder Kiel, Kronstadt, København, Christiania og Stockholm. Disse Besøg har samme Betydning som de, de engelske Eskadrer nylig aflagde i østrigske, italienske og franske Havne, som en østrigsk Eskadre nu aflægger paa Malta, som en russisk Eskadre foregaaende Sommer aflagde i Portland, og som det, en fransk Eskadre i næste Maaned vil aflægge i samme Havn. De er aftalt mellem de respektive Regeringer, og da de hverken har politisk eller international Betydning, tør man haabe, at de ikke bliver udnyttet paa anden Maade, end til den sædvanlige Udveksling af Gæstevenskab, som er at vente ved saadanne Besøg. Disse Togter vil være Officerer og Mandskab meget velkomne, da de betyder en Opmuntring i den daglige Tjenestes Ensformighed i hjemlige Farvande og bidrager til Kendskabet til fremmede Havne. Sidste Gang, engelske Søstridskræfter var i Østersøen, var i Efteraaret 1912, da 2. Krydsereskadre besøgte Christiania, København, Stockholm, Reval og Libau.«

Admiralitetet meddeler følgende Plan for H. M. Skibe af »1. Flaade«:

»2. Kampskibseskadres Viceadmiral vil, om Bord i sit Flagskib »King George V«, sammen med »Ajax«, »Audacious« og »Centurion« og 1. lette Krydsereskadres Standerchef, om Bord

i »Southampton«, sammen med »Birmingham« og »Nottingham«, besøge Kiel fra 23.—30. Juni.

Efterretningen om dette planlagte engelske Flaadebesøg i Kiel vakte saavel i Tyskland som overhovedet Verden over den allerstørste Opsigt. Nogle vilde deri se et vigtigt Skridt til Afspænding af den politiske Tilstand, andre saa deri kun en sidste Spionage førend det uundgaaelige Sammenstød. De tyske Aviser beskæftigede sig snart levende med det ventede engelske Flaadebesøg, og Marinen traf alle Slags Forberedelser til Skibenes Modtagelse i Kiel. Blandt andet befalede H. M. Kejseren, at der skulde tildeles de to engelske Eskadreachefer to tyske Søofficerer til personlig Tjeneste. Allerede i Maj fik jeg at vide, at jeg var foreslaaet til Tjeneste hos en af de engelske Eskadreachefer, og i Begyndelsen af Juni stod der i Flaadebefalingen, at jeg var beordret til personlig Tjeneste hos Viceadmiral *Sir George Warrender* og Kaptajnløjtnant *Kehrhahn* til personlig Tjeneste hos Commodore *Goodenough*, Chefen for den lette Krydsereskadre.

Ved mine Udkommandoer til Udlandet, fremfor alt i Østasien saavel som ved længere Ophold i England, havde jeg stadig staaet i det bedste Forhold til Englændere, især til jævnaldrende engelske Søofficerer. Jeg havde oplevet mange gode Timer sammen med dem og glædede mig derfor ogsaa nu, da jeg modtog min Ordre, til det selskabelige Samvær med de engelske Officerer. Jeg ventede mig desuden paa mange Maader nye Indtryk og Impulser, der kunde komme mig til gode i min Gerning.

Tirsdag den 23. Juni gik jeg i Kiel sammen med den engelske Marineattaché i Berlin, Kommandør *Hendersson*, og den til Lodsningen af det engelske Flagskib bestemte Navigationsofficer tidligt om Morgenen om Bord i en Motorbar-kasse, med hvilken vi sejlede den engelske Eskadre i Møde saa

langt som til Bülker Fyrskib, der ligger omtrent ti Sømil fra Kiel. Det var en regnfuld, diset Dag, og der blæste kun en let Brise. Ved Fyrskibet mødte vi de seks Motorbarkasser, hvori de Navigationsofficerer befandt sig, der skulde lodse de øvrige Skibe ind. Vor lille Flotille var netop samlet, da vi i Nord fik Øje paa to kraftige Røgskyer. I to Kolonner styrede de engelske Skibe ned imod os.

Vi skelnede snart i den venstre Kolonne de fire Kampskibe, der sejlede i Kølvandslinie, og i den højre, længere væk, de tre lette Krydsere. Set fra vort lave Stade frembød de engelske Kampskibe et imponerende Skue. Den mørkegraa Farve virkede paa den taagede Baggrund næsten sort. Truende skød Skibskolosserne sig frem, Verdens største Krigsskibe. Det var de anmeldte Dreadnoughts, »King George V«, »Ajax«, »Audacious« og »Centurion« og de tre lette Krydsere »Southampton«, »Birmingham« og »Nottingham«. Paa Flagskibet, fra hvis Fortop det engelske Viceadmiralsflag vajede, gik et Signal til Vejrs, da man opdagede vor Vinken. Skibene stoppede, Maskinerne slog bak, og da de mægtige Skibe laa stille, lagde vore syv Motorbarkasser næsten samtidig til ved de syv engelske Skibe.

Vi lagde til ved »King George V«s Styrbords Falderebs-trappe og klatrede om Bord. Skibets næstkommanderende, Kaptajn *Goldie*, modtog os og ledsagede os til Admiralen, som sammen med sine Stabsofficerer stod paa den højtliggende Admiralsbro.

Kommandør *Henderson* forestillede os for Admiralen. Jeg ønskede ham Velkommen paa Chefen for Højsøflaadens og Chefen for Østersømarinestationens Vegne og meddelte ham, at jeg, under den engelske Eskadres Ophold i Kiel, var beordret til personlig Tjeneste hos ham. Admiralen takkede meget elskværdigt og glad og præsenterede mig straks for Officererne i sin Stab. Disse var Flagkaptajnen (Flagskibets

Chef) og samtidig Stabschef, Kommandør *Baird*, Souschefen (Admiralstabsofficer) *The Honourable Arthur Stopford* og Flagløjtnanten (Adjutant) *Buxton*. Viceadmiral *Sir George Warrender* var en statelig Skikkelse, med aristokratiske Ansigtstræk, gode blaa Øjne, skægløs. Han kunde vel være omkring 55 Aar, var let graanet, men i sit Væsen af ungdommelig Elasticitet og elskværdig Munterhed.

I min tjenstlige Indberetning, som jeg indsendte straks efter det engelske Besøg, skrev jeg følgende om Admiralen og Officererne i hans Stab:

Viceadmiral Sir George Warrender, Bart.

»Viceadmiral *Sir George Warrender*, Bart. er en fornem Verdensmand af den ægte engelske Type med en sikker og bestemt Optræden. Officererne i hans Stab og paa hans Skibe sætter stor Pris paa hans Egenskaber, og ogsaa ellers skal han være meget afholdt i Eskadren paa Grund af sine Karakteregenskaber og sin personlige Omsorg for Mandskabet.

Allerede under Indsejlingen og ogsaa senere lagde jeg Mærke til den korte, forretningsmæssige Maade, han afgjorde alle tjenstlige Sager paa, og som han havde tilfælles med næsten alle de andre engelske Officerer. Korte Befalinger og korte Svar, hvortil det engelske Sprog jo er særligt egnet. Under Tjenesten ikke et uvedkommende Ord. Haandhævelsen af Tjenesten gjorde derfor, trods Mangelen paa de fleste af vore militære Formaliteter i Tiltale, Sprog og Holdning, et meget militært og tjenstligt Indtryk.

Warrender er tunghør, men Officererne i hans Stab er i den Grad sammenarbejdet med ham, at han forstaar dem, ogsaa naar de taler sagte. Naar han var sammen med de andre Officerer eller med fremmede, var det vanskeligt for ham at høre, især under almindelig livlig Samtale ved Bordet.

Var jeg alene med Admiralen, eller naar der kun var Medlemmer af hans Stab til Stede, forhørte han sig indgaaende om tyske Marineforhold, og navnlig gjorde han sig Bestræbelser for at lære vore Officerers Livs- og Tjenesteforhold at kende og den Aand, der besjælede dem. Desuden viste han en levende Interesse for vor Radiotelegrafi og vore Motorer, især for vore U-Baadsmotorer. At sammenligne deres egen og vor Marine var bleven en anden Natur hos ham og hans Officerer.

Sir George Warrender viste sig flere Gange at være en udmærket Taler. Han forstod lidt Tysk, men gjorde ingen Brug deraf, naar han talte. Jeg maatte paa hans Anmodning daglig oversætte de indkomne tyske Breve og Avisartikler, som vedrørte hans Eskadre. Han anses for at være en god Tennisspiller og en meget dygtig Golfspiller.

Om *H. M. Kejseren* og *H. K. H. Prins Heinrich* talte han altid med den største Højagtelse. Han var meget lykkelig over den Modtagelse, som disse havde givet ham og hans Frue. Ogsaa paa anden Maade bestræbte han sig for at være yderst forekommende mod alle tyske Officerer. Overfor mig viste *Sir George Warrender* sig altid meget elskværdig og omsorgsfuld. Han betonede tidt, at han følte sig taknemmelig over, at en tysk Søofficer var blevet attacheret ham og Commodore *Goodenough*. Faktisk anvendte han mig ogsaa ganske som en personlig Adjudant.

Under eet kan jeg afgive følgende Bedømmelse af *Sir George Warrender*: Han er en fornem Personlighed, har et godt Tag i sine Officerer og sit Mandskab, er et klart Hoved, fuld af Interesse og Forstaaelse for sit Kald og politiske Forhold og besidder en næsten ungdommelig Elasticitet.

Flagkaptajn Baird.

Han er Stabschef og Chef for Flagskibet i een Person. Tidlig og sildig paa Færde. Han ordner i første Række alle Officers- og Mandskabsanliggender vedrørende hele Eskadren (Festlighed, Landlov, Sport o. s. v.). At se til gør han Indtryk af at være overanstrengt, men er en klog og energisk Officer.

Souschefen, The Honourable Arthur Stopford.

Han er som Admiralstabsofficer tillige Eskadre-Artilleri-officer. Et klogt Hoved, en ærlig, frimodig Natur, med særlig Sympati for tysk Hjemliv og Levevis.

Sekretæren Hewlett.

Har en meget betroet Stilling og har Rang over Souschefen. Hans Virksomhed svarer ganske til vor Eskadresekretærs.

Henved Kl. 9 om Morgenen den 23. Juni løb vi ind i Kielerhavn. Det morede mig for en Gangs Skyld at kunne tilbagelægge denne saa ofte befarede Strækning paa Admiralsbroen af et engelsk Flagskib. Udfor Fjorden fik vi en ordentlig Regnbyge, dog klarede Vejret op ved Labø, og vi saa den smukke Kielerhavn i straalende Solskin. Talrige Lystfartøjer og Marinefartøjer kredsede omkring os, og Kysten var tæt besat med nysgerrige, som var strømmet til for at se de berømte engelske Dreadnoughts sejle ind. Fra Labø blev vi ledsaget af *Prins Heinrich's* hvide Motorbaad, og han og hans Damer vinkede hilsende til os. Admiralen og Prinsen hilste paa hinanden ved livlig Svingen med Kasketterne. I god Orden og med sømandsmæssig Rutine fortøjede alle Skibene næsten samtidig i de for dem bestemte Bøjer. Snart efter samledes vi til Frokost i Admiralskahytten.

Admiralen havde en meget stor Spisesalon, der naaede fra Skibsside til Skibsside og var paneleret med Mahogni. Desuden havde han en Salon, der var meget elegant indrettet med lyse Møbler, og som med sine mange Puder og lyse Tapeter mindede om en Damesalon. Begge disse Rum var bestemt til almindeligt Brug for Medlemmerne af Admiralsmessen; dog opholdt disse sig for det meste i deres Fritid i deres rummelige Lukafer eller i Officersmessen. Admiralen havde til eget personligt Brug endnu et rummeligt Arbejds-værelse, et stort Sovelukaf, Bad og Toiletrum.

Vi fik en god Frokost, og under denne drøftede Admiralen Dagens Inddeling med mig. Forud bestemt var: Kl. 11. Udveksling af Besøg med H. M. S. »Friederich der Große«. Derefter skulde Admiralen melde sig hos *Prins Heinrich*. Om Aftenen: Taffel hos denne.

Admiralen spurgte mig, hvor han altid kunde faa fat i mig. Jeg bad ham da, om jeg maatte bo om Bord i »King George V«, hvad han var meget tilfreds med. Foreløbigt stillede han de for Gesandten bestemte Stadsrum til min Raadighed, og saa flyttede da min Oppasser, Matros *Hänel*, ind med alle mine Sager. Det var en hel lille afsondret Lejlighed med en meget smukt indrettet Dagligkahyt, Sovelukaf, Bad og Toiletrum. Desværre varede den Fornøjelse ikke længe, thi endnu samme Aften kom den engelske Gesandt om Bord, og jeg flyttede til et Lukaf paa et lavere Dæk. Det var ganske vist rummeligt, men ret trist og varmt.

Under Kielerugen baade boede og sov jeg om Bord. Ved det stadige Samvær med Admiral *Warrender*, hans Officerer og Gæster fik jeg Lejlighed til at lære dem godt at kende og at danne mig en Mening om den Aand, der herskede imellem dem. Foruden den engelske Gesandt boede desuden dennes Søn og en Nevø af Admiralen, en ung *Lord Erskine*, om Bord som Admiralens Gæster. Til fastsat Tid sejlede vi med Admi-

ralbsbaaden, en meget rummelig og med Mahogni smukt beklædt Dampbarkasse, til Flagskibet »Friederich der Große«, hvor samtlige i Kiel tilstedeværende Admiraler og Chefer af Flaaden var samlede. Admiral *v. Ingenohl* og Admiral *Warrender* forestillede gensidigt Officererne for hverandre. De tyske Officerer forholdt sig kølige og reserverede, de engelske ikke meget anderledes, saa at man trods de korrekte Former mente at kunne mærke den politiske Spænding. Ved senere Festligheder bemærkede jeg ikke noget lignende, særlig ikke mellem de yngre Officerer, der meget snart blev gode Venner med hverandre. Ved alle Baller og Festligheder om Bord og ved Sportskonkurrencer saa man stadig de unge engelske Officerer i bedste Forstaaelse med deres tyske Kolleger og i ivrig Flirt med de tyske Damer. Ligeledes blev mange engelske Officerer indbudt af vore gifte Søofficerer, og de tilbragte saaledes mange Timer i tyske Hjem. Mange Officerer og Mandskaber gjorde Brug af, at der var bevilliget dem fri Rejse med Jernbanen; dagligt rejste Hundreder til Berlin og Hamburg. Som Følge heraf manglede der i Kiel altid en hel Del Officerer og Folk fra Besætningerne.

Fra »Friedrich der Große« kørte vi til det kongelige Slot. Vi blev modtaget af Prins *Heinrich*, Prinsessen, de yngre Prinser og Hofstaten. De kongelige Højheder underholdt sig indgaaende med de engelske Officerer. Begge havde jo, indtil Krigen kom, en særlig Forkærlighed for alt engelsk og talte endog næsten kun Engelsk med hinanden. Jeg underholdt mig længe med den ungdommelige Prins *Sigismund* og senere ogsaa med Prinsesse *Heinrich*, som viste en levende Interesse for min Virksomhed om Bord i »King George V«. Alle Englænderne var henrykte over Prins *Heinrich's* Elskværdighed og fornemme Væsen.

Fra det kongelige Slot tog vi atter om Bord i »King George V«, hvor imidlertid de to Marineattachéer havde indfundet

sig som Gæster til Lunch, Kaptajn *Erich v. Müller*, der var kommen hertil fra London, og Kommandør *Henderson*. Kaptajn *v. Müller* tog mig straks til Side og sagde til mig: »Tag Dem i Agt for Englænderne! England er klar til at slaa løs, vi staar umiddelbart foran Krigen, og Hensigten med dette Flaadebesøg er kun Spioneri. De ønsker at faa et klart Billede af vor Flaades Beredskab. Fortæl dem især ikke noget om vore U-Baade!«

Denne Meddelelse dækkede fuldkommen min egen Anskuelse, men jeg var dog forbløffet over at høre den udtalt saa uforblømt. Jeg holdt mig, under det engelske Besøg, strengt til hans Raad. Fremtiden har givet Kaptajn *v. Müller* fuldstændig Ret. Hvor meget klarere end sin Chef, Gesandten, Fyrst *Lichnowsky*, erkendte han ikke, allerede før Mordet i Serajewo, den truende Fare!

Vi havde kun været faa Minutter om Bord, da Prins *Heinrich* gjorde Genvisit, og snart efter kom Flaadechefen og Stationschefen.

Om Eftermiddagen ledsagede Adjudanten, *Buxton*, og jeg Admiralen paa Visitter. Først tog vi til Yachtklubben, hvor *Warrender* fejrede et ligefrem rørende Gensyn med sin Ven Kontreadmiral *Sarnow*, med hvem han havde sluttet Venskab for mange Aar siden i Østasien. En hel Time sad vi ved et Glas Champagne sammen med de gamle Herrer, som ikke kunde blive færdig med at genopfriske Erindringer om deres fælles Oplevelser. Derefter drak vi The hos Chefen for Østersø-Marinestationen, Admiral *v. Coerper*, og gik saa med ham og hans Frue til Tenniskamp om Kejserpræmien paa Tennispladserne foran Marineakademiet.

Da vi atter kom om Bord, var imidlertid den engelske Gesandt, Sir *Edward Goschen*, indtruffet og flyttet ind i de feudale Stadsrum, hvor jeg kun havde bragt det til at tage en Middagslur. Jeg lærte i Løbet af den næste Uge den engelske

Gesandt at kende som et særlig elskværdigt og aandfuldt Menneske, der altid optraadte med stor Hjertelighed overfor os Tyskere. Han nedstammer fra den gamle Leipziger Boghandlerfamilie, *Göschel*, og er saaledes af Afstamning mere Tysker end Englænder. Efter en kort Tids Samvær med Gesandten klædte vi os alle om til Taflet hos Prins *Heinrich*. Den paabudte Paaklædning var Messejakke med hvid Vest og gyldne Galoner paa Benklæderne, vor fineste Selskabsuniform. Lidt før Kl. 8 tog vi alle til det kongelige Slot, i den morsomme »barge« (Admiralsbaaden), som vi i den følgende Uge sejlede saa ofte med. Taflet forløb smukt. Vi spiste i den hvide Sal ved otte smaa Borde. Foruden de højeststaaende engelske Officerer var de i Kiel tilstedeværende Admiraler med Damer og nogle Medlemmer af det holstenske Ridderskab indbudt. Et fortræffeligt Orkester spillede til det lukulliske Maaltid Musik af snart engelske og snart tyske Komponister.

Lidt over Kl. 10 gik vi atter om Bord i »barge«n og sejlede tilbage til »King George V«. Med *Stopford* og *Buxton* gik jeg derefter ned i Officersmessen, hvor jeg blev præsenteret for nogle af Skibets Officerer. Ved nogle Glas Whisky og Soda blev vi siddende længe fornøjet sammen. I de engelske Skibe har Officererne næsten altid Raadighed over to større Rum til fælles Brug: den egentlige Officersmesse, som næsten altid anvendes som Spisestue, og et »smoking-room«, som er forsynet med Lænestole og Lædersofaer, og hvor der ryges, læses og spilles Kort. Møblerne er Officerernes Ejendom. Begge Rum var i »King George V« særlig smagfuldt indrettede.

For den 24. Juni var følgende Program fastlagt: Kl. 10 Visit hos Marineministeren.

Kl. 1³⁰ Eftm.: *Hans Majestæt* ankommer i sin Yacht »Hohenzollern«. De engelske Flagofficerer og Chefer melder sig i »Hohenzollern« (straks efter, at den er fortøjet).

Kl. 7³⁰ Aften: Middagsselskab hos den engelske Konsul.

Kaptajnløjtnant *Kehrhahn*, *Buxton* og jeg ledsagede Admiral *Warrender* og Commodore *Goodenough* til Marineministeren, der havde hejst sit Flag paa H. M. S. »Fridrich Karl«. Storadmiral *v. Tirpitz* modtog os ved Falderebet og førte os ind i Kahytten. Sammen med de to engelske Flagofficerer tog han Plads ved et lille Bord, vi yngre Officerer sammen med Adjutanten ved et andet Bord. Samtalen blev kun ført paa Engelsk, som Storadmiralen talte godt. *Warrender* og *Goodenough* bragte ham Hilsner fra hans mange Venner og Bekendte i den engelske Marine. *v. Tirpitz* talte derefter om vor Flaades Udvikling. Der blev budt Champagne om. Vi blev der omtrent en halv Time og sejlede saa tilbage til »King George V«, hvor man travlt forberedte »Hohenzollern«s Modtagelse. Besætningen havde under Opholdet i Kiel kun Rengøringsarbejder. Som Følge heraf saa Skibene ogsaa »tip-top« ud. Alle Beskadigelser, der var opstaaet under Overrejsen, blev nu udbedret med Maling, Dækkene blev skurede, og med Henblik paa Mandskabets Paradering blev Lønningen mærket med smaa Kridtstreger i lige store Afstande.

Til det fastslaaede Tidspunkt passerede »Hohenzollern« Holtenauer-Slusen. Ved denne Gennemsejling overgaves Kejsers-Wilhelm-Kanalen til offentligt Samkvem; Udvidelsesarbejdet var dermed afsluttet. For Passagen af store Kampskibe var ganske vist endnu noget Opmudringsarbejde nødvendigt, men det blev fremmet under Højtryk. Den 30. Juli kunde »Kaiserin« passere Kanalen som det første store Kampskib. — Kanalen blev saaledes færdig lige ved Krigens Begyndelse. Derfor kunde Admiral *v. Ingenohl*, da vi i Slutningen af Juli 1914 kom fra de norske Havne, fordele de store Kampskibe til deres Hjemstedshavne Kiel og Wilhelmshafen. Da derfor Ordren kom til Opmarch i Nordsøen, sejlede de store Kampskibe fra Kiel for første Gang gennem Kanalen, ganske vist med forud lettede Kulkasser.

Derved, at Krigen udbrød omtrent paa den Dag Kanalen fuldførtes, opfyldtes en Krigsprofeti, som jeg havde udtalt 1911. Da jeg havde den Overbevisning, at, ligesom alle tidligere byggede Flaader har været anvendt til Kamp, maatte ogsaa den vanvittige Kaprustning mellem alle de store Nationer sikkert engang føre til Krig, saa forudsagde jeg 1911 over for nogle Købmænd i Hamburg, at vi vilde faa Krig, saa snart vi havde en Højsøflaade rede, bestaaende af to store Kampskibseskadrer med dertil hørende Slagkrydsere, lette Krydsere, Torpedobaade og et større Antal U-Baade, og saa snart vore planlagte Kystbefæstninger, især paa Helgoland, og Kejser-Wilhelm-Kanalen var færdige. Den 1. August 1914 var med Kanalens Fuldendelse alle disse Forudsætninger opfyldte, Dansen kunde efter min Profeti begynde — og den begyndte. En af Hamburger Købmændene har senere mindet mig om min Profetis forbløffende Rigtighed. Dengang mente jeg ganske vist, at Forudsætningerne antagelig ikke vilde blive opfyldt før i Foraaret 1915.

Da »Hohenzollern« den 24. Juni passerede Holtenauer-Slusen, afgav alle Skibene Kejsersalutten. Flere Luftfartøjer og en Zeppeliner kredsede omkring Skibet. Desværre styrtede et Luftfartøj ned, og Officeren, Kaptajnløjtnant *Schroeter*, afgik ved Døden.

I rask Fart passerede »Hohenzollern« os. Kejseren hilste fra Broen over til os, hvor han saa Admiral *Warrender* staa. De rødtrøjede Marinesoldater var opmarcherede paa de engelske Skibes Agterdæk. Matroserne paraderede langs Lønningerne, hvert Skib udbragte tre Hurraer samtidig med, at Matroserne ved hvert Hurra svingede med Huerne. Skansevagterne spillede Parademarchen. Det var et prægtigt, for mig uforglemmeligt Billede.

Straks efter at »Hohenzollern« havde fortøjet, skulde de engelske Officerer melde sig der om Bord. Vi klædte os derfor

hurtigt om i Galla og var klar til Afgang, da Admiralen atter viste sig paa Dækket. Programmet var meddelt de engelske Chefer, men endnu var ingen af dem i Sigte. Vi saa overalt Chefsgiggerne ligge ved Falderebene, men ingen Baad satte sig i Bevægelse. Ærgerlig lod Admiralen Signalet: »Samtlige Skibschefer møder i Flagskibet« hejse. Det varede temmelig længe, inden Signalet var forstaaet i alle Skibene. Saa satte overalt de smukke, men langsomme Gigger sig i Bevægelse. Det viste sig senere, at Cheferne havde troet, at de ikke skulde komme om Bord, førend der var hejst Signal. Admiralen var meget unaadig, og jeg maa tilstaa, at ogsaa mig forekom denne Mangel paa Initiativ fra Skibschefernes Side ganske uforstaaelig. De havde ikke benyttet deres hurtige Dampbarkasser, fordi der findes en Bestemmelse om, at de engelske Skibschefer kun maa benytte Rofartøjer til tjenstligt Brug. Nu bragte »barge«n os hurtigt til »Hohenzollern«, hvor man allerede var noget nervøse over den næsten halve Times Forsinkelse.

Kejseren stod paa det øverste Promenadedæk og modtog her de engelske Officerers Melding. Han var som sædvanlig livlig og i godt Humør, og der var ikke en af de engelske Officerer, som ikke satte et venligt Ansigt op, saa længe Kejseren underholdt sig med ham. Paa Tilbagevejen udtalte alle Officerer sig meget beærede.

Efter Lunch tog Admiralen med *Buxton* og mig til Bane-gaarden, hvor vi hentede hans Frue. Lady *Maud Warrender* var en smuk, meget høj Dame paa omtrent 40 Aar, en typisk engelsk Dame af Selskabet. Som jeg havde læst i engelske Tidsskrifter, spillede hun i London en stor Rolle i Selskabslivet; hun var kendt som en fortræffelig skolet Sangerinde. Hun boede om Bord i Damperen »Viktoria-Luise« af Hamburg-Amerika-Linien, som *Ballin* regelmæssigt sendte til Kiel under Kieler-Ugen, og hvor det i Kiel tilstedeværende Selskab samledes hver Aften.

Om Eftermiddagen aflagde Prinsesse *Heinrich* med Sønner et Besøg i »King George V«.

Jeg var, hvert Minut jeg havde til min Raadighed, beskæftiget med en Indbydelsesliste til en stor Middag om Bord i »King George V«, og Højsøflaadens og Stationschefens Adjudanter var mig behjælpelige med den. Desuden maatte jeg hele Tiden give Oplysninger til den vagthavende Officer, Eskadresekretæren, Næstkommanderende og mange andre. Jeg blev hyppigt hentet til Telefonen, som var installeret om Bord i Flagskibet, for at give tyske Officerer og Embedsmænd Besked. Det var i høj Grad anstrængende Dage for mig, og de mange, gode Middage med de bedste Vine, cock-tails og Whiskyer i Mængde til alle Tider paa Døgnet gjorde det selvfølgelig ikke bedre.

Den 24. Juni samledes vi om Aftenen paa Søbadeanstaltens Hotel, hvortil den engelske Konsul *Sartori* og Frue havde udsendt Indbydelser. Ved denne Lejlighed lærte jeg Commodore *Goodenough* og Skibscheferne nærmere at kende. Et særligt Indtryk gjorde Føreren af de lette Krydsere, *Goodenough*, paa mig, hvilket senere paa en fremragende Maade bekræftedes under Krigen. Især blev hans Aktivitet fremhævet af Admiral *Jellicoe* efter Slaget udfor Skagerak. Han fik dengang som Fører af de lette Opklaringskibe Føling med vor Hovedflaade og skal paa en udmærket Maade have holdt *Jellicoe* à jour med vore Bevægelser. Denne Aften viste han sig som en munter Selskabsmand. Yderligere lærte jeg Kommandør *Dampier*, Chefen for »Audacious«, at kende som baade aandrig og underholdende. Han lærte mig blandt andet en morsom Drikkevis, som lyder saaledes:

I drink to myself and another,
And may that one other be she (he),
Who drinks to herself (himself) and another,
And may that one other be me!

De fleste af Cheferne gjorde et overanstrengt Indtryk. Dette skyldes for en stor Del, at de Officerer, der er udkommanderede med »I. Fleet«, fører et helt andet Liv end vi om Bord i vor Højsøflaades Skibe. Udkommando med »I. Fleet« varer sædvanligvis to Aar. I denne Tid er Skibene næsten stadig ude eller ligger i stadig skiftende Havne. At bo i Land tillades kun en enkelt Gang Officererne og kun i særlige Tilfælde. Vore Skibe derimod vender efter deres Øvelsestogter atter tilbage til deres Hovedstationshavne, og saa bor vi Officerer i Land sammen med vore Familier. Udenfor Tjenestetiden bliver altid kun en ældre og to yngre Officerer om Bord som Vagtofficerer. Derved faar vi atter og atter Lejlighed til at udhvile os efter det anstrengende Liv om Bord. Følgen af den engelske Søofficers ustadige Livsførelse, hvor den to til treaarige Udkommando til Udlandet er endnu hyppigere end hos os, er, at den gifte som oftest slet intet egentlig Hjem har, men altid lader Familien komme til det Sted, hvor de netop for en Gang Skyld opholder sig for et længere Tidsrum med deres Skibe. Deres Familier lever da i de i England saa talrige *boarding-houses*, eller ogsaa bor de et eller andet Sted midt inde i England, hvor Mændene da besøger dem ved Lejlighed. Da Officererne saaledes til Stadighed opholder sig om Bord, er deres Beboelsesrum mere rummeligt og hyggeligt indrettede end hos os. Som oftest findes der en Kamin i Lukaerne, da der ikke er Centralvarme i de engelske Skibe. Den store Læderlænestol savnes ikke i noget Lukaf. For øvrigt er Mahognimøblerne i disse lavet efter nøjagtigt det samme Mønster, som anvendtes i *Nelson's* Tid. Efter en to-aarig Udkommando med »I. Fleet« hjemsendes hele Skibets Besætning — kun enkelte særligt vigtige Personer bliver længere om Bord. Hele Besætningen bliver saa et halvt Aar i Land og faar i den Tid rigelig Orlov til Hjemmet.

Den 25. Juni begyndte Kapsejladserne, som var indledet

med Krigsskibsfartøjernes Kaproning den 23. Juni. Paa Fjorden udspillede det sædvanlige Sportsliv, som det glæder enhver Sømands Hjerter at se. Startstedet laa ganske vist for langt fra »King George V«, til at vi kunde følge Enkelthederne fra Skibet. Der havde meldt sig mange Yachter, især ogsaa mange udenlandske. »King George V« var forføjet ved en Bøje i umiddelbar Nærhed af Bellevuebroen, Syd for det laa Flaadeflagskibet »Friedrich der Große« og »Hohenzollern«, Nord for det de engelske Skibe og mod Øst »Viktoria Luise«, fast forføjet mellem to Bøjer. Ved 9-Tiden startede 8- og 5-Meter Klasserne, ved 10-Tiden 19- og 12-Meter Klasserne, ved 11-Tiden 15-Meter Klassen og ved 12-Tiden Særklasserne. Paa den Maade var Fjorden næsten hele Dagen vrimlende fuld af Sejlere.

For den 25. Juni var der tilrettelagt et rigtholdigt Program: Ved Middagstid Frokost hos Flaadefloven. Om Eftermiddagen tre Festligheder samtidig: Byen Kiels Sportsfest, Fest om Bord i 2. Eskadrens Flagskib »Preußen« og Havefest hos Byraadets Formand, Dr. *Ahlmann*. Og til Slut om Aftenen: Indbydelse til det kejserlige Taffel i »Hohenzollern«.

Tidlig om Morgenen kom der Brev fra Kabinetschefen, Admiral *v. Müller*, i hvilket denne anmeldte Kejserens Besøg i »King George V« Kl. 12 Middag. Til den fastsatte Tid stod hele Skibets Besætning opstillet til Parade paa øverste Dæk. Kejseren kom om Bord i engelsk Storadmiralsuniform, meget frisk og rask at se til og øjensynlig i det bedste Humør. Han var ledsaget af Admiral *v. Müller* og Fløjadjudanten, Kaptajn Friherre *v. Paleske*. Paa Agterdækket stod samtlige engelske Skibschefer og Officererne fra »King George V« opstillede, Kaptajnløjtnant *Kehrhahn* og jeg paa venstre Fløj. Kejseren lod sig alle Officererne forestille af Admiral *Warrender*. Da denne ogsaa vilde forestille os, sagde Kejseren: »I know my officers« og gav os derefter Haanden med de Ord: »Kan De

nu ogsaa gøre Dem nogenlunde forstaaelig overfor disse Mennesker?» Kejseren skridtede ikke Fronten af den opstillede Besætning af, hvad der ellers er det sædvanlige ved saadanne Besøg, men gik straks ind i Admiralskahytten med Admiral *Warrender*, som han underholdt sig med i over en halv Time. Før end han gik fra Borde, indskrev han sit Navn i »King George V«s Bog, der var fremlagt paa Dækket, og som mange højtstaaende Personer allerede havde indskrevet sig i. Han underholdt sig endnu en Tid lang med den unge Lord *Erskine*, der til Ære for Dagen havde iført sig sin Højlænder-Gallauniform, og tog derefter hjertelig Afsked med Admiral *Warrender* og de engelske Skibschefer.

Frokosten hos Flaadechefen, Admiral *v. Ingenohl*, forløb meget godt. Der blev spist i Admiralskahytten ved smaa Borde, der var smukt pyntet med Blomster. Jeg sad sammen med vor første Flagløjtnant og som sædvanlig med *Stopford* og *Buxton*. *Ingenohl* og *Warrender* holdt begge meget gode Taler for henholdsvis den engelske og den tyske Flaade. *Warrender* talte endog to Gange og helligede sin anden Tale det gode Kammeratskab, som altid havde bestaaet mellem de to Mariner. Han nævnede alle sine gamle Venner i den tyske Marine, hvem han i Løbet af sin Tjenestetid var traadt særlig nær, og fortalte især om sit Venskab med Kontre-admiral *Sarnow*.

Om Eftermiddagen havde vi den vanskelige Opgave at vise os ved tre Fester paa een Gang. Denne Opgave løste vi let ved Hjælp af vore hurtige Biler og den gode »barge«. Først gik det i flere Biler, som jeg havde bestilt til at holde ved Bellevuebroen, til den Sportsfest, som Byen gav til Ære for de engelske Mandskaber paa Byens Sports- og Legeplads. Damerne saa paa Kampen fra Tribunen, medens Admiralen sammen med os gik ned til de kæmpende. *Warrender* havde en storartet Maade at omgaas sine Folk paa. Han underholdt sig ogsaa

kammeratligt med de menige Matroser om Konkurrencerne og lod dem fortælle sig om Resultaterne. Kampen bestod i Fodbold, Præmieskydning, Stafetløb, Tovtrækning og lignende.

Det var forbløffende, hvorledes vore Folk næsten overalt tog Sejren hjem. Vi kom netop til Tovtrækningen. Fire Gange efter hinanden gentog det samme Billede sig: Med et uimodstaaeligt Snuptag trak vore Matroser af Sted med de engelske Matroser. Ikke engang en partiel Sejr kunde Englænderne tilkæmpe sig i Tovtrækning. Og paa samme Maade gik det ved de andre Lege, kun i Fodbold stod Kræfterne lige. De tyske Søfolks Sejr undrede mig nu ikke særligt. De engelske Matroser var i det hele taget smaa. Der var mange meget unge — »King George V« alene havde 70 Matroser under 17 Aar — og uforholdsmæssig mange ældre. De høje germanske Typer saa man meget sjældnere end mellem vore Folk. Jeg fandt endog, at en stor Del saa jødisk ud, hvad der forbavsede mig, da jeg vidste, at Jøderne har en principiel Modvillie for Sømandskaldet. Det maatte vel være den stærke romanske Islæt, der gav sig til Kende hos Englænderne.

Fra Sportspladsen gik det i Bil til Dr. *Ahlmann's* herlige Ejendom. Desværre begyndte det at regne, saa at Festen ikke blev afholdt i Parken, der ligger ved Düsternbrooker Skoven, men i det store Hus' smukke Værelser. Man drak The, dansede og flirtede. Vi blev der ikke længe og gik saa med Bil og »barge« om Bord i »Preußen«. Stationskommandoen havde givet mig frie Hænder til at benytte Bil, og kun paa den Maade var det muligt at overkomme alle de Krav, der stilledes til Admiralen. I »Preußen« var Prins og Prinsesse *Heinrich* til Stede, iøvrigt frembød der sig det sædvanlige Billede af en Fest om Bord. Dækkene var smukt pyntede, og der dansedes flittigt. Til at tage sig af de engelske Gæster var der altid af Flaadechefen tildelt hvert engelsk Skib to tyske Officerer, og

det var paalagt de tyske Skibe at indbyde de engelske Officerer til Frokost og Fest om Bord. Derfor saa man talrige engelske Officerer ved alle Fester om Bord under Kielerugen og saaledes ogsaa paa »Preußen«. Jeg var stadig optaget af at præsentere Admiralen for Kieler-Selskabet. Jeg kendte saa mange Mennesker, som jeg forestillede for ham, at han ganske forundret spurgte mig: »Kender De da alle Mennesker?«

Kl. 8 om Aftenen var vi beordret til Taffel paa »Hohenzollern«, og det blev den sidste Festmiddag, som er blevet holdt paa den smukke kejserlige Yacht! For sidste Gang viste Skibet sig denne Dag i sit pragtfulde Udstyrs fulde Glans. Vi samledes paa Promenadedækket, hvor Kejseren tog imod os. Han bar ligesom Gæsterne den almindelige Messedragt. Taflet var dækket i den store Sal, der var vidunderligt smykket med Orchideer. Tyskere og Englændere sad i en broget Række mellem hverandre.

Der blev ingen Taler holdt. Underholdningen var livlig, saaledes som det overhovedet altid gik saa tvangsfrit som muligt til paa den kejserlige Yacht. Jeg havde den Fornøjelse at sidde ved Siden af den i hele Marinen og særlig ogsaa af den kejserlige Familie afholdte Chef for »Hohenzollern«, Kommandør *v. Karpf*, der er kendt for sit prægtige Humør. Vi lod os den herlige Mad og de udsøgte Vine smage fortræffeligt. Om en Rhinskvind forsikrede Kommandør *v. Karpf*, at det var den bedste Drue, der laa lagret i den kejserlige Kælder i Berlin. Jeg lagde Mærke til, at Kejseren ikke rigtig kunde komme i Gang med Admiral *Warrender*. Uheldigvis sad denne ogsaa med sit næsten helt døde Øre ved Siden af Kejseren, saa at denne næsten udelukkende underholdt sig med den engelske Gesandt. Kaffe og Cigarer blev efter Bordet budt rundt paa Promenadedækket, og der snakkedes tvangsløst. Kejseren talte med næsten alle sine Gæster; man mærkede paa ham, hvorledes han bestræbte sig for at være en elskværdig

Vært overfor sine Gæster. Jeg havde en interessant Samtale med den engelske Chef *Dampier* og med Sir *Arthur Henniker-Hughan* om den politiske Situation og Tysklands Udsigter i Verden. Begge hævdede det Standpunkt, at England ikke vilde udelukke Tyskland fra Verden. Hvis det alligevel kom til Krig, saa maatte det skyldes Tyskland, ikke England. Temmelig sent vendte vi tilbage til »King George V«, hvor vi endnu sad temmelig længe i Officersmessens *smoking room*. Jeg gjorde mig ved saadanne Lejligheder gode Venner med Skibets Batterichef, Kaptajn *Brownrigg*. Han fortalte mig mange interessante artilleristiske Detailler, viste mig i sit Lukaf Skydelister og Resultater af Prøveskydninger og Vidnesbyrd om erhvervede Skydepræmier. Vi fandt hinanden i vor Kæphest: Skydning med Skibsartilleri.

I den engelske Marine har man forstaaet at gøre Artilleri-officersløbebanen til den af alle Søofficerer mest ansete og mest efterstræbte. I den tyske Marine var ikke Hovedvaabnet, Artilleriet, men et Bivaaben, Torpedoen, blevet Maalet for alle dygtige Officerers Længsel. Det har jeg altid beklaget meget og holdt det for en stor Fejl. At foretrække Torpedovaabnet havde sin Berettigelse, da vor Marine endnu var saa svag, at en Kamp om Søherredømmet, som kun lader sig tilkæmpe ved kampkraftige Skibes Artilleri, paa Forhaand syntes uden Udsigt. *Churchill* har under Krigen — efter Skagerakslaget — meget rigtig udtalt: »Den største Sømagt sætter sin Lid til Artilleriet, den svagere maa sætte sin Lid til Torpedoen.« Vi har til en vis Grad givet Afkald paa en større Sømagts Kampmaade, ved at vi faktisk kun har sat vort Haab i Krigen til Torpedoen. Ikke før i Skagerakslaget, altsaa næsten to Aar efter Krigsudbruddet, vovede Flaadechefen, Admiral *Scheer*, en Artillerikamp i aaben Sø, efter at ingen af hans Forgængere, Admiralerne *v. Ingenohl* og *v. Pohl*, før ham havde udnyttet den tilbudte Lejlighed. Kaptajn *Brownrigg*

fortalte mig om Skydeøvelser, som han med Held havde gennemført paa 150 hm Afstand. Denne Afstand forekom mig overdreven stor. Under Krigen blev der faktisk næsten kun kæmpet paa endnu større Afstande.

Fredag den 26. Juni var Admiral *Warrender* af Kejseren indbudt til at sejle med »Meteor«. De store Yachter startede ved 10¹/₄-Tiden. Da jeg ikke skulde ledsage ham her, kunde jeg ofre mig for Forberedelserne til den store Fest, som om Eftermiddagen skulde finde Sted om Bord i »King George V«. Om Eftermiddagen foranstaltede den kejserlige Yachtklub desuden en Kapsejlad for de engelske Krigsskibsfartøjer. Om Aftenen havde Østersøstationens Officerskorps udsendt Indbydelser til Bal i Marineakademiet.

Admiral *Warrender* kom først om Eftermiddagen tilbage fra Sejladsen. Vi havde imidlertid haft en meget fornøjelig Lunch, hvor Sir *Edward Goschen* præsiderede, og til hvilken der var indbudt nogle unge Damer. Admiralen var meget henrykt over Kapsejladsen, hvor Kontreadmiral *Begas* havde styret »Meteor« til Sejr.

Englændernes Fest om Bord i »King George V«, »at home«, som de kaldte det, blev en Massefest af Rang. Hele Kiel var der, og alle Indbydelser var gaaet gennem mine Hænder. Naturligvis slap nogle med, selv om de ikke var indbudte. Lady *Warrender* gjorde meget statelig Honnørs, hjulpet af nogle tyske Damer, især af Admiralindens Veninde, Fru *v. Meister*, Regeringspræsidentens Frue fra Wiesbaden. »King George V«s Kæmpedæk vandt udelt Bifald hos de tyske, dansende Damer paa Grund af den store Danseplads. *Borchert* fra Berlin leverede fortræffelige Anretninger, hvis Herligheder fandt berettiget Tilslutning. Jeg gjorde Bekendtskab med den gamle Lord *Brassey*, der var i Kiel med sin Yacht »Sunbeam«, som han indbød mig til. Han har skrevet en kendt Bog om en Verdensomsejling med denne Yacht. Jeg

lærte ogsaa hans Døtre, Lady *Helen* og Lady *Marck* at kende. Yachten er temmelig gammel, men meget bekvem og stor.

Dagen derpaa havde Lorden en mærkelig Oplevelse. Han var i en lille Baad fra Yachten kommet ind i en for alle Civilpersoner afspærret U-Baadshavn ved det kejserlige Værft, hvor flere af vore nyeste U-Baade laa. Han blev anholdt af en Værftsbetjent og indespærret en hel Time i en Vagtstue. Først efter at han havde kunnet legitimere sig ved Hjælp af en tysk Officer, som kendte ham, blev han givet fri paa Værftsoverdirektørens Befaling. I Kiel var man almindeligt rystet over Lordens store Taktløshed, og ogsaa Kejseren havde udtalt sig temmelig skarpt derom.

At Englænderne havde et levende Ønske om at lære vor Flaades moderne Skibe og Fartøjer at kende, opdagede jeg allerede Dagen efter de engelske Skibes Ankomst til Kiel. Admiral *Warrender* sendte mig samme Dag til vor Flaadechef, Admiral *v. Ingenohl*, og jeg maatte melde denne, at Admiral *Warrender* tilbød de tyske Officerer at bese de engelske Skibe. Admiral *Warrender* betonedes samtidig udtrykkeligt, at de tyske Officerer vilde faa alt at se, hvad de i deres Kalds Interesse ønskede at se. Admiral *v. Ingenohl* forholdt sig fuldstændig afvisende overfor dette og paalagde mig at hilse Admiral *Warrender* og sige, at han beklagede ikke at kunne gøre Brug af denne elskværdige Indbydelse, da han ikke kunde gøre Genæld, fordi det efter Ordre var forbudt at fremvise visse Dele af vore Skibe til udenforstaaende. Dette meddelte jeg Admiral *Warrender*, og denne sendte mig næste Dag til Admiral *v. Ingenohl* med den Besked, at lignende Ordre selvfølgelig ogsaa fandtes hos dem, at f. Eks. Kommandotaarne, Torpedorum og Radioen ikke turde fremvises. Alt det øvrige stod til Raadighed, og han forventede, at hans Officerer i intet Tilfælde vilde fremvise noget, der var imod de givne Ordre. Herpaa gav Admiral *v. Ingenohl* mig først skriftligt Svar den 26. Juni,

idet han skrev, at jeg skulde meddele Admiral *Warrender*, at »han takkede for den venlige Indbydelse til de tyske Officerer til at bese de engelske Skibe og indbød ogsaa de engelske Officerer til bese de tyske Krigsskibe.« Samtidig modtog de tyske Skibschefer Ordre fra Admiral *v. Ingenohl* om, at det var tilladt de engelske Officerer at besøge de tyske Skibe, men at man maatte overholde de for Besøg af fremmede udstedte Bestemmelser. Da disse Bestemmelser gik ud paa, at vore mest moderne Skibe, Skibene i 3. Eskadre og Slagkrydserne saavel som de mest moderne Torpedobaadsødelæggere og alle U-Baadene overhovedet ikke maatte betrædes af fremmede, blev der kun de gamle Kampskibe af »Deutschland«-Klassen tilbage for Englænderne at bese — og der kunde de sandelig ikke lære noget af os. Englænderne selv havde forberedt deres Skibe, som jo faktisk var den engelske Marines allermest moderne Skibe, til de tyske Officerers Besøg ved enten at fjerne alle vigtige Installationer, saaledes især alle artilleristiske Ildledelsesapparater og Sigteindretninger, eller ved at dække dem til med Træhylstre. Mig selv viste man ganske vist ofte, uden at jeg havde bedt derom, »King George V«s Indretninger meget indgaaende. Kaptajn *Brownrigg* førte mig rundt til de mest afsidesliggende Kroge i Kanontaarne og Ammunitionsmagasiner. Kun det berømte *Percy Scotts*ke *firing director*-Apparat omhyllede alle Officerer med Hemmelighedens Slør. Det var dette Apparat, hvorved man fra Kommandotaarnet eller Foremærs kunde rette og affyre alle Kanoner, en Opfindelse af den engelske Admiral *Percy Scott*. Naturligvis udspurgte de engelske Officerer, der viste mig rundt, mig som Regel ogsaa om vore tilsvarende Indretninger, men de havde ikke meget Held hos mig desangaaende.

Det Bal, som Østersøstationens Officerer gav for vore engelske Gæster den 26. Juni i Marineakademiets pragtfulde Lokaler, var en glimrende Fest. Ved Blomstervalsen var der

Blomster i saa overdaadig en Mængde, som jeg sjældent har oplevet det, det var en ren Blomsterfest. Der blev danset til langt ind i den lyse Morgen.

Søndag den 27. Juni var vi ved Middagstid indbudt til Frokost af Byen Kiel og om Eftermiddagen af Chefen for Østersøens Marinestation til en Havefest. Ægteparret *Warrender* havde udsendt Indbydelser til Middag om Bord om Aftenen.

Kl. 1 indfandt vi os i de smukke Lokaler i Kiels nye Raadhus til den Frokost, som Byen Kiel gav til Ære for de engelske Officerer. Overborgmester *Lindemann* holdt en Tale for Englænderne, derefter *Warrender* en udmærket Tale for Byen Kiel og samtidig for alt, hvad der ellers havde været ham iøjnefaldende. Han skildrede, hvorledes de tyske Officerer havde modtaget Eskadren i deres Motorbaade, og hvorledes de var kommet om Bord i rum Sø. Ogsaa min Person og min Virksomhed omtalte han med anerkendende Ord. Efter at Storadmiral *v. Köster* som Byen Kiels Æresborger havde talt for den engelske Marine, tog *Warrender* for anden Gang Ordet i en glimrende Tale. Frokosten varede, takket være de mange Taler og Spisepauser, saa længe, at vi lige akkurat havde Tid til med Bil og »barge« at ile om Bord for at klæde os om til Havefesten.

Den historiske Havefest hos Stationschefen, til hvilken Kejseren hver Gang ventes, men som han næsten aldrig kommer til, forløb meget smukt i straalende Vejr. Af fyrstelige Personer var kun Prins *Heinrich* med Familie og Prinsesse *Marie af Holsten-Glücksborg* til Stede. Prins *Adalbert* var for første Gang i Aar ikke til Stede ved Kielerugen. Heller ikke Kejserinden, Kronprinsen og de øvrige prøjsiske Prinser var som ellers kommen til Kiel. Det blev forsikret mig fra velunderrettet Side, at de ikke var kommet paa Grund af det engelske Besøg. Jeg fandt denne Tilbageholdenhed meget rigtig over-

for en Nation, hvis Regering saa ofte havde været brysk overfor vor Regering, ligesom den kølige Reserverthed fra alle betydelige tyske Personligheds Side i det hele taget ikke havde undgaaet at gøre Indtryk paa Englænderne.

Havefesten hos Stationschefen frembød i Aar et særligt broget Billede. Man stod rundt omkring, talte med denne og hin, drak en Kop The, medens Ungdommen dansede i den store Sal. Desuden blev der af Herrer og Damer af Kieler-selskabet danset en forud indøvet Lanciers paa Havens Grønsvær, hvori ogsaa jeg tog Del. Paa Grønsværet bagved Huset var lagt et stort, rødt Tæppe med nogle Kurvemøbler til de højeste Herskaber.

Ved Havefesten modtog Admiral *Warrender* og Frue en Indbydelse til Aftentaffel paa »Hohenzollern«. De til *dinner-party* i »King George V« indbudte Gæster blev derfor afsagte, undtagen nogle unge Damer, med hvem vi saa om Aftenen havde en fornøjelig Middag. Sir *Edward Goschen* præsiderede igen og underholdt sig livligt med de tyske Damer, der understøttede ham i hans Pligter som Vært. Efter Maaltidet dansede vi lidt paa Dækket, men lod os derefter sætte over til »Victoria-Luise« og dansede videre der. Endnu mere her end andetsteds viste Kielerugens internationale Karakter sig. Der blev talt alle Sprog. Da der paa Grund af for mange Mennesker var meget ringe Plads til at danse, trommede *Stopford*, *Buxton* og jeg et Par pæne Mennesker sammen og tog igen om Bord i »King George V« og dansede videre der. Blandt andre kom Fyrst *Bismarck's* to unge Børnebørn med os. Først temmelig sent gik de sidste Gæster fra Borde. Saaledes endte den sidste Dag før den skæbnsvangre Dag i Serajewo i det fornøjeligste Samvær med vore engelske Gæster.

Søndag den 28. Juni var der igen lagt et righoldigt Program. Ved Middagstid var Admiral og Lady *Warrender* indbudt til Frokost hos Storadmiral *v. Tirpitz*. Om Eftermiddagen

skulde der være stor Modtagelse i det kongelige Slot og om Aftenen Souper hos Stationschefen med paafølgende Bal.

Til Storadmiral *v. Tirpitz* var jeg ikke indbudt og spiste derfor hjemme i Fred og Ro for en Gangs Skyld. Da jeg atter kom om Bord i »King George V«, blev jeg kaldt til Telefonen og modtog her den af Kejseren givne Befaling: »Flag og Topflag paa halv, det østrigske Flag paa Stortoppen, i Anledning af Mordet paa den østrigske Tronfølger.«

Admiral *Warrender* og Sir *Goschen* kom straks efter tilbage fra »Friedrich Karl«. Begge meget alvorlige, Gesandten dybt rystet. Jeg meddelte den modtagne Telefonordre og stod endnu nogen Tid sammen med dem paa Dækket. Sir *Edward Goschen* havde Taarer i Øjnene, hvorfor jeg spurgte ham, om han tillagde Mordet en ganske særlig Betydning. Han svarede herpaa kun, at Tronfølgeren havde staaet ham meget nær, og at han havde holdt af ham som af en Ven. *Goschen* sagde derefter til *Warrender*, at de sammen vilde sætte et Telegram op til Sir *Edward Grey*. Jeg trak mig derfor tilbage. Da *Warrender* atter kom op paa Dækket, var han bleven endnu alvorligere. Han talte udførligt med mig om de Følger, som Mordet kunde faa, og udtalte uforbeholdent som sin faste Overbevisning sin Frygt for, at dette Mord vilde foraarsage Krig mellem Serbien og Østrig, at derpaa Rusland vilde blive draget med, og at derefter Tyskland og Frankrig ikke kunde forblive uberørt deraf. Om England talte han ikke, men sagde dog til sidst, at dette Mord antagelig vilde udløse den almindelige Verdenskrig. Jeg berettede denne Samtale i den tjenstlige Rapport, som jeg indsendte den 4. Juli 1914. Endnu medens vi stod og talte paa Dækket, kom Prins *Heinrich* om Bord for at overbringe Meddelelsen om Mordet og for at tale med Sir *Edward Goschen* og Admiralen derom. Han fortalte allerede Enkeltheder fra Mordet.

Billedet af Kielerugen forandrede sig nu med et Slag fuld-

stændigt. Modtagelsen paa Slottet og Ballet hos Stationschefen aflystes. »Viktoria Luise« fik fra Hamborg Ordre til at vende tilbage dertil den følgende Dag. Kapsejladserne fortsatte, men Ballerne bortfaldt. Den uvejrssvangre Atmosfære, som opfyldte Verden til Krigens Udbrud, trak op. Om Eftermiddagen kom der Meddelelse om, at Kejseren vilde afrejse næste Morgen.

Mandag den 29. Juni tog vi tidligt om Morgenens til Bane-
gaarden, *Warrender* og *Goodenough* med deres Stabe, samt Kap-
tajnløjtnant *Kehrhahn* og jeg. De tilsagte Admiraler og Gene-
raler samledes paa Anlægsbroen. Kort før Kejseren ankom
H. M. Kejserinden, ileet hid fra Grünholtz i Bil for at ledsage
ham til Wien. Kejserinden var helt i Sorg og saa forgrædt ud.
Kejserens Baad lagde til, og han steg ud med sit Følge. Han
saa dødsensalvorlig ud. Han modtog forskellige Meldinger,
saaledes ogsaa *Warrender's* og *Goodenough's* Frameldinger. Han
underholdt sig flere Minutter med begge. Derpaa talte han
længe med Sir *Edward Goschen*, desuden med Amerikaneren
Mr. *Armours*, med Fyrst *Münster*, Admiral v. *Ingenohl* og andre.
Vi fulgte alle med til Toget og aflagde Hilsen ved Afrejsen.
Der herskede en alvorlig Stilhed ogsaa blandt det talrige
Publikum, som havde indfundet sig trods det tidlige Tids-
punkt.

Om Formiddagen deltog Admiralen i den højtidelige Bi-
sættelse af den med sit Flyverfartøj nedstyrtede Kaptajnløjt-
nant *Schroeter*. Ved Middagstid var der officielt Taffel om Bord
i »King George V«, til hvilket hovedsageligt var indbudt de
tyske Admiraler med Fruer. Paa Grund af Pladsmangel var
imidlertid kun indbudt et begrænset Antal. Mellem de ind-
fundne Gæster befandt sig Storadmiral v. *Tirpitz* samt Ad-
miralerne v. *Ingenohl*, v. *Coerper* og v. *Pohl*. Det var et meget
enkelt Maaltid, som kun adskilte sig fra den daglige Lunch
ved nogle gode Vine. Efter Maaltidet tilbød Admiral War-

render at vise de tyske Admiraler rundt i Skibet. Admiral *v. Ingenohl* modtog mærkelig nok Tilbudet, medens Storadmiral *v. Tirpitz* og de andre Admiraler afslog det. Admiral *Warrender* førte nu Admiral *v. Ingenohl* og hans Officerer, til hvem jeg sluttede mig, ind i et 34,5 cm-Kanontaarn og samtlige maskinelle Indretninger i Taarnet blev os forevist i Funktion af Kaptajn *Brownrigg*.

Om Eftermiddagen ledsagede jeg alene Admiralen i Bil til Værftsmarketenderibygningen, hvor der fandt en Fest Sted, som Englænderne gav for vore Mandskaber til Gengæld for, hvad vi havde gjort. Ved Admiral *Warrender's* Indtrædelse i Salen blev han modtaget med en tordenlignende Fodtrampen, en spontan Hyldest, som gjorde et dybt Indtryk paa mig. *Warrender* svang sig derefter med ungdommelig Elasticitet op paa et Bord og holdt en inspirerende Tale for Venskabet mellem de to Nationer, som endte med tre Hurraer for den tyske Marine. Kontreadmiral *Mauwe* besvarede Talen, ligeledes staaende paa Bordet. Da denne havde endt sin Tale, og tre Hurraer var blevet udbragt for den engelske Marine, gav *Warrender* ham Haanden og viste sig saaledes for de tyske og engelske Mandskaber Haand i Haand med den tyske Admiral i en noget teatralisk Positur. En vild Bifaldstrampen, som atter tog fat paany, var Svaret.

I disse Dage underholdt *Warrender* sig ofte med mig om, hvorledes en Søkrig mellem England og Tyskland vilde udvikle sig. Det interesserede mig især, da han udtalte, at man i England først var bleven opmærksom paa Betydningen af Bugten ved Scapa Flow gennem flere Artikler af tyske Søofficerer, og at man først derefter var begyndt paa at udbygge Scapa Flow som Støttepunkt for den saakaldte fjærne Blokade i den tyske Bugt. Han sagde ordret: »Scapa Flow er en tysk Opfindelse«. Han og Officererne i hans Stab gjorde ofte Løjer med *Percy Scott's* bekendte U-baadsbrev, hvor denne havde

udtalt, at U-Baaden betød Enden paa Englands Søherredømme. Admiral *Warrender* mente dog imidlertid ogsaa, at U-Baadene i Fremtiden fuldstændig vilde ændre de strategiske Forhold, og at paa Grund af U-Baadene vilde fremtidig ingen anden end den fjærne Blokade — i de norske Farvande — være mulig.

Den 29. Juni om Aftenen fandt den kejserlige Yachtklubs Herremiddag Sted. Forinden var der Præmieuddeling, som Prins *Heinrich* foretog paa Kejserens Vegne. En Mængde Yachtejere og Søofficerer havde samlet sig til denne i Yachtklubben. Jeg skal aldrig glemme det prøvende Blik, hvormed *Warrender* mønstrede hver enkelt af de optraadte unge Officerer som for at danne sig et Indtryk af dem. Han interesserede sig især for U-Baadsofficererne, som han og hans Officerer stadig forsøgte at gøre Bekendtskab med i størst muligt Antal.

Ved Spisningen i Klubben saa man alle Slags interessante Folk, Generalfeltmarskal *v. d. Goltz*, *Krupp von Bohlen und Halbach*, de fremmede Staters Marineattachéer o. a. For sidste Gang sov jeg denne Nat om Bord i »King George V«.

Den engelske Eskadres Afrejse var fastsat til Tirsdag den 30. Juni. Jeg var ked af, at den for mig højst interessante Tid var forbi. Stabens Officerer, *Stopford* og *Buxton*, som altid havde optraadt venskabelig overfor mig, gav jeg paa Opfordring mit Billede og fik deres til Gengæld. Jeg forærede desuden hver af dem en lille Kasse god Rhinskvin. Til Gengæld gav de mig sammen et meget smukt Sølvblækhuis, som var afsendt fra England den 30. Juli, og som blev mig tilsendt gennem den tyske Admiralstab i Slutningen af August 1914!

Admiral *Warrender* forærede mig til Afsked en vidunderlig smuk Naal, en stor Rubin med Brillianter. Jeg ejede den kun i kort Tid. August 1914 stillede jeg den til Raadighed for Røde Kors. Desuden forærede Admiralen mig sit Billede.

Jeg blev om Bord, indtil der kastedes los. Saa tog jeg Af-

sked. Alle var meget hjertelige imod mig, og jeg sagde Farvel med taknemmelige Følelser. Den engelske Admirals faderlige, omsorgsfulde Gæstevenskab skal jeg aldrig glemme, trods alt det onde, som det engelske Folk siden har gjort vort Folk, og hvorved det er gjort enhver anstændigt tænkende tysk Hædersmand umuligt for Tiden at omgaas venskabeligt med en Englænder. Ved Fordringen om Kejserens Udlevering er der opstaaet en uoverstigelig Kløft mellem os og den engelske Nation.

Jeg gik ned i min Baad og saa Skibene med rask Fart forlade Havnen. Paa de tyske Skibe vajede Signalet: »Lykkelig Rejse«.

Da *Warrender* løb ud af Havnen, sendte han gennem Radioen følgende Afskedshilsen fra sin Eskadre til den tyske Flaade:

»Friends in past and friends for ever!«
(»Venner i Fortid og Venner for stedse!«)

ANDEN DEL
SØSLAGET UDFOR SKAGERAK

Af Englænderne kaldes det: Jyllandsslaget eller blot »Jutland«. Her i Landet anvendes enten Jyllandsslaget, Nordsøslaget eller Kampen i Nordsøen den 31. Maj.

1. Kapitel.

De første Sammenstød med engelske Kampenheder.

Den 15. December 1914 var jeg for første Gang Vidne til et Sammenstød mellem tyske og engelske Kampenheder. Vore Slagkrydsere beskød denne Dag den befæstede engelske Havneby Scarborough. Selv maatte jeg nøjes med fra et Linieskib at se paa, hvorledes »Hamburg« tidligt om Morgenens heldigt bekæmpede en engelsk Torpedobaad.

Omtrent ved samme Tid udspillede der imidlertid med vore Venner fra Kielerugen et Sammenstød, som var højst interessant, men som af nærliggende Grunde ikke hidtil er blevet bekendtgjort for Offentligheden. De lette Krydsere var detacheret vore Slagkrydsere for at deltage i Beskydningen. Der stod imidlertid ved den engelske Kyst en saa voldsom Sø, og Vejret var saa stormende, at det var umuligt for de smaa Krydsere at anvende deres Vaaben. Føreren af Slagkrydserne, Viceadmiral *Hipper*, besluttede sig derfor til at sende de smaa Krydsere tilbage til Hovedflaaden. Denne Ordre førte den store Fare med sig, at de undervejs kunde møde overlegne Kampenheder. Omtrent halvvejs paa Tilbagevejen stødte Krydserne paa en Eskadre lette engelske Krydsere, som sandsynligvis har staaet under *Goodenough's* Kommando. Paa Grund af det usigtbare Vejr befandt Skibene sig pludselig ganske nær overfor hverandre. Det engelske Førerskib gav Kendingssignal, bestaaende af to Bogstaver, med sin Projektør. Det aflæstes fra det tyske Førerskib og besvaredes med

nogle tilfældig valgte Bogstaver efter Morsesystemet. Endelig opdagede Englænderne, hvem de havde for sig, og aabnede Ilden, som straks besvaredes fra de tyske Skibe. Det var imidlertid paa Grund af Stormen saa godt som udelukket fra begge Sider at opnaa Ildvirkning. Da der trak en Regnbyge op, tabte de kæmpende hinanden af Sigte.

Straks efter stødte vore seks lette Krydsere paa den 2. Kampskibseskadre, otte Dreadnoughts, der kommanderedes af Vice-admiral Sir *George Warrender*. Med stor Aandsnærværelse afgav Føreren af de tyske Krydsere straks det kort før aflæste engelske Kendingssignal. I den engelske Eskadre lod man sig narre og troede at have at gøre med egne Krydsere. Dette blev vore Skibes Redning, thi blot nogle faa Salver fra »King George V«-Klassens 34,5 cm Kanoner havde været nok til at tilintetgøre de smaa Krydsere. Kun ganske kort beholdt de to Eskadrer hinanden i Sigte, saa skiltes de af Regnbyger, og vore Krydsere stødte snart efter til vore Kampskibe, glade over heldigt at have undgaaet den store Fare.

Jeg vil antage, at hverken Admiral *Warrender* eller hans Adjutant *Buxton* har set videre fiffige ud, da de senere fik at vide, hvilke Skibe de havde haft foran deres Kanonmundinger. Sir *George Warrender* blev meget snart afløst fra sin Stilling som Eskadrechef og fik en Landkommando, antagelig fordi han ikke benyttede den eneste Lejlighed til en heldig Kamp, som Skæbnen bød ham. Gennem et Radiotelegram fra den engelske Efterretningstjeneste fik jeg i 1916 at vide, at han var død som Chef for en Marinestation.

Den næste Beskydning af engelsk Kyst fra tyske Slagkrydsere fandt Sted den 25. April 1916, og denne Gang havde jeg som Ildleder i vor største og stærkest armerede Slagkrydser »Derfflinger« den Opgave at lede vore Byger af Staal ind over Havneanlæggene ved Byerne Lowestoft og Great Yarmouth.

Fra Lowestoft løb der ved Bombardementets Begyndelse to

smaa engelske Krydsere og ca. 20 Torpedobaadsødelæggere ud, og der udviklede sig mellem os og dem en kort Fægtning, efter at vi havde gennemført Bombardementet. Denne Fægtning, hvor vi med Lethed kunde have tilintetgjort en stor Del af de fjendtlige Kampenheder, afbrødes imidlertid efter faa Minutters Forløb, fordi en af vore lettere Krydsere, som var posteret mod Syd som Sikring, meldte, at overlegne fjendtlige Enheder nærmede sig. Vi havde saaledes ikke noget større Udbytte af denne Kamp, selv om vi i Løbet af de faa Minutter skød en lille Krydser i Brand og bragte en eller to Torpedobaade til at synke. Meldingen fra Forpostkrydseren viste sig forøvrigt at være falsk.

Da vi var ved at sejle bort fra Kysten, blev vi endnu engang angrebet af en Landflyver, som vore Salver imidlertid dækkede saa godt, at han holdt bort fra os. Som jeg senere læste i et engelsk Tidsskrift, naaede den haardt saarede Officer med Nød og næppe den reddende Kyst.

Paa Trods af det, militært set, ringe Resultat af dette Fremstød mod de lette engelske Kampenheder havde Angrebet paa den engelske Kyst dog været en forfriskende Oplevelse. Det Øjeblik, da Englands høje Kyster dukkede frem for os i den tidlige Morgenstund, da vi skelnede Enkelthederne ved Lowestoft og Yarmouth, og da vi derpaa affyrede vore mægtige Salver fra de svære Kanoner ind over Havneanlæggene, vil altid blive uforglemmeligt for mig.

— — —

2. Kapitel.

De artilleristiske Grundlag for Kamp til Søs.

Ved Lowestoft lærte jeg forskelligt, der senere kom mig til Nytte i Skagerakslaget. Da noget af Materiellet svigtede paa Grund af Betjeningsfejl, gik det op for mig, at en fejlfri Ildledning kun kan lykkes, hvis alle artilleristiske Apparater arbejder fuldkomment og betjenes fejlfrit.

Kun naar Ildlederens Meddelelsesmidler er helt i Orden, kan han opnaa højeste Ildvirkning, og kun derved kan Officerer, Taarnkommandører og Betjeningsmandskab bevise, at de forstaar at betjene de indviklede, i overvejende Grad hydraulisk eller elektrisk drevne Mekanismer i Kanontaarne, Kasematter og Ammunitionsmagasiner, og at de har holdt Materiellet i en saa fortræffelig Orden, at de selv under den hurtigste Skydning Gang paa Gang kan være klar til Skud, saa snart »Fyr«-Klokken lyder.

For at opnaa dette er først og fremmest en daglig, til Dels ret besværlig Kontrol af alle de elektriske og mekaniske Artilleriinstallationer og i Tilslutning hertil en hurtig Istandsettelse af alle fundne Mangler nødvendig. Det rent ud utrættelige Artilleripersonel i »Derfflinger« skal her særligt bringes i Erindring!

I Spidsen for 9 Mater og over 20 Mekanikere stod Artillerimekaniker *Włodarczek*, som hele Skibet kaldte »Nissen«, thi »ehe man's gedacht, war es vollbracht!« Denne min højre Haand hjalp mig paa en ligefrem efterfølgelsesværdig Maade til at naa mit Maal: Under Skagerakslaget forekom der i hele

den store Virksomhed, som »Derfflinger«s Artilleri udøvede, bortset fra de fjendtlige Træfferes Virkning kun faa Afbrydelser, der kun kunde skyldes den dog timelange, yderst voldsomme Anvendelse af de artilleriske Apparater. Og Skibets Artilleri, hvor var det med alle de dertil hørende Apparater dog ikke storslaaet! Syv til otte Millioner Mark havde Opsætningen kostet, og under Krigen blev det forbedret med Apparater til mange Hundrede Tusinder Marks Værd.

Forude i Skibet, Bakken, stod to kæmpemæssige Taarne, hver med to 30,5 cm hurtigskydende Kanoner. To lignende Taarne stod agter. Disse fire Kanontaarne med deres tilsammen otte 30,5 cm Kanoner dannede Skibets Hovedarmering. Taarnene kaldtes i alfabetisk Rækkefølge: »Anna«, »Bertha«, »Cæsar« og »Dora«. »Anna« var det forreste, »Dora« det agterste Taarn. Hvert Taarn havde en Taarnkommandør, der enten var Kaptajnløjtnant eller Søløjtnant, kun »Dora« havde paa Grund af Officersmangel ingen Officer, men lededes af en Dæksofficer. »Bertha« havde Folkene givet et særligt Navn. Det blev opkaldt efter dets Taarnkommandør, Kaptajnløjtnant Friherre *v. Speth-Schulzburg*, der var særlig afholdt af Taarnbesætningen, hvorfor Taarnet almindeligt kaldtes »Schulzburg«.

»Derfflinger«s Mellemartilleri bestod af fjorten 15 cm hurtigladende Kanoner, syv paa hver Side af Skibet, hver enkelt opstillet i velpansrede Enkeltkasematter. Desuden var der af let Artilleri fire 8,8 cm Antiluftkanoner; de andre 8,8 cm Kanoner var forlængst afleverede til Minesøgere og til Handelsskibe i Østersøen.

Ammunitionen til Kanonerne var anbragt i henved 50 Magasiner, som ved Langskibsskotter af stærkt Nikkelstaaipanser var udmærket beskyttet mod Torpedotræffere.

Til Betjening af det samlede Artilleri havde jeg til min Raadighed 3 Kaptajnløjtnanter, 3 Søløjtnanter I, 4 Søløj-

nanter II, 4 Kadetter, 6 Dæksofficerer og ca. 750 Underofficerer og Menige. »Derfflinger«s hele Besætning beløb sig til 1400 Mand.

Hele Artilleriet var mig underlagt, dog ledede jeg under Kamp kun det svære Artilleri, medens det mellemsvære og det lette Artilleri blev ledet af to af mine Officerer, hvem jeg kun i al Almindelighed gav Anvisning paa den taktiske Anvendelse.

Hvis man blot nogenlunde vil forstaa den vældige Artillerikamp, som Skagerakslaget hovedsagelig udviklede sig til, er det nødvendigt at kunne danne sig et Begreb om, hvorledes det egentligt er muligt at kunne skyde og træffe fra et Skib, som farer af Sted med højeste Fart gennem et bølgende og oprørt Hav, som slingrer og stamper i Søen, som udfører Drejninger, hyppigt ændrer sin Hastighed, og som altsaa hele Tiden er i Bevægelse til alle Sider. Hvorledes man samtidig, helt ud til Afstande paa over 20 km, ikke blot tilfældigt kan ramme de fjendtlige Skibe, men endog fuldstændig tilintetgøre dem! Samtidig er Modstanderen oppe paa den samme vanvittige Fart, ogsaa han drejer og vender sig, slingrer og stamper og forsøger ligesom vi selv at unddrage sig de skæbnesvangre Granatsalver ved hyppige Kursændringer.

Jeg vil gerne have Lov til kort at beskrive, hvad der maa anses for nødvendig til Forstaaelsen af Skydning til Søs, hvis man vil kunne danne sig en virkelig Forestilling om Skagerakslaget. Som Grundlag for denne Beskrivelse vil jeg benytte de artilleristiske Apparater, som vi anvendte under Kampen, og som paa tilsvarende Maade fandtes i alle moderne store Kampskibe.

Vi vil da først interessere os for Ildlederstationerne, hvorfra vi Officerer ledede Skydningen.

Den »forreste Ildlederstation« var pansret og dannede agterste Del af det egentlige Kommandotaarn, hvorfra Chefen, assisteret af Navigationsofficeren, Adjudanten og Signal-

officeren førte Skibet og ledede Kampen. Under denne opholdt jeg mig paa »forreste Ildlederstation« sammen med 3. Artilleriofficer, der ledede det mellemsvære Skyts, 1 Kadet, 2 Afstandsmaalere, 3 Underofficerer ved Direktorskoperne (hemmelighedsfulde, artilleriske Apparater, som jeg senere skal vende tilbage til) samt 5 Indikatormænd*). Under os kun skilt fra det Sted, hvor vi befandt os, ved en gennemhullet Plade sad yderligere 6 Indikatormænd, og under disse igen, i den saakaldte »Pære« (Kanontaarnet havde nedadtil faktisk en pærelignende Form) sad endnu 1 Underofficer, 2 Indikatormænd og 1 Mekaniker som Reserve.

Alene paa min Ildlederstation befandt der sig altsaa ikke mindre end 23 Mand. Der var knapt med Plads, alligevel var vi særdeles tilfredse med Forholdene. Stationen var velpansret med ca. 350 mm stærkt Nikkelstaal, som paa fremragende Maade stod sin Prøve under Kampen. Selv for en paa kort Afstand mod vor Station affyret 30,5 cm Træffer lykkedes det ikke helt at gennembryde Pansret. Vi blev kun alle rystet mellem hverandre, men det var, som greb Træfferen Stationen for at kaste den over Bord. Vi forblev imidlertid alle ubeskadigede bortset fra nogle Smaasaar.

Foruden den forreste Ildlederstation havde vi under Kamp endnu to andre: den »agterste Ildlederstation«, hvor 2. Artilleriofficer, der var Reserve for mig, opholdt sig, og »Foremærs«, der sædvanligvis kaldtes »Kragereden«. Denne befandt sig paa den forreste Mast, Fortoppen, ca. 35 m over Vandets Overflade og bestod af en rund Tønde af Staalplader. Her stod Nedslagsobservatørerne, for det svære Skyts en Søløjtnant og for Mellemartilleriet en Mat, sammen med to Tele-

*) Det tyske »Befehlsübermittler«, som her er oversat ved Indikatormand, omfatter: Telefon- og Talerørsmænd samt Indikatormænd, i det hele taget et ret betydeligt Antal Folk, der mundtligt eller ved Apparater viderebringer Ildlederens Ordre.

O. A.

fon- og Talerørsmænd. Disse Observatører iagttog gennem særlig kraftige Kikkerter Nedslagene ude ved Modstanderen og meddelte gennem deres Hovedtelefoner Nedslagenes Beliggenhed til os Ildledere.

Næst efter Ildlederstationerne var Artillericentralerne de vigtigste Steder i Skibet for Artilleriet. Det var to Rum dybt nede i Skibet, under Panserdækket og altsaa langt under Vandlinien. De var ved Panserbæltet og Kullene i Kulasserne efter al menneskelig Beregning beskyttet imod enhver Træffer. Til disse Rum naaede alle Ordre fra Ildlederne gennem Telefoner og Talerør, og herfra videresendtes Ordrene til de enkelte Kanoner gennem en Mængde forskellige Apparater.

Enhver Skydning paa store Afstande maa til Søs indledes med en meget nøjagtig Afstandsmaaling. Til dette Formaal havde vi syv mægtige Afstandsmaalere, som gav ret gode Resultater til en Afstand af 200 hm (20 Kilometer). Alle vore Afstandsmaalere var leveret af *Carl Zeiss* i Jena og beroede paa det stereoskopiske Syns Princip. Det var saakaldte Basisapparater (Bg.). Ved hver Bg.-Maaler sad der to Mand. Den ene maalte, den anden aflæste den maalte Afstand i Hekto-meter og indstillede det aflæste Tal paa en Afsender. Denne Afsender overførte Indstillingen til den saakaldte »Bg-Medde-ler«, et Apparat, der *automatisk opgav Middeltallet* af alle Indstillinger fra samtlige Afstandsmaalere. »Bg-Meddeleren« var anbragt i min Nærhed paa forreste Ildlederstation, og jeg kunde saaledes til enhver Tid aflæse Gennemsnittet af de fra samtlige Apparater maalte Afstande, som ved Kampens Begyndelse meddeltes til Kanonerne af Ildlederen.

Saa snart denne er klar over, hvilket af Modstanderens Skibe han skal rette sin Ild imod, retter han sit Periskop mod dette. »Periskop?« vil Læseren forundret spørge. Javel, Ildlederen ligesom ogsaa Chefen i et stort, moderne Kampskib

iagttager ikke mere sin Modstander gennem en Kikkert. De staar begge ved et Periskop af netop samme Slags som Chefen i en Undervandsbaad. Henholdsvis i Kommandostationen eller paa Ildlederstationen er Okularet anbragt forneden, medens Objektivet sidder oven over Kommandostationens Tag. Dette har den store Fordel, at Kommandostationens smalle Kighuller under Kamp kan lukkes fuldstændig med et Panserdæksel. Man kæmper altsaa paa en vis Maade med lukket Visir!

Ved Ildlederens Periskop befinder der sig nu et for Ildledelsen yderst vigtigt, i højeste Grad genialt Apparat, det allerede tidligere nævnte *Direktorskop* (Retningsviser), der udfører følgende forbavsende Kunststykke: Det bevirker, at alle de til Direktorskopet tilsluttede Kanoner følger enhver Bevægelse af Ildlederens Periskop. Ved Drejning af dette i forskellige Retning bevirkes det, at, samtidig med at der rettes for Parallaxen*), vil samtlige Kanoner, som dog befinder sig i en Afstand af op til 100 m fra hverandre, sigte paa eet og det samme Punkt, det Punkt nemlig, som fra Skibet ligger i

*) Parallaxen er Forskellen mellem Retningerne fra Ildlederstationen (Direktorskopet) og fra Skibets forskellige Kanoner til Modstanderen (Sigtepunktet).

Tænker man sig alle Kanonerne stillet parallelt med Direktorskopets Sigtelinie, vil man uden Vanskelighed forstaa, at Nedslagene fra Kanonerne vil falde, ikke i det Punkt, hvorpaa Direktorskopet sigter, men i Afstande fra dette Sigtepunkt, der nøjagtig svarer til Afstandene mellem Direktorskopet og de forskellige Kanoner.

Man ønsker imidlertid, at alle Nedslagene skal falde i det samme Punkt, Sigtepunktet, det Punkt, som Direktorskopet peger paa.

For at opnaa det, maa alle Kanonerne drejes en større eller mindre Vinkel mod Direktorskopets Sigteretning, d. v. s. de agterlige Kanoner maa drejes for- efter, de forlige Kanoner agterefter.

Denne Drejnings Størrelse er afhængig af: Afstandene fra Ildlederstationen til de forskellige Kanoner, Afstanden til Maalet (Skudafstanden) og Forskellen mellem Direktorskopets Retning og Kanonernes Retninger.

Finessen ved Direktorskopet ligger da deri, at de ovenfor omtalte Drejninger af Kanonerne, og Rettelse for Parallaxen, beregnes automatisk og meddeles Kanonerne automatisk.

O. A.

Periskopets Sigtelinie og i den Afstand, som man har bestemt ved Maaling eller Indskydning. Dette Punkt er jo netop det Sted, hvor Fjenden befinder sig. Samtlige Kanoner er altsaa, naar Direktorskopet anvendes, altid skarpt indstillede paa Modstanderen, uden at nogen ved Kanonerne overhovedet behøver at kunne se denne. Det er det beundringsværdige: Fjenden kan være nær ved eller langt borte, han kan være helt forude eller agter, Skibene kan sejle ved Siden af hinanden paa samme Kurs eller passere hinanden paa modsat Kurs: saa længe Direktorskopet er rettet paa Fjenden, saa længe det er indstillet paa den rigtige Afstand fra Modstanderen, saa længe er samtlige Kanoner skarpt rettet mod det Punkt af Fjendens Skib, som Periskopet sigter paa. Selv naar eget Skib drejer i en skarp Kurve, holdes Kanonerne stadigt rettet mod Fjenden, naar blot Periskopet betjenes godt. Ansvarer herfor har en særlig uddannet Underofficer, som til Stadighed holder Direktorskopet rettet paa det Sted af Modstanderen, som Ildlederen har givet Ordre til. Han kan derfor ved en særlig Anordning se ind i Periskopet fra Siden. Af nærliggende Grunde kan jeg ikke her gaa ind paa Direktorskopets Konstruktion, det skal blot bemærkes, at naturligvis bevæges Kanontaarnene ikke direkte ved Direktorskopets Bevægelse, men kun en elektrisk Viser i hvert Taarn, hvortil ogsaa Indstilling af Opsats og Sideskydning overføres. Ved Drejning af Taarnet holdes en med dette fast forbunden Viser stadigt overet med den elektriske Viser, enhver nok saa ringe Bevægelse af denne følges nøjagtigt, og saaledes opnaar man, at det svære Skyts gør enhver af Periskopets Bevægelser med.

Nu ved man altsaa, hvorledes Kanonerne rettes mod Fjenden. Man har desuden faaet at vide, hvorledes de første Afstande maales. Kanonerne maa nu desuden have den til Skudafstanden svarende Elevation, d. v. s., at den dertil svarende Opsats (ved Fodfolksgeværet: Visiret!) skal indstilles.

Det er ikke tilstrækkeligt, at Ildlederen giver Ordre om Opsatsens Indstilling, og at denne af Indikatorende mundtlig gives videre til Kanonerne under den stadige Afstandsforandring, som ændrer sig over 100 m fra Minut til Minut, naar de to Modstandere med Jernbanefart nærmer eller fjærner sig fra hinanden. Derfor anvendes yderligere følgende sindrige Apparat:

Paa Artillericentralen findes et saakaldt Følgevisersystem. Naar den befalede Afstand indstilles paa dette Apparat, indstilles automatisk en elektrisk bevæget Viser ved hver Kanon paa den ønskede Opsatsindstilling. Paa Kanonerne Opsats findes ligeledes en Viser, og naar disse to Visere bringes til at staa udfor hinanden, er Kanonerne Opsats rigtig indstillet. Det er derfor ikke mere nødvendigt ved Kanonerne at vide, hvormange Hektometer Afstanden til Fjenden er, for at indstille Opsatsen rigtig. Den til Afstanden svarende Opsatshøjdeindstilling er indstillet, naar blot de to Visere holdes overet.

Endnu befinder der sig et meget vigtigt Apparat paa Artillericentralen, nemlig det saakaldte *Ildlederur*. Lad os antage, at Ildlederen ved Beregning eller Skøn, hvad jeg senere skal vende tilbage til, har fundet ud af, at Skibet nærmer sig Modstanderen med 750 m i Minuttet, saa kommanderer han: »Afstandsforandring $\div 7,5$ «. Ildlederuret indstilles da paa $\div 7,5$, og sættes nu dette i Gang, saa formindskes den paa Afstandsafsenderen indstillede Afstand hvert Minut med 7,5 hm. Følgelig forandres efterhaanden Opsatshøjdeindstillingerne ved alle Kanonerne, uden at nogen som helst Ordre er nødvendig.

Vi har nu en Række Kanoner, hvor Opsatshøjdeindstillingerne er som ønsket, hvor ogsaa Sidesigtet er nøjagtigt rettet mod Fjenden, men som ved Skibets stærke Slingren snart peger ned i Vandet, snart højt op i Luften.

Kanonerne maa naturligvis i Affyringsøjeblikket staa lige saa nøjagtig vandret, som de vilde gøre, hvis de paa deres Affutager var anbragt paa den flade Jord. Da dette nu imidlertid engang ikke er muligt om Bord, maa Kanonkommandørernes Dygtighed raade Bod derpaa. Disse maa til Trods for Skibets hurtige Bevægelser sørge for, at Kanonernes Sigte-linie stadig holdes paa Modstanderen. Det kræver naturligvis aarelang, daglig Øvelse! Det var ligefrem forbavsende at se, hvilken Dygtighed vore Kanonkommandører havde opnaaet heri. Denne Skydning fra slingrende Skib var et af de vigtigste Punkter under Mandskabets Uddannelse til Søs. Ved sindrigt udtænkte Hjælpemidler blev det imidlertid ogsaa gjort muligt for Kommandørerne at kunne øve sig i Skydning under Slingerage selv til Ankers i Havn. Dette gjordes ved, at der foran Kanonmundingen ophængtes smaa bevægelige Skiver som Maal. Skibet med sine Kanoner bevægede sig ikke, men Maalene, hvad der omtrent kom ud paa det samme, da disse bevægede sig i Kurver, der svarede til et Skibs Slingringsbevægelser.

Gennem Aartier har vi i vor Marine gjort Forsøg paa at erstatte Kanonkommandørernes Funktion med et sindrigt konstrueret Apparat. Dette er faktisk ogsaa lykkedes! En kompliceret Gyroskopmekanisme, som antagelig er den sindrigste, en menneskelig Hjerne nogensinde har udtænkt, bevirker, at den ladte og skudklare Kanon automatisk affyres i det Øjeblik, da Sigtekikkerten peger paa Fjenden. Dette Apparat tager især nøje Hensyn til den øjeblikkelige Slingringshastighed. Det affyrer altsaa Kanonen tidligere ved det hurtigt slingrende end ved det langsomt slingrende Skib. Dette er nødvendigt, fordi der forløber en temmelig lang Tid fra det Øjeblik, da Kanonen affyres, til det Øjeblik, da Projektilet forlader Kanonmundingen. Enhver, der ved, hvor stor Forskel der er paa Hurtigheden af et Skibs Bevægelser, vil imid-

lertid kunne skønne, hvilken vanskelig Opgave der her var stillet vore Teknikere.

Jeg har imidlertid her gjort en Afstikker og fortalt om et Apparat, som vi endnu ikke havde om Bord under Skagerakslaget, men først fik senere. Det er imidlertid blevet omtalt, fordi det paa en vis Maade er et Udtryk for Højdepunktet af alle artilleristiske Udviklingsmuligheder for Skydning til Søs.

Jeg vil endnu ganske kort have Lov til at fortælle noget om »Derfflinger«s svære Artilleri: Jeg har sagt, at de otte 30,5 cm hurtigladende Kanoner var opstillet i fire Taarne. Lad os engang se lidt nærmere paa disse 30,5 cm's Taarne. Den øverste Del var drejelig og bestod af det svært pansrede Drejetaarn og Drejeskiven, paa hvilken de to 30,5 cm Kanoner stod. Taarnet drejedes ved Elektricitet. Ved Siden af Kanonerne befandt Ammunitionsophejsningerne sig, som altsaa fulgte med, naar Taarnet drejede. Bag Kanonerne laa en Stabel Forhaandsgranater, ca. seks Stykker ved hver.

Vi havde to Slags Granater: Pansersprænggranater og Sprænggranater. Pansersprænggranaterne, som var malet halvt blaa og halvt gule, var af bedste Nikkelstaal og havde i det indre Hulrum kun en forholdsmæssig lille Sprængladning.

De skulde først og fremmest bryde gennem Fjendens svære Panser og derefter springe i Skibets Indre. Derfor kunde Sprængladningen naturligvis kun være ringe, naar den store Gennembrydningsevne toges i Betragtning. Sprænggranaterne var malet gule. De havde en forholdsvis tynd Staal-skorpe, men en stor Sprængladning. Disse Granater kunde ikke gennembryde Fjendens svære Panser, men havde ved Træfning paa upansrede eller letpansrede Maal en uhyre stor Sprængvirkning.

Vore Krudtladninger var anbragt i Messinghylstre. Et 30,5 cm's Hylster lignede en kæmpemæssig Jagtpatron, kun at hele Hylstret var lavet af Messing. Disse store Hylstre var

fabriksmæssigt set meget vanskelige at fremstille, desuden var de dyre og ret tunge. Alligevel anvendte vi dem i den tyske Marine, selv ved de største Kalibre, og denne Forholdsregel sikrede os i al Almindelighed mod saadanne Katastrofer, som under Skagerakslaget viste sig ved den fuldstændige Tilintetgørelse af »Indefatigable«, »Queen Mary«, »Invincible« og ældre Panserskibe. Man kunde ganske vist ikke ved de store Kalibre anbringe alt det nødvendige Krudt til eet Skud i eet Hylster og maatte derfor, foruden den saakaldte Hovedladning (i Messinghylstret), anvende endnu en Ladning, den saakaldte Forladning, i hvilken Krudtet kun var anbragt i en dobbelt Silkepose. Denne Forladning kunde naturligvis lettere antændes ved Ild end Hovedladningen.

Hos vore Modstandere var imidlertid alt Krudtet i Silkeposer!

De af vore Ladninger, som ikke befandt sig i Kanonen eller var paa Vej i Ammunitionsophejsningen, var yderligere anbragt i stærke Staalkasser, saa at Ild næppe kunde gøre dem noget, medens den engelske Ammunitions Indpakning maa have været meget mangelfuld. I den tyske Marine er fuldkommen Ødelæggelse af Skibe ved en enkelt Eksplosion kun forekommet to Gange: Den 1. Juni 1916, Morgenen efter Skagerakslaget, sprang »Pommern« i Luften og allerede tidligere »Prinz Adalbert« i Østersøen, men begge Skibe paa Grund af Torpedotræffere.

Naturligvis betød Opstabling af Krudtladninger, især Forladninger, ogsaa en stor Fare for os. Der var derfor ogsaa for at undgaa Katastrofer givet Ordre til, at kun een Forladning og een Hovedladning til Stadighed maatte befinde sig paa Drejeskiven ved hver Kanon, og denne Ordre gjaldt ogsaa de nedre Etager i Taarnene.

Drejetaarnet var anbragt paa det faste Kanontaarn, der naaede ned gennem flere Dæk og hvilede paa Panserdækket.

Dets Indre var delt i følgende Etager: Omladerummet, det elektriske Fordelingsrum, Granatmagasinerne og Krudtmagasinerne, med Drejeskiven altsaa i fem Etager, hvor 70 til 80 Mand af Taarnbesætningen var fordelt.

I Granat- og Krudtmagasinerne blev Granater og Ladninger lagt paa Ladeskaalen i den nederste Del af Ammunitionsophejsningen, som naaede op til Omladerummet. Her omladedes Ammunitionen til den øverste Del af Ophejsningen. Hensigten med Omladerummet var at fremskynde Tilførelsen af Ammunition til Kanonerne.

I vore Skibe havde vi ikke gennemgaaende Ammunitionsophejsninger, men de var delt ved Omladerummene. Dette forlængede i og for sig Transporttiden af den enkelte Granat eller Ladning fra Magasinerne til Kanonerne. Der var imidlertid altid samtidig to Granater og to Ladninger undervejs til hver Kanon! Da der derfor altid var et mindre Forhaandsoplag af Granater og Ladninger i Omladerummet, blev det dette og ikke Magasinerne, hvorfra Kanonerne forsynedes.

Af afgørende Betydning for Kanonernes Forsyning med Ammunition blev altsaa den Tid, som det tog i den øverste Del af Ammunitionsophejsningen, fra Omladerummet til Kanonerne, og denne Tid var kun den halve af hele Ophejsningstiden fra Magasiner til Kanoner.

Man kunde uden Vanskelighed afgive eet Skud hvert 30. Sekund med hver Kanon, og hvert Taarn kunde altsaa afgive eet Skud hvert 15. Sekund, naar kun en af de to Taarnkanoner affyredes. Under Skagerakslaget afgav jeg ofte i længere Tid i Træk en Salve paa fire Skud hvert 20. Sekund, altsaa eet Skud fra hvert Taarn, hvad der ikke vilde have været muligt med gennemgaaende Ammunitionsophejsninger, saaledes som de ældre Skibe havde det.

Foruden Betjeningsmekanismen til Ammunitionsophejsningen var de hydrauliske Pumper til Elevationsmekanismen

samt talrige andre Hjælpemaskiner anbragt i Omladerummet.

I det elektriske Fordelingsrum hang Strømtavlerne til alle Taarnets elektriske Hjælpemekanismer.

Ophejsningsapparaterne til Kanonernes Forsyning med Ammunition, som i overvejende Grad dreves ved Elektricitet, var anbragt i Ammunitionsmagasinerne. En 30,5 cm Granat vejede ca. 400 kg, en Ladning ca. 150 kg.

En Taarnbesætning bestod af 1 Kaptajnløjtnant eller en Søjtnant 1 som Taarnkommandør, 1 Kanoner som Taarnleder samt henved 75 Underofficerer og Menige. Disse var fordelt paa følgende Maade: Som Betjeningsmandskab for Kanonen var der paa Drejeskiven 4 Underofficerer og 20 Mand foruden nogle Telefon- og Talerørsmænd og Afstandsmaalere. I Omladerummet var der 1 Underofficer og 12 Mand, i Fordelingsrummet 1 Mat og 3 Mekanikere, i Granatmagasinerne 1 Underofficer og ca. 18 Mand og i Krudtmagasinerne 1 Underofficer og ca. 14 Mand. Taarnbesætningen forøgedes under Kamp med endnu ca. 12 Mand som Reserve, som for det meste straks erstattede syge og Orlovsgaster.

Hele det svære Skyts Besætninger beløb sig altsaa til ca. 360 Mand foruden 25 Mand som Talerørs- og Telefonmænd og Indikatormænd.

Besætningerne til det 15 cm Skyts var meget enklere. Til Betjening af hver Kanon, der kun udførtes ved Haandkraft, var der 10 Mand i hver Kasemat foruden ca. 4 à 5 Mand i hvert Ammunitionsmagasin. Det gav 15 Mand til hver Kanon, altsaa ialt 210 Mand for de 14 Kanoner af Mellemskytset, hvortil yderligere kom ca. 20 Mand til Overførelse af Ordre.

Jeg er imidlertid bange for allerede for længe at have trættet Læseren med Beskrivelse af artilleristiske Enkeltheder: derfor foreløbig slut dermed! Naar jeg senere beretter om

Artillerikampen under Skagerakslaget, vil jeg faa Lejlighed til yderligere at omtale nogle sindrige Instrumenter, der var opfundet for at lette Artilleriets Ledelse, især for at befri Ildlederen for en Del af det Regnearbejde, der stadig er nødvendigt ved Skydning med stor Fart og under hyppigt vekslende Kurser af saa vel eget som Fjendens Skib.

Dagen ved Lowestoft og Great Yarmouth gav os, som jeg allerede tidligere har nævnt, en stærk Følelse af Utilfredshed. Efter denne Dag vaagnede der i mig et brændende Ønske om engang med vort stolte »Derfflinger« at komme til at staa overfor en jævnbyrdig engelsk Slagkrydser. Dag og Nat lod denne Tanke mig ingen Ro. Jeg udmalede mig, hvorledes vi paa et af vore Forpost- eller Opklaringstogter mødte en engelsk Slagkrydser, hvorledes »Derfflinger« optog Kampen, og hvorledes der nu med højeste Fart udviklede sig en gigantisk Artilleriduel, hvorledes hver Salve fra Fjenden besvaredes med Salve fra eget Skib, medens vi under Kampen bed os fastere og fastere i hinanden og bekæmpede hinanden som to mægtige Jætter, der med Sikkerhed vidste: En af os skal blive paa Valen!

Under min Fantaseren saa jeg den engelske Ildleder rette sit Periskop mod vort Skib, jeg hørte hans engelske Kommando, hørte mine egne Ordre. Denne Tanke om en saadan Kamp mellem Kæmpeskibe berusede mig, min Fantasi udmalede sig Billeder af en mægtig Scene.

Jeg havde altid opfattet vore Skydeøvelser som Sport og ogsaa, efter Tid og Lejlighed, forsøgt at opildne Officerernes og Besætningernes sportslige Ærgerrighed. Der havde i Fredstid ofte været haard Konkurrence mellem Skibene indenfor de enkelte Eskadrer, naar det gjaldt om paa store Afstande at opnaa de højst mulige Antal Træffere paa de gamle, forlængst udrangerede Kampskibe, der som Maal laa forankrede paa lægt Vand udfor Kielerbugten, eller naar det gjaldt om

ved Nattetide at skyde paa Torpedobaade, der fremstilledes af lave mørktmalede Skiver paa Slæb. En hel Eskadre beskød ofte samtidig en hel Flaade af saadanne Skiver, hvert Skib havde sin Skive, og der herskede da den største Kappelstrid mellem Ildlederne om at være den bedste Skytte. Denne Sportsaand gjorde sig under Krigen mindre gældende, hvad jeg savnede dybt.

Nu fantaserede jeg om en Sportskamp, mere gigantisk end jeg overhovedet kunde udmale mig den. Med lige Vaaben skulde vi staa overfor Fjenden, og saa skulde det afgøres, hvem af os der forstod sine Sager bedst, hvem der havde de bedste Vaaben og de stærkeste Nerver. I den Grad længtes jeg efter en saadan Kamp, at Tanken om den dermed forbundne Livsfare syntes mig noget helt underordnet. En saadan Kamp vilde desuden for os have betydet en Opvaagnen af den Sløvhedstilstand, hvori vi Søfolk truedes med at hensynke, takket være vor Flaades Uvirksomhed sammenlignet med vor Hærs ærefulde Bedrifter.

3. Kapitel.

De taktiske Grundlag for Kamp til Søs.

For nogen Tid siden stillede en tjenstgørende Kaptajn af Hæren mig følgende Spørgsmaal: »Gaar Flaaden egentlig til Ankers under et Søslag eller forbliver Skibene under Fart?« Ogsaa andre, som ellers er meget fortrolige med militære Sager, har ofte forsikret mig, at de ikke havde den ringeste Anelse om Søtaktik.

Da jeg nu ikke har skrevet denne Bog alene for mine tidligere Kampfæller, men først og fremmest for den størst mulige Kreds af tysk Ungdom, som desværre sandsynligvis vokser op med en latterlig ringe Forstaaelse af Søens Væsen, især da en saadan kun lader sig opnaa til Søs, vil jeg gerne have Lov til her at fortælle noget om, hvorledes Skibe føres mod Fjenden.

Om en Opankring af Flaaderne i en vis Afstand fra hinanden og en derpaa følgende Artillerikamp er der naturligvis ikke Tale. Tværtimod kan man gaa ud fra, at ethvert Skib under Kampen vil løbe med den højeste Fart, som det paa nogen Maade kan naa op paa. Man kan overhovedet næppe sammenligne en Landkamp med en Søkamp, i det højeste med en Lufterkamp mellem Eskadriller af Kampflyvere.

Det er muligt, at Fremtidskrigen vil oprulle Slagbilleder, der vil have Lighed med Søkamp: naar Mængder af kæmpe-mæssige, sværtarmede Tanks med en Automobils Hastighed farer mod hverandre, naar de forsøger at omgaa hverandre, ved Manøvrer søger at opnaa en bedre taktisk Stilling

og til Slut, paa en større eller mindre Afstand, fører en forbitret Artilleri- og Lufttorpedokamp om Afgørelsen.

For et Skib er »Kampfart« ensbetydende med »Forceret Fart«. Dette beror nu først og fremmest derpaa, at der ogsaa til Søs findes taktisk fordelagtige Stillinger, som hver af de to Modstandere gerne vil indtage, naar de ved Kampens Begyndelse faar Føling med hinanden, og Artillerikampen dermed begynder. Denne fordelagtige Stilling vil de gerne opnaa og beholde under Kampen. Under denne er de afgørende Faktorer: Vindretning, Sol, Sø og Sigtbarhed.

Det er ugunstigt, naar Krudtrøgen fra eget Skyts lejrer sig foran egne Kanoner, naar den altsaa »klæber« sig til Skibet eller driver i Retning af den fjendtlige Linie.

Det er ogsaa ugunstigt, naar Solen staar bag Fjenden, fordi Kanonkommandørerne blændes deraf, og fordi de fjendtlige Skibes Konturer fortøner sig mindre skarpt.

Det er ligeledes ugunstigt, hvis man skal skyde lige op mod svær Sø, da Kanonerne derved oversprøjtes, hvad der generer Sigtet for Kanonkommandørerne og ogsaa Betjeningsmandskabet.

Og endelig kan Sigtbarheds- og Belysningsforholdene være af afgørende Betydning, da disse kan være saa forskellige i de forskellige Himmelretninger, at det kan ske, at man meget vel kan se det fjendtlige Skib, medens man selv er usynlig, som havde man en hvid Pind i Munden.

Bortset fra disse taktiske Fordele, der paa en vis Maade er afhængige af Forholdene paa Stedet, gives der rent taktiske Fordele, der er afhængige af Skibenes indbyrdes Stilling overfor hverandre.

Ligger f. Eks. et Skib tværs for Boven af det fjendtlige, kan det rette alle Kanonerne i en Bredside mod Fjenden, og det vil i et moderne Skib sige alt det svære og Halvdelen af det mellemsvære Skyts. Det fjendtlige Skib derimod kan kun rette

eet eller to af de svære Taarne mod Modstanderen, medens Halvdelen af det svære og alt det mellemsvære Skyts ikke kan anvendes.

Ethvert Skib vil derfor efter bedste Evne anstrenge sig for aldrig at komme i den saakaldte »T-Formation«, hvor den har Fordelen, der befinder sig i »T«ets Tværstreg. Englænderne kalder det »Crossing the T«, paa tysk hedder det: »At trække Stregen over T'et«.

Nøjagtig paa samme Maade kan to Eskadrer eller Flaader komme i en saadan T-Formation overfor hinanden.

Det har altid været Maalet for de hurtigste Skibe at komme foran Spidsen af den fjendtlige Flaade for at »enfilere« denne, d. v. s. at bestryge den langskibs eller i hvert Fald for at faa den til at dreje af. Jo mere en Flaades Forspids tvinges til at dreje, desto mere kredsformig bliver lidt efter lidt dens Formation. Kredsen bliver stadig mindre og mindre, og til Slut befinder Flaaden sig i den saakaldte »Pølsekedel«!

Dette kan imidlertid naturligvis kun ske for en Flaade, som er meget underlegen i Fart, eller som ved nye fjendtlige Enheders pludselige Tilsynkomst overraskes i egen Kursretning, saaledes som det gik os under Skagerakslaget! Der ramte vor Flaade nøjagtig Midten af den fjendtlige, der omgav os i en Halvkreds, og vi vilde saaledes have været udsat for hele den fjendtlige Flaades morderiske Ild og vilde have mistet enhver Bevægelsesmulighed, hvis ikke — — — jeg vil imidlertid ikke foregribe Begivenhedernes Gang. Det vil vi nok erfare, naar vi først dukker ned i Slagets Kamptummel.

Lad det endnu kun være mig tilladt at forklare nogle faa søtaktiske Udtryk.

En Række Skibe, som sejler det ene efter det andet, er i Kølvangsorden (-linie), sejler de ved Siden af hverandre, er de i Frontorden, og sejler de skraat foran eller bagved hverandre, er de i Skakorden.

En Flaades Marchformation er sædvanligvis Kølvandsorden, som Regel med den kraftigste Eskadre i Spidsen, den svageste agterst. Foran Kampskibseskadren marcherer Panser- (Slag-) Krydserne, som oftest ligeledes i Kølvandsorden, og foran disse danner lette Krydsere en Opklaringslinie. Marchfarten er som Regel ikke mere end 15 til 17 Knob, men Skibene har Damp oppe i alle Kedler, klar til straks at løbe med højeste Fart ved Efterretning om Fjenden.

Hvorledes sikrer nu en Flaade sig mod, »at Stregen sættes over T'et«, naar den nærmer sig en Fjende, hvis omtrentlige Plads man er orienteret om gennem sine Opklaringskibe, men hvis nøjagtige Formation ikke kendes?

Herfor gælder der en meget simpel Regel: »Man formerer sin egen Flaade i Frontorden tværs paa den Retning, i hvilken man antager at have Fjendens Midte, og bringer sin egen Linies Midte lige over denne. Man tager altsaa Fjenden »paa Midten«. I denne Orden nærmer man sig Fjenden med forceret Fart i en bred Formation. Eskadrerne gaar paa denne Maade i Frontorden ved Siden af hinanden, medens de enkelte Eskadrer har formeret korte Kølvandslinier paa højst fire Skibe*).

Saasnart man er paa det rene med, om Fjenden er deployeret til højre eller til venstre, drejer man med hele Linien til tilnærmelsesvis den samme Kurs som Fjendens og forsøger i Kølvandslinie med forceret Fart at naa op *foran* Fjendens forreste Skibe, idet egne hurtige Slagkrydsere sendes i Forvejen. Den hurtigste Flaade vil altid havde Fordelen ved dette Forsøg paa en Omklamring eller paa at komme i Spidsen.

Nærmer Flaaderne sig i Kampens Forløb de smaa Afstande,

*) Saaledes:	III. Esk.	II. Esk.	I. Esk.	
	0	0	0	Flaadefrontorden.
	0	0	0	
	0	0	0	
	0	0	0	O. A.

hvormed Afstande under 100 hm kan betegnes, har den forligere værende Flaade den Fordel at kunne anvende sine Torpedoer tidligere end den agterligere. Den agterligere Flaade løber paa en vis Maade ind i den Torpedo, der er afskudt imod den, medens den forligere løber bort fra den. Derfor kan et forligt Skib, hvis Torpedo kan udløbe 100 hm, afskyde denne, naar Fjenden er paa en Afstand af 120 hm eller mere, medens det agterligere Skib maa ind paa 80 hm eller mindre for at kunne afskyde sin Torpedo. Anvendelsen af denne bliver der imidlertid kun Tale om paa de smaa Afstande, og disse søgte Englænderne altid at undgaa af Hensyn til Torpedofaren og vore Granaters store Gennembrydningsevne. Paa Grund af samtlige engelske Skibes højere Fart sammenlignet med de tyske af samme Type var de desværre ogsaa altid i Stand til at regulere Afstanden til os efter Behag.

For at opnaa en god Position i Forhold til Vindretning, Sø og Sol er langvarige Manøvrer nødvendige, og ogsaa her har den hurtigere altid den største Fordel. Det lykkedes derfor ogsaa Englænderne under Skagerakslaget ved deres overlegne Fart at forvandle deres til at begynde med ugunstige Stilling i Forhold til Vindretningen til en gunstig, og samtidig fik de Fordelen ved gunstigere Belysningsforhold.

Jeg slutter dette Kapitel, da jeg mener at have omtalt de søtaktiske Grundlag, der er nødvendige til Forstaaelsen af den mægtige Kamp, som vi Tyskere kalder »Slaget udfor Skagerak« og Englænderne »the battle of Jutland.«

4. Kapitel.

Den personlige Fremstillings historiske Værd, naar det drejer sig om en Søkamp.

Den, der vil skildre en Krigsoplevelse, kan gøre det paa to Maader.

Enten udsmykker Fortælleren sine Oplevelser, som ofte i Enkeltheder er uden Interesse for mange Tilhørere eller Læsere, med, hvad han har hørt fra anden Side, eller giver dem en romantisk Form, hvor det ikke saa meget gaar ud paa kun at give en fuldtud virkelighedstro Beskrivelse af det, som han faktisk selv har oplevet, men han forsøger at give et saa vidt muligt fuldkomment, fængslende og i brogede Farver malet Indtryk af hele Kampens Forløb,

eller han skildrer i jævne Ord kun sine egne Oplevelser, lad dem være nok saa enkle og i Sammenligning med Begivenhedernes Storhed og Mængde nok saa ubetydelige, kun at han under hele Fortællingen er sig sit historiske Ansvar bevidst, selv i de mindste Detailler.

Jeg skal bestræbe mig paa at fortælle om Skagerakslaget paa denne Maade.

Dagen ved Lowestoft havde meget klart vist mig, at det næsten ikke er muligt at rekonstruere Forløbet af en Kamp efter de deltagendes mundtlige Forklaring, selv umiddelbart efter Kampen. Det var ikke gængs i vor Marine at føre Skydelister under Kamp, da hver Mand kun skulde være optaget af denne. Derfor kunde jeg ikke engang selv, umiddelbart efter Kampen ved Lowestoft, med Sikkerhed fastslaa, paa hvilke

Afstande og nøjagtig i hvilke Retninger vi havde skudt, da vi bombarderede Byerne, og da vi senere tog Krydserne og Torpedobaadene under Ild.

Da Rapporten om Kampen skulde udarbejdes, faldt Udtalelserne om, hvorvidt de fjendtlige Torpedobaade havde trukket sig tilbage i vestlig eller østlig Retning, fuldstændig fra hinanden!

Jeg fattede derfor dengang den Beslutning ved fremtidige Kampe at sikre mig en nøjagtig Registrering saavel af alle artilleristiske Ordre og Hændelser som af mine egne Iagttagelser. Jeg gav derfor en ældre, paalidelig Underofficer paa det svære Artilleris Central det Hverv at nedskrive enhver Befaling, jeg gav. Han hørte nemlig enhver af mine Ordre gennem sin Hovedtelefon, der var knyttet til min, og gennem hvilken jeg var i Forbindelse med Observationsofficeren i Foremærs og Kadetten ved Ildlederuret paa Centralen. Foruden mine Ordre nedskrev han for hver Salve fra det svære Artilleri, med hvilken Opsats (det vil altsaa sige paa hvilken Afstand fra Fjenden) der blev skudt, og i hvilken Retning Kanonerne var drejede. Denne Retning angives om Bord i Grader, saaledes at der regnes med 0° i Retningen ret forud. Kanonerne er altsaa drejet 90° , naar de peger tværs ud om Styrbord, 180° , naar de peger ret agterud, og 270° , naar de peger tværs ud om Bagbord. Paa Artillericentralen fandtes et elektrisk Kontrolapparat, paa hvilket man nøjagtigt og øjeblikkeligt kunde aflæse enhver af Kanonerne Stilling paa Grad. Desuden nedskreves Klokkeslet, aflæst med ti Sekunders Nøjagtighed, for hver Ordre og for hvert Skud.

I Forbindelse med den Skitse, som Navigationsofficeren havde udarbejdet under Kampen, og som med den største Nøjagtighed var tegnet efter Kompas og Fartmaaler af en Styrmandsmat paa Centralkommandopladsen, maatte det blive en let Sag at bestemme Fjendens øjeblikkelige og nøj-

agtige Plads, naar man til det ønskede Klokkeslet indtegnede Skudretning og Skudafstand paa den i Kampskitsen afsatte egne Kurs.

Et saadant Listeføringssystem til Anvendelse under Kamp udarbejdede jeg indtil Enkeltheder under Skyde- og Klartskibsøvelser efter Kampen ved Lowestoft. Desuden lod jeg paa andre Steder, der var vigtige under Kamp, saasom i Kanontaarne og paa Mellemartilleriets Centraler, nedskrive alle Ordre og Meldinger, som henholdsvis kom til eller passerede dem. Ogsaa paa den agterste Ildlederstation, hvor 2. Artilleriofficer som Reserve for mig og 4. Artilleriofficer som Reserve for 3. Artilleriofficer havde deres Klartskibstationer, lod jeg alle vigtige Begivenheder nedskrive. Jeg fremhævede atter og atter under Øvelserne, hvor megen Vægt jeg lagde paa, at disse Optegnelser førtes under Kamp, og faktisk blev der da ogsaa under Skagerakslaget foretaget Optegnelser paa alle de befalede Steder, og dette sætter mig da ogsaa nu i Stand til at kunne gøre Regnskab for næsten hvert enkelt Skud fra Artilleriet. Det er desuden let ved Hjælp af disse Optegnelser at give et matematisk rigtigt Billede af Kampen, naar man til Bestemmelse af det fjendtlige Skibs Plads kun anfører de Salver, som man ved har ramt Fjenden eller er faldet i hans umiddelbare Nærhed. Disse Optegnelser, som endnu er i min Besiddelse ligesom min Dagbog og mine Breve til Familien, er Grundlaget for min Beretning om Slaget. Desværre er de i Taarnene »Cäsar og »Dora« førte Optegnelser gaaet til Grunde for mig ved disse Taarnes Ødelæggelse.

Om Værdien af officielle og personlige Fremstillinger vedrørende Søkampe og i Særdeleshed vedrørende Skagerakslaget fremkom der den 9. Juni 1916 en Artikel i det engelske Blad »The Spectator«. Forfatteren, *Bennet Copplestone*, giver i denne en udmærket Bedømmelse af saadanne Beretningers

Værd, saaledes som de nødvendigvis maa blive under en Krig, hvor Censur og militære Interesser har afgørende Indflydelse paa Fremstillingen. Saa meget desto mere maa Bestræbelsen hos alle, der *efter* Krigen giver sig af med at skildre Krigsbegivenheder, gaa ud paa kun at skrive om det, for hvis historiske Rigtighed de kan svare med hele deres Personlighed. Forfatteren af Artiklen i »Spectator« gjorde sig, efter min Mening, allerede dengang alvorlige Anstrængelser for at fremskaffe Oplysninger om Slagets virkelige Forløb fra engelske og tyske Fremstillinger. Naturligvis kunde heller ikke han frigøre sig for at se paa Sagen med engelske Øjne. Han fortæller os noget til Dels ganske nyt om Slaget, især om Admiral *Beatty's* Taktik, hvorledes Admiralen, Føreren af de engelske Slagkrydsere, udførte en ligefrem ideel Omklamringsmanøvre ved at udnytte sine Skibes Fart, der var os langt overlegen.

I det efterfølgende gengiver jeg en Oversættelse af Artiklen i »Spectator«, hvis Offentliggørelse i tyske Blade 1916 formentlig ikke tillodes af den tyske Censur.

»The Spectator« den 9. Juni 1916.

»Søslaget udfor Skagerak«. Hvad Tyskerne gør Fordring paa.

»Mit dem Wissen wächst der Zweifel« (Goethe).

Det er en stor Fejl at gaa let hen over de tyske, dels officielle, dels personlige, Beretninger om Søtræfninger som Paafund, der kun er udtænkt i bedragerisk Hensigt. Selv om disse Beretninger ikke indeholdt eet eneste sandt Ord, vilde det være af Værdi at studere dem som en ubevidst Afsløring af Fjendens aandelige Standpunkt. De tyske Beretningers Lødighed er meget forskellige. Graf *von Spee's* Brev om Coronel er en tapper og ærlig Gentleman's beskedne og usminkede Fortæl-

ling. De Fremstillinger, hans Officerer har givet af Kampene ved Coronel og Falkland, er ligesaa gode og ligesaa værdifulde som de samtidige fra engelske Officerer, der har deltaget i disse Kampe.

Det er kun meget faa Officerer eller Folk af Besætningen, som overhovedet ser noget af, hvad der foregaar, og kun de faa særlig begunstigede faar Lejlighed til at se en større Del deraf. Giver man sig imidlertid til at undersøge de fremkomne personlige Fortællinger, saa vil Modsigelserne vise sig at være simpelthen latterlige, selv naar de kommer fra Personer, der befandt sig paa Steder, hvor der var de gunstigste Betingelser for at kunne faa alt at se. Den personlige Tilbøjelighed til at gøre forkerte Iagttagelser vil paavirke enhver Beretning.

Officielle Fremstillinger, det være engelske eller tyske, er det koncentrerede Uddrag af en hel Mængde individuelle Iagttagelser, forkortede og sammenarbejdede af Censuren med politiske og militære Formaaler for Øje. Man faar som Resultat en engelsk og en tysk Fordrejelse af Kendsgerninger, en vitterlig Uoverensstemmelse, der er bygget op paa et Bevismateriale af iagttagne Kendsgerninger og et ligesaa umiskendeligt engelsk som tysk Standpunkt.

De engelske Beretninger fra Jyllandsslaget var skrevet af Personer, som var skuffede; det var stillet dem i Udsigt at tilintetgøre Højsøflaaden, at faa det Grundlag til at forsvinde, hvorpaa hele den tyske Flaadeplans Opbygning var rejst. Deres Forventninger blev dem berøvet ved den ringe Sigbarhed i det kritiske Øjeblik og ved den fuldendte Dygtighed, hvormed den tyske Admiral *Scheer* udnyttede det taagede Vejr og Mørket til at trække sin Flaade, der uden Sammenligning var svagere og befandt sig i en ugunstig taktisk Stilling, ud af Kampen.

Fra den anden Side har man de tyske Beretninger fra højtbegeistrede Mennesker — *de têtes montées* — som havde set sig

og deres Flaade umiddelbart overfor en fuldkommen Tilintetgørelse, men som var blevet reddet som ved et Mirakel. Deres Beretninger, saavel de officielle som de personlige, gløder af Begejstring.

Men naar Tyskerne kalder Søslaget udfor Skagerak en Sejr, mener de ikke, at den engelske Flaade var besejret i militær Forstand. De mener, at de har forpurret den engelske Flaades Maal, at ødelægge den tyske. De var i Løvens Klør, men de forstod med Dygtighed at vriste sig ud af dem, før end disse skrækkelige Klør fik Tid til at lukke sig. Det er dette, som Tyskerne mener, naar de fejrer Skagerak (Jutland) som en »Sejr«. De hævder, at Kampen den 31. Maj 1916 har bekræftet den gamle Sandhed, at »det store Kampskib, det Skib, som i sig forener Maximum af Angrebs- og Forsvarsstyrke, behersker Havet.«

Styrkeforholdet mellem den tyske og engelske Flaade var, siger de, omtrent som 1 til 2. De forlanger ikke, at man skal tro, at den engelske Overlegenhed skulde være føleligt formindsket ved Tabene i Slaget, eller at de engelske Kampskibe — som de indrømmer var større, talrigere og kraftigere armeret end deres egne — efter Slaget skulde have ophørt at beherske Havet. Nøjere betragtet opstiller de egentlig kun den Paastand, at det i Betragtning af Omstændighederne var et overordentlig heldigt Tilbagetog for deres Skibe. Og det var det i Virkeligheden ogsaa!

Denne Følelse af Jubel, af en næsten uudsigelig Følelse af Lettelse, gaar gennem hele den officielle Fremstilling, som offentliggjordes i de tyske Blade fra den 1. til den 5. Juni 1916. Den spores ikke mindre i Kaptajn *Scheibe's* glødende Beskrivelse. Denne Mand var under Slaget næstkommanderende i en af de tyske Slagkrydsere. Hans »Søslaget udfor Skagerak« væver hans egne Oplevelser ind i Admiralitetets officielle Fremstilling. For at skille Sandhedens Hvede fra Klinten,

som i Haandfulde er strøet ud for at glæde »das Vaterland« Indbyggere, har jeg Linie for Linie efterprøvet disse to Fremstillinger.

I mange Retninger er disse beundringsværdig nøjagtige. Dog gøres der *een* vitterlig, næsten uforstaaelig Fejl. Kaptajn *Scheibe*, som dog var om Bord paa en Slagkrydser, benytter ogsaa den officielle Opgivelse, at der var fem »Queen Elizabeth«s i vor 5. Kampskibseskadre, og at et Skib (»Warspite«) skulde være sænket. Vi ved, at der kun var fire, at »Queen Elizabeth« selv ikke var med, og at intet af disse Skibe gik tabt. Ser man bort fra denne Fejltagelse, opgiver Kaptajn *Scheibe* og den officielle Fremstilling vore Kampskibe rigtig og angiver tilsyneladende uden Vanskelighed deres Position under Slaget. Hidtil har jeg ikke set nogen engelsk Fortegnelse over de fem tyske Slagkrydsere under *Hipper*, som *Beatty* først stødte paa, der er anerkendt af vore Autoriteter. I Modsætning til denne engelske Usikkerhed — angaaende en Eskadre, som var under Observation lige fra Begyndelsen, da Sigtbarheden endnu ikke var slet — giver Tyskerne med fuldkommen Sikkerhed Navnene paa vore Slagkrydsere og Kampskibe. De identificerer de Skibe, som de saa, bemærkelsesværdig godt, men deres Opfattelse af, hvad de ikke saa, er ufuldkommen.

Tyskerne inddeler Slaget i fire Afsnit, omtrent paa samme Maade som vi. Først Sammenstødet og den løbende Kamp mellem de engelske og tyske Slagkrydsere, seks engelske og fem tyske. Indtil Slutningen af dette Kampafsnit, hvor »Indefatigable« og »Queen Mary« sænkes, afviger den tyske og den engelske Fremstilling næsten ikke fra hinanden. Det beklagelige Tab af disse to Skibe gav desværre Tyskerne en haandgribelig Anledning til at prale. Saa begyndte det andet Kampafsnit. *Beatty* drejede mod Nord og fjærnede sig for at omgaa den tyske Linies Spids. 5. Kampskibseskadre, der

havde været for langt borte til at gribe ind i første Kamp-afsnit, holdt sig tilbage for at holde alle tyske Slagkrydsere og Kampskibe, der var paa Skudafstand, i Aande og, ved at binde de tyske Skibe, give *Beatty's* formindskede Eskadre Lejlighed til at gennemføre en yderst vigtig Manøvre.

Her møder man en stor Uoverensstemmelse mellem de engelske og tyske Fremstillinger. Vi ved, at *Beatty* meget hurtigt gennemførte sit farlige Forsøg. Det lykkedes ham at omgaa den tyske Linies Spids, og han forberedte derved Vejen for *Jellicoe's* senere Deployering. Tyskerne lader *Beatty* og hans Slagkrydsere forsvinde fuldstændig ud af Billedet — »de tabtes lidt efter lidt af Syne i det fjerne og deltog, saa vidt man kunde se, ikke mere i Kampen, antagelig paa Grund af de allerede modtagne, alvorlige Beskadigelser«. Denne fuldstændig taabelige Sætning forekommer baade i den officielle Fremstilling og i Kaptajn *Scheibe's* Brochure og belyser Fjendens aandelige Forvirring ved Bedømmelsen af en vigtig taktisk Kampsituation.

Det tredie Kampafsnit betegnes af Tyskerne som »Kampen mod hele den engelske Hovedflaade«. Sigtbarheden var ringe, Disen generede begge Parter, og det er vanskeligt at finde ud af, hvad der faktisk foregik. Tyskerne vender forsætlig helt rundt og staar i en spiralformet Kurve mod Syd — og dermed mod de hjemlige Havne — ud af det Favntag, i hvilket de omslynges af 5. Kampskibseskadre, af *Jellicoe's* Grand Fleet og af *Hood's* og *Beatty's* Slagkrydsere; Kendsgerningerne læses imidlertid mellem Linierne. Der tales meget om *Scheer's* Beslutning, da han saa sig overfor langt overlegne Stridskræfter, »at angribe og blive ved med at angribe«. Der opstilles den Paastand, at de tyske Slagkrydsere og Torpedobaadsjagere med Held angreb to Gange for at dække Kampskibenes tilbagegaaende Bevægelse, og at den engelske Flaade var forsvundet, da de for tredie Gang for frem til Angreb. »Hvorhen

de er undveget før det tredie forberedte Fremstød, kan ikke fastslaas.«

Vi ved, at *Scheer* paa en virkelig mesterlig Maade trak sin Flaade ud af *Jellicoe's* krummende Klør. Vi ved, at han holdt *Jellicoe* paa Afstand ved yderst dristige og geniale Torpedobaadsangreb, saa at vi næsten ikke kunde komme ind paa Synsvidde af de tyske Kampskibe. I denne begrænsede Forstand »angreb« *Scheer* — han kæmpede en heldig Tilbagetogskamp — men et Tilbagetog dækket af Slagkrydsere og Torpedobaadsødelæggere imod overlegne Stridskræfter er ikke helt det samme som en »Kamp med hele den engelske Hovedflaade«.

Hvorledes de to fjendtlige Flaader med deres Dækninger af lette Krydsere og Torpedobaadsødelæggere mistede enhver Føling med hinanden efter de natlige Skærmydsler — for Slag kan man ikke kalde det — saaledes at de ved Dag gry var ude af Sigte af hinanden, er jeg ikke i Stand til at forklare. Hverken de engelske eller de tyske Beretninger giver her det mindste Holdepunkt. Man maa vel antage, at Tyskerne i Nattens Mørke søgte Beskyttelse bag deres Minefelter.

Deres egen Fremstilling er helt anderledes: »Da Morgenrødmens gryede paa den historiske 1. Junis østlige Himmel, ventede enhver, at den vaagnende Sol vilde belyse den til et nyt Slag opmarcherede engelske Flaade. Disse Forhaabninger skuffedes. Horisonten rundt var, saa langt Øjet rakte, tom.«

Uden at begaa Uret kan man tilbagevise dette skuffede »Haab« som Vanvid. En Kampflaade, som efter egen Opgivelse ikke er halv saa stærk som Fjenden, byder ikke ved en lang Sommerdags Gry Udsigten til et nyt Slag velkommen. I Virkeligheden var det et stort Held for Tyskerne, at Havet var tomt ved Dag gry.

Jeg anser det for uhensigtsmæssigt at gaa ind paa en Vurdering af de Tab, som Englændere og Tyskere gensidigt bi-

bragte hinanden. Vore egne Tab er officielt bekendtgjort. Tyskerne har offentliggjort en Fortegnelse over deres egne Tab, og hvor fast end enhver kan tro, at disse er for lavt opgivne, er der ingen tvingende og bevislige Grunde til at tro, at de skulde være større. Under en Søkamps Virvar er Iagttagelser af Tab, der bibringes Fjenden, højst upaalidelige. Havarerede Skibe falder ud af Linien, som med rasende Fart fortsætter videre, og betragtes ofte som sænkede, medens de vingskudt søger at naa en sikker Havn.

Vi vil sandsynligvis aldrig faa at vide, hvilke Tab vi tilføjede den tyske Flaade ved Jylland.

Bennet Coppleston.

Denne Artikel i »Spectator« giver et godt Begreb om, hvor vanskeligt det er bagefter at opfatte en Søkamp rigtig. For at kunne beskrive Søslaget udfor Skagerak helt rigtig, maatte Historieskriveren have alle tjenstlige og personlige Kilder fra *begge* Sider til sin Raadighed. Englænderne vil imidlertid ingen Interesse have i usminket at overlevere Enkelthederne ved denne for dem saa lidet ærefulde Kamp til Efterverdenen. Og vil vi efter vort maritime Sammenbrud med en fredsvenlig Regering i Spidsen komme til at gøre det? Jeg haaber det!

Indtil videre maa vi, der har kæmpet med paa vor Side, gøre vort til, at denne Tvekamp »mellem to hvide Nationer«, Søfolk mod Søfolk, overleveres i Overensstemmelse med Sandheden til vore Efterkommere.

5. Kapitel.

Om Bord i »Derfflinger« paa Vej til Skagerak.

Den 31. Maj 1916 Kl. 3 Morgen lettede Slagkrydserne. De bestod af »Lützow« (Flagskib for Føreren af Recognosceringsskibene, Viceadmiral *Hipper*), »Derfflinger«, »Seydlitz«, »Moltke« og »von der Tann«. Vi havde om Natten ligget til Ankers paa Schillig Red udfor Indsejlingen til Jadebugt. Foran os løb de lette Krydsere og nogle Torpedobaadsflotiller.

Det var en smuk, klar Nat, som snart veg for en pragtfuld Morgen. Solen stod straalende op, overgød Havet med sit gyldne Lys og viste os snart det saa ofte sete, uforglemmelige Billede af hele Højsøflaaden paa Vej mod Fjenden. Langt forude for os gik de lette Krydsere i Kølvandslinie omgivet af et Bælte af Torpedobaade, der rastløse som Faarehunde om deres Hjord omkredsede Krydserne under deres Søgen efter fjendtlige U-Baade.

Saa kom Slagkrydserne. Fem mægtige Skibe med udfordrende Navne, Flaadens Stolthed. »Lützow« og »Derfflinger« af samme Type, begge først færdigbyggede under Krigen, »Lützow« først indlemmet i Flaaden to Maaneder før Slaget. Et af Skibets første Togter var Fremstødet mod Lowestoft. »Derfflinger« og de andre Slagkrydsere var Kampfæller allerede udfor Scarborough, ved Kampen paa Doggerbanke (den 24. Januar 1915) og ved Lowestoft. De var alle kamprøvede Skibe med et udsøgt Officerspersonale og udmærkede Besætninger, der endnu ikke var angrebet af skadelig Indflydelse.

Der var den 31. Maj 1398 Mand om Bord i »Derfflinger«, der manglede ingen Orlovsgaster, og der var kun ganske faa syge. Orlovsgasterne skulde være rejst netop Dagen før; da kom der Ordre til skærpet Beredskab, og saa blev de holdt tilbage. Det var en stor Fordel for det fuldkomne Sammenarbejde under Kampen, at der tilfældigvis ingen Orlovsgaster manglede.

Kommandør *Hartog* var Chef for »Derfflinger«, Kaptajn *Max Fischer* næstkommanderende og Kaptajn *v. Jork* Navigationsofficer . . . Samtlige Officerer med Undtagelse af en Kaptajnløjtnant, der var paa Kursus, befandt sig om Bord.

Ogsaa Slagkrydserne var omgivet af en Skare Torpedobaade, der for omkring os som en ophidset Myggesværn. Under vore talrige Strejftog i Nord- og Østersøen var der skudt mange Torpedoer imod os fra engelske Undervandsbaade, dog var hidtil kun »Moltke« blevet truffet een Gang. Under Fremstødet mod Lowestoft var »Seydlitz« løbet paa en Mine, saa at den maatte vende havareret om, efter at Admiralen var flyttet over i »Lützow«. Det gjaldt derfor om at passe godt paa, for at vi denne Gang alle fem kunde naa frem til den norske Kyst, der var Maalet for vort Fremstød.

Langt agterude saa vi i det klare Vejr Hovedflaaden, vore Kampskibe. 22 Kampskibe formeret i Kølvandslinie, en stolt Armada. Naturligvis var 3. Eskadre, vore mest moderne Skibe med Flagskibet »König«, i Spidsen, dernæst Flaadeflagskibet »Friedrich der Große« med Flaadechefen, Admiral *Scheer*, om Bord. Derefter kom 1. Eskadre, Skibe af »Helgoland«- og »Nassau«-Klassen, og sidst 2. Eskadre, de forældede Skibe af »Deutschland«-Klassen, derimellem mit gamle Skib »Hessen«, hvor jeg i fem Aar som Artilleriofficer havde ledet mangel en Skydning.

Kampskibene var omgivet af et større Antal smaa Krydsere, der gik som Dækning til begge Sider af Flaaden. Desuden tumlede der sig naturligvis ogsaa omkring Kampskibene de

sædvanlige Myggesværme af Torpedobaade, søgende efter U-Baade og Miner.

Fra Helgoland og Amrumbanken satte vi Kurs mod Vest og derefter mod Nord. Halvdelen af Artilleribesætningerne havde besat Kanonerne, den anden Halvdel sov paaklædt i Hængekøjer ved Siden af Kanonerne eller i Nærheden af deres Klartskibsstation, f. Eks. i Ammunitionsmagasiner, paa Artillericentraler o. s. v. Om Natten blev jeg paa Kommandobroen. Jeg havde intet særligt at gøre undervejs. 2. og 3. Artilleriofficer skiftedes som Ledere af Aarvaagenhedsvagten. Chefen hævdede det Princip, at næstkommanderende, 1. Artilleriofficer og 1. Torpedoofficer under Krig skulde sove og udhvile sig saa meget som muligt under Sejladsen, for at de kunde have deres Nerver fuldstændig intakt, hvis Skibet skulde komme i Kamp. Det var et udmærket Princip, som om Bord i »Derfflinger« gennemførtes ikke blot i Teori, men ogsaa konsekvent i Praxis. Derfor var saadanne Togter for mig rene Rekreativejser. Kom der Melding om Fjenden, var der noget usædvanligt at se, eller var Vejret særligt smukt, opholdt jeg mig paa Broen. Ellers sov jeg, læste eller spillede Skak i Messen eller gik mig engang imellem ca. hver anden eller tredie Time en Runde gennem hele Artilleriet, underholdt mig med Officerer og Kanonkommandører, der var paa Aarvaagenhedsvagt, og kontrollerede, om alt var i Orden. Sædvanligvis ledsagede »Nissen« mig paa mine Runder gennem Skibet, og egentlig stødte vi altid paa et eller andet, der straks maatte laves i Stand. Saa trommede »Nissen« sin Flok sammen, Elektroteknikere, Smede og Meddelelsesmiddel-systemets Specialister — og i Løbet af kort Tid fik jeg Melding om, at »Afstandsafsenderen om Bagbord til 15 cm Kanon Nr. 3 er atter klar!«, »Fejlen i Taarn »Cæsar«s venstre Ammunitionsophejsning er bragt i Orden!« o. l.

Naturligvis var jeg altid paa Broen, naar vi kom til et Om-

raade, hvor der kort i Forvejen var indløbet Melding om U-Baade eller Miner, og i mørke Nætter, naar Torpedobaadsangreb kunde ventes. Jeg kunde imidlertid indrette mig som jeg vilde, og saaledes formede disse Fremstød sig sædvanligvis som en yderst behagelig Tid for mig.

Jeg havde et stort tvedelt Lukaf paa øverste Dæk, ikke helt ud til Skibsidens, men noget tilbagetrukket. Derfor kunde jeg altid have Sidevinduerne aabne undtagen i stormende Vejr. Jeg havde derfor et udmærket Overblik over Søen fra mit Lukaf og mærkede straks, hvis der foregik et eller andet særligt.

Efter at jeg altsaa den 31. Maj havde nydt Solopgangen — et Syn som altid glædede mig paa Havet, medens det til Ankers i Jadens brune Vand ikke kunde lokke mig til at staa op — lagde jeg mig for at sove endnu et Par Timer og viste mig saa, barberet, vadsket og udsovet til Frokost i Messen, medens ellers de fleste af Officererne til Søs maatte undvære Behageligheden ved et pertentligt Toilette, da de ikke kunde komme til deres Lukafer paa de underste Dæk, fordi alle Adgange dertil var spærrede og vandtæt lukkede paa Grund af Minefare. Efter at have spist satte jeg mig ind i mit hyggelige Lukaf, fik noget Skrivearbejde fra Haanden og nød Synet ud over Søen. Før Middagsbordet gik jeg atter en Runde gennem Artilleriet, saa kom Maaltidet, hvor det naturlige Emne var: Mon vi vil se noget til Fjenden? Der var denne Gang sat os et længere Maal for vort Togt end hidtil.

Krydserne og Torpedobaadene skulde om Natten til den 1. Juni gøre Jagt paa de fjendtlige og neutrale Handelsskibe i Skagerak. Man maatte da antage, at vor Tilstedeværelse i Skagerak vilde blive meddelt i Løbet af Natten, at den engelske Flaade snarest mulig vilde sætte sig i Bevægelse fra England, og at man følgelig under visse Omstændigheder maatte regne med et Sammenstød med den engelske Hovedflaade den 1. Juni. Desuden var der hyppigt kommet Meldinger om

engelske Panserkrydser- og lette Krydserenheder, og med disse syntes et Sammenstød i Løbet af Natten til den 1. Juni sandsynlig, og helt udelukket var det ikke allerede om Eftermiddagen den 31. Maj.

At den engelske Grand Fleet allerede var til Søs og ydermere styrede nøjagtig mod samme Punkt som vi, anede ikke et Menneske i den tyske Flaade, heller ikke Flaadechefen. Og ifølge alle bekendtgjorte Efterretninger vidste lige saa lidt noget Menneske i den engelske Flaade, at den tyske befandt sig til Søs. Der er oven i Købet ingen Anledning til ikke at tro dette, og dog spørger Folk inde i Landet atter og atter: »Hvorfra vidste Englænderne, at vi var udfor Skagerak?» eller: »Hvorfra vidste vi, at Englænderne vilde trænge ind i Østersøen?»

Al saadan Tale er ørkesløst Vrøvl. Skagerakslaget udviklede sig, som begge Admiraliteter har meddelt det, ved et tilfældigt Sammenstød mellem de to Flaader under et af deres hyppige Fremstød i Nordsøen.

Naar man betænker, at Nordsøen er større end Tyskland, og hvor let det er for to Flaader at sejle forbi hinanden paa et saadant Kæmpeomraade, maa man forbavses over det mærkelige Tilfælde, som nøjagtigt førte Spidsen af vore Recognosceringsskibe sammen med den engelske.

Skagerakslaget udviklede sig fra Begyndelsen som et omhyggeligt forberedt, skolemæssigt Kampbillede, hvor efter Programmet først de smaa Krydsere, saa Slagkrydserne og tilsidst Hovedflaaderne skulde mødes i Kamp.

Ved Maaltidet Kl. 12, hvor Halvdelen af Officererne, der var paa Aarvaagenhedsvagt, manglede, herskede der en oprømt, begejstret Stemning. Næsten alle regnede med, at det denne Gang vilde komme til Kamp, men ingen talte om andet end lette Stridskræfter eller om en ældre Panserkrydserenhed. Ingen tænkte paa den Mulighed, at hele den engelske

Flaade kunde befinde sig blot nogle faa Timer fra os. Nogle faa var pessimistiske og mente, at vi nok snart vilde vende om med uforrettet Sag. Overstabslægen havde til Søs altid et stort Lommekompas med sig. Det laa ogsaa nu paa Bordet ved Siden af ham, da Panserblændingerne til Officersmessen var lukket for, og man som Følge deraf ikke kunde se udover Søen og heller ikke mærke, naar Kursen forandredes. Vi kaldte ham vor Underdæksstrateg. Hans Kompas blev nu ivrigt kontrolleret ved Bordet. I det hele og store var der en Stemning i Messen, som stod vi foran en eller anden særlig Oplevelse.

Som altid, naar vi var ude paa vore Strejftog i Nordsøen, blev der ikke drukket en Draabe Alkohol ved Bordet, selv om vi ikke havde een eneste Foragter af »Wein, Weib und Gesang« iblandt os! Men paa alle Togter med Kamp for Øje gjorde vi som enhver Sportsmand ved Konkurrencer, fra Ankerletning, til Ankeret gik i Bund paa den hjemlige Red, var vi for det meste fuldkomne Afholdsmænd.

Vi røg vore Cigarer, saa gik de yngre Officerer paa Aarvaagenhedsvagt, og de afløste Officerer viste sig ved Bordet. Jeg gik ind i mit Lukaf, lagde mig til Siesta paa min Køje, betragtede de blaa Ringe fra min Cigar og fantaserede om Kamp og Sejr! Maatte det dog blot denne Gang komme til en Artillerikamp! Hele mit Officersliv vilde forekomme mig saa forfejlet, saa betydningsløst, hvis jeg ikke i det mindste een eneste Gang i en varm Søkamp fik at føle, hvad det vil sige at kæmpe. Hug paa Hug, Slag paa Slag, saaledes maatte det komme. Jeg vidste fra en tolvaarig Artilleripraxis: at skyde, det havde jeg lært. Det var en Sport, som jeg forstod. Havde jeg først Maalet i mit Periskop, og havde først den første Salve bragende forladt Kanonerne, vilde intet mere bringe mig ud af min Ro. Jeg vidste ganske vist endnu ikke, hvorledes det vilde gaa mig i den tætte Byge af fjendtlige Granater, men derpaa tænkte jeg ikke — det vilde nok vise sig.

Kl. 2 lød Trommerne gennem Skibet. Lange Hvirvler, det var Signalet for »Kanoneftersyn«. Alle med Undtagelse af Officererne skulde begive sig til deres Klartskibsposter. Dette Tidspunkt er det vigtigste paa Dagen for Batterichefen. Under Kanoneftersynet bliver alle Mekanismer bevægede, rensede og smurte og alle Apparater justerede og kontrollerede. Jeg gik fra Kanon til Kanon, og »Nissen« ledsagede mig. I Taarnet »Bertha« var en Ophejsningswire til Ammunitionsophejsningen sprunget af, og da den blev sat paa igen, viste det sig, at Wiren var stærkt slidt. Jeg bestemte, at en ny skulde iskæres. Det varede en Time. En hel Time maatte Fjenden saa vidt muligt være saa venlig ikke at komme! Jeg kontrollerede, om Kanonbesætningerne var forsynet med alt, hvormed de skulde være udrustede under Kamp.

Den 29. Maj havde Flaaden efter lang Tids indstændige Bønner endelig faaet nogle Tusinde Gasmasker fra Hæren. Efter Flaadechefens Ordre udrustedes Slagkrydserne og de mest moderne Kampskibe med dem. Den 30. tilpassedes og fordeltes de under en kortvarig Klartskibsøvelse. Det kom nu an paa at kontrollere, om hver Mand virkelig havde sin Gasmaske inden for Rækkevidde paa Klartskibsposten. I Kanontaarnene laa Forhaandsammunition ved Kanonerne, overalt i det befalede ringe Antal. Mellemartilleriets Kanoner var allerede ladte for straks at kunne rasle en Salve ud i Hovedet paa en mulig opdykkende U-Baad.

Fra Kl. 3 til 4 havde næstkommanderende, der lægger Øvelsesskemaet, stillet mig Artilleribesætningerne til Raadighed, og jeg havde som Øvelser fastsat Kanoneksercits og Ildfordelingsøvelse. Jeg ved, at hverken Officerer eller Besætninger var henrykte derfor, men jeg vidste kun altfor godt, hvor stort et Ansvar der hvilede paa mine Skuldre. Jeg kunde kun garantere for, at hele det komplicerede Apparat fungerede, som det skulde, hvis alle Mekanismer og ethvert Apparat

endnu engang sættes i Bevægelse som under selve Kampen. 3. Artilleriofficer, som ledede Mellemartilleriet, gik sammen med mig til forreste Ildlederstation til Ildfordelingsøvelsen. Han brummede lidt. Vi spændte vore Hovedtelefoner paa, og nu gik det løs: »Normalindstilling for Kamp om Bagbord!« Paa Artillericentralen sluttedes ca. 40 Strømkontakter. Til alle Steder i Skibet naaede Ordren: »Klar til Kamp om Bagbord!« Jeg havde rettet mit Periskop paa en af vore smaa Krydsere og beordrede: »Følg Direktorskopet!« Alle Artilleriets øvrige Periskoper og alle Kanoner stillede deres Visere overet med de elektriske Visere og rettedes derved skarpt paa det Sted af Maalet, som jeg selv lod Underofficeren ved Direktorskopet sigte paa. Jeg raaber: »Spørg: E-U?« Det betyder: Ildlederen ønsker straks at faa Melding fra Nedslagsobservatøren, hvor stor Afstandsforandringen er pr. Minut, gisset og beregnet efter hans Fartkorrektor. Bg.-Officeren skal meddele, hvilken Afstandsforandring pr. Minut han faar ved Forskellen i de maalte Afstande.

Der kommer Melding fra Foremærs: »Det nye E-U-Apparat mangler!« »Død og Pine! Apparatet skal øjeblikkelig hentes i Artilleriskrivestuen, og Artilleriunderofficersmat X melder sig til mig efter Øvelsen. Foremærs fortsætter foreløbigt med det gamle E-U-Apparat.«

Jeg vil gerne paa dette Sted have Lov til ganske kort at forklare E-U-Apparatet (Fartkorrektoren). Det var i sin nyeste Form opfundet af Kaptajn *Paschen*, »Lützow«s Batterichef. Det tjente til samtidigt at beregne Afstandsforandringen pr. Minut (E-U) og Siderettelsen. Jeg skal ikke trætte Læseren med en Beskrivelse af Siderettelsens Beregning: det er tilstrækkeligt at vide, at man ved en paa Opsatsens Hoved siddende Skyder kan give en Rettelse i Siden for at modvirke alle de Paavirkninger, der giver Projektilet en Afvigelse i Siden. Disse Paavirkninger, der faar Projektilet til at afvige

fra dets Bane, skyldes: Vind, Skibets Fart og Kanonens Riffelgange. Hertil kommer endnu en Rettelse for Modstanderens Fart. Kaptajn *Paschen's* udmærket gennemtænkte Apparat tillod, at man ved Indstilling af Fjendens skønnede Kurs og Fart kunde aflæse Siderrettelsen uden Beregning. Kun for Vinden maatte Ildlederen selv anvende en yderligere Rettelse. Hovedhensigten med Fartkorrektoren (E-U-App.) var Beregning af Afstandsforandringen pr. Minut. Paa dette Apparat indstillede man først Skibets egen Fart, som meddeltes Ildlederstationen fra Kommandostationen, hver Gang den forandredes, dernæst skønnede man Fjendens Kurs og Fart og indstillede dette, hvorefter man kunde aflæse Afstandsforandringen uden Beregning.

Saadanne Apparater var anbragt de forskelligste Steder i Skibet. De var ganske vist for det meste af en ældre Type, som ikke tillod Aflæsning af Siderrettelsen. Hvis Foremærs faldt ud, kunde Ildlederen lade Afstandsforandringen beregne ogsaa paa et af de andre Steder i Skibet, hvor det ikke kom an paa, at Manden ved E-U-Apparatet selv kunde se Fjenden, men Ildlederen maatte saa naturligvis hele Tiden under Kampen give Oplysninger om Kurs og Fart, hvilket virkede meget forstyrrende paa Ildens Ledelse. Ildlederen havde yderligere et saadant Apparat ved Haanden og kontrollerede ved Hjælp af dette Observationsofficerens Meldinger eller beregnede selv Afstandsforandringen, hvis Forbindelsen med Observationsofficeren var afbrudt.

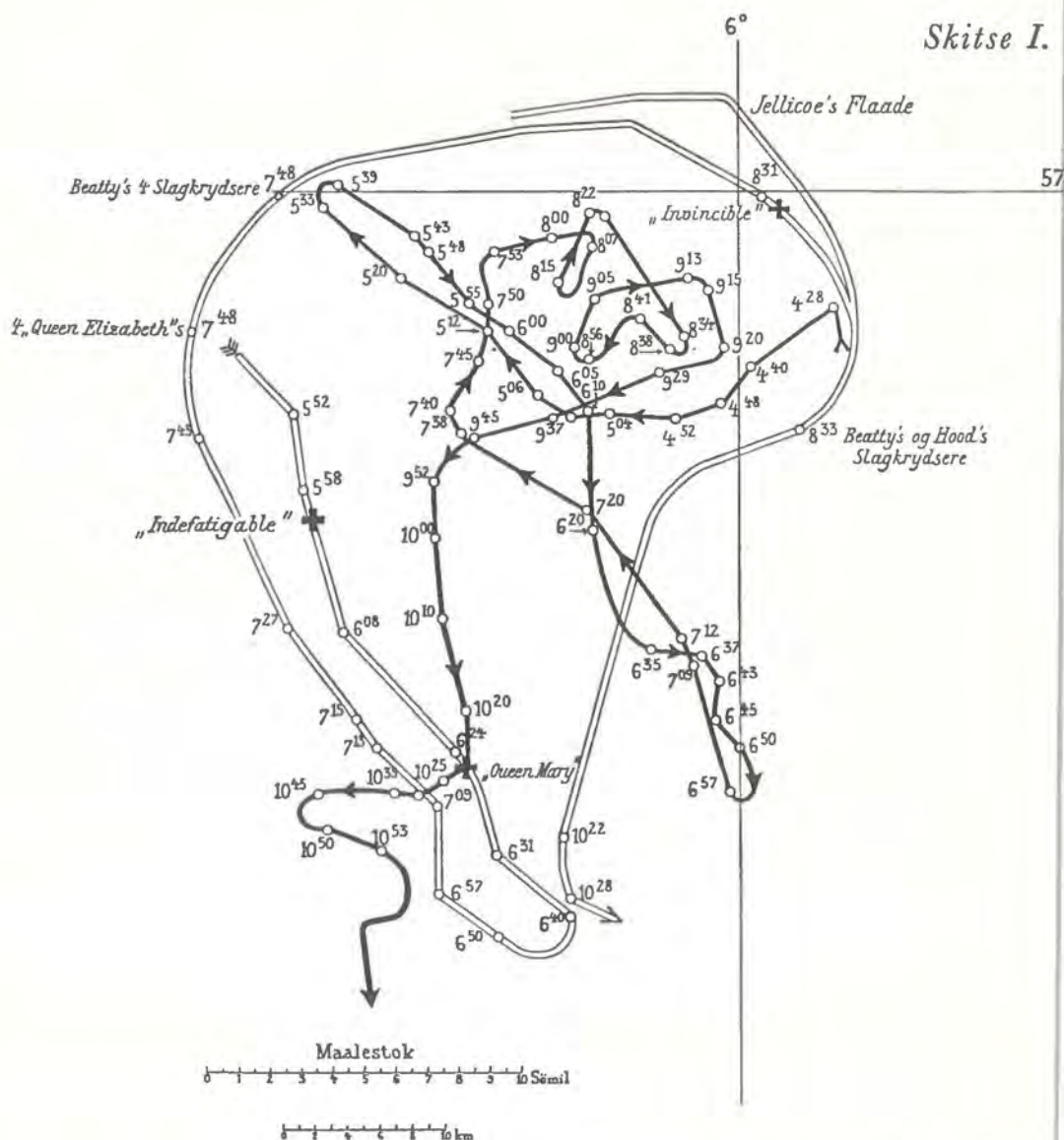
Ildfordelingsøvelsen fortsattes. »150 hm: Salve, Fyr!« Ordren til at fyre gaves til de 30,5 cm Taarne ved Telefon og Fyrklokke. I det Øjeblik Ordren »Fyr« gives — ved Skarp-skydning i Skudøjeblikket — river de Nedslagsmeldere, der sidder bagved Indikator-mændene i Foremærs, paa Ildlederstationerne og paa Artillericentralerne, Kontakten paa »Nedslagsuret« tilbage. — Forventningsfuld Tavshed —. Naar den

til Skudafstanden svarende Flyvetid er udløbet, skal der fra hvert Nedslagsur lyde en kraftig Brægen, en Tone, som man faktisk kun kan sammenligne med en Faarehjords forskelligt afstemte Brægen. Jeg skulde i min Hovedtelefon samtidig kunne høre Tonerne fra det svære Artilleris Nedslagsure i Foremærs, paa forreste Ildlederstation og paa Artillericentralerne.

Imidlertid hørte jeg kun Uret paa Foremærs. »Spørgsmaal: Hvorfor er Nedslagsurene ikke betjent?« »Svar: Nedslagsurene er betjent, funktionerer ikke!« Nyt Arbejde for »Nissen«. Der beordres: »Nye Elementer indsættes straks i samtlige Nedslagsure!«

Og saaledes fortsættes, indtil jeg endelig havde den Overbevisning, at alle Fejl var opdaget, og at Artilleriet var helt klar til Kamp. Med denne behagelige Følelse gik jeg ned i Messen, satte mig i en behagelig Lædersofa og lod mig en udmærket god Kop Kaffe smage.

Jeg vilde længe endnu have kunnet udholde denne Situation, men allerede Kl. 4²⁸ kimede Alarmklokkerne gennem Skibet, de to Tamburer slog Generalmarch, og Vagtsunderofficererne peb og raabte: »Klart Skib!«

—— »Derfflinger's og de tyske Slagkrydsere's Kurser under Skagerakslaget.
 == De engelske Slagkrydsere's og Kampskibes Kurser.

6. Kapitel.

Skagerakslagets 1. Kampafsnit, Kl. 5⁴⁸—6⁵⁵.

Kampen med »Queen Mary«. Torpedobaadsangreb og deres Afværgelse.

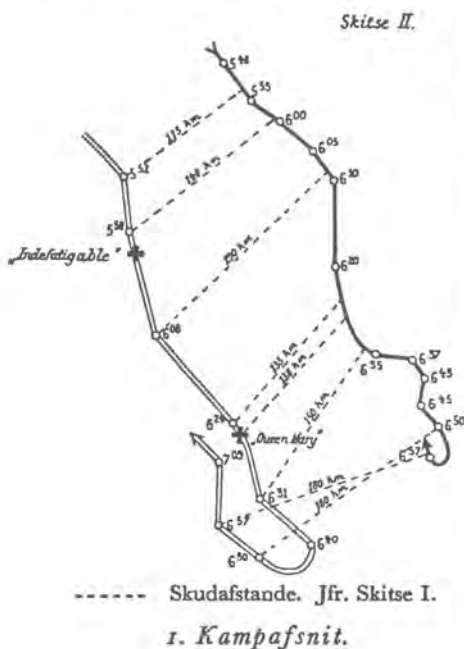
Da jeg kom op paa Kommandobroen fik jeg at vide, at der fra »Frankfurt« var kommet Melding om, at enkelte fjendtlige Enheder var set i vestlig Retning. Slagkrydserne styrede allerede paa det givne Punkt, i Kølvandslinie og med forceret Fart. Foran os saa man de smaa Krydsere med deres Torpedobaade ile derhen imod under kraftig Røgudvikling. Vor egen Hovedflaade kunde vi ikke se mere. De Torpedobaade, der ledsagede os, kunde knapt nok følge med, deres Fart gik ned paa Grund af den svære Dønning. Søen var ellers temmelig rolig, der blæste kun en let nordvestlig Vind med Styrke 3.

Jeg steg op til den forreste Ildlederstation. Jeg siger udtrykkelig stige op, da det, efter at have passeret Panserdøren, var nødvendigt at klatre et godt Stykke for at naa op paa den Afsats, hvor Artilleriets Periskoper var anbragt. Der kom allerede Meldinger: »Mellemartilleriet er klar!« »Meddelelsesmidlerne er klar!« »Foremørs, agterste Ildlederstation, Storemørs er klar!« o. s. v. Til sidst havde alle afgivet Melding, og jeg meldte til Chefen: »Artilleriet er klar!«

Vi Officerer tog vore Hovedtelefoner paa, Dansen kunde begynde. Jeg vil nu anmode Læseren om et Øjeblik at fordybe sig i Skitse I.

Det først anbragte Klokkeslet er 4²⁸. Indtil da havde Slag-

krydserne styret Kursen Nord. Kl. 4²⁸ drejedes til vestlig Kurs, som holdtes til Kl. 5²², saa styredes nordlig Kurs til Kl. 5³², sydlig Kurs til Kl. 6⁵³, nordlig Kurs til Kl. 7⁵⁵, stærkt vekslende Kurser til Kl. 9²⁰, vestlig Kurs til Kl. 9⁴⁵ og derefter hovedsagelig sydlige Kurser til Dagkampens Afslutning.

Ved Hjælp af denne Skitse vil det være let for Læseren at følge dels de enkelte Kampafsnit dels »Derfflinger«s Kurs, der samtidig var de andre Slagkrydseres, og dels endelig Kursen for de af Fjendens Skibe, som toges under Beskydning af »Derfflinger«. Paa Skitserne II—V er der fra Punkter paa »Derfflinger«s Kurs med punkterede Linier indtegnet Retninger og Skudafstand (i hm) for de Salver, som efter Skydelisten var Træffere, eller som i hvert Fald dækkede Fjenden. Ved disse Salver svarer Skudaf-

standen altsaa til den virkelige Afstand, og Skudafstandens Endepunkt er tillige det Sted, hvor Fjenden er i det Øjeblik, da Salven slaar ned.

Den beskudte Fjendes Kurslinie er betegnet ved en Dobbeltnie. Denne Kurslinie er matematisk nøjagtig, for saa vidt som den er fastlagt ved vore Salvers Træffepunkter. Strækningerne mellem de aflagte Træffepunkter kan ingen Fordring gøre paa matematisk Nøjagtighed, men kan kun i ringe Grad

afvige fra den Kurslinie, som de engelske Skibe faktisk tilbagelagde.

Til at begynde med styrede vi altsaa omtrent en halv Time mod Vest og derefter en halv Time mod Nordvest.

Alle vore Periskoper og Kikkerter søgte efter Fjenden, men vore smaa Krydsere spærrede Udsigten med deres Røg. Henimod Kl. 5 hørte vi de første Skud, og snart efter kunde vi se, at »Elbing« blev beskudt, og at den besvarede Ilden heftigt. Min Listefører som Kronikør paa Artillericentralen nedskrev som de første Meddelelser, jeg gav til Kanonerne: »Kl. 5⁰⁵. Vore lette Krydsere melder fire lette fjendtlige Krydsere! De er endnu ikke set fra »Derfflinger«. Senere følgende Ordre: »Kl. 5³⁰. Vore lette Krydsere har aabnet Ilden! Maalet er den lette Krydser, Nr. 2 fra højre! Der skal lades med Sprænggranater og sikres! Sigtepunkt, højre Kant, Vandlinien! 180 hm! Ildfordeling fra højre! Sideindstilling 20 til venstre! 170 hm!«

Paa Ildlederstationen begyndte det allerede at blive varmt. Jeg tog derfor min Kappe af og lod den hænge i Navigationsrummet agtenfor Ildlederstationen. — Jeg har aldrig set den siden!

Vi troede paa dette Tidspunkt endnu ikke rigtig paa, at vi skulde faa at gøre med en jævnbyrdig Modstander. Da meddelte Chefen mig: »Der er kommen Melding om fjendtlige Slagkrydsere.« Denne Meddelelse gav jeg videre til Kanonbesætningerne. Det blev os nu klart, at inden ret længe vilde der udvikle sig en heftig Kamp paa Liv og Død. Et Øjeblik bredte der sig en kendelig Stilhed paa Ildlederstationen, men det varede kun et Minut, saa vendte Humøret atter tilbage, og alt udviklede sig nu med upaaklagelig Ro og Orden. Jeg lod Kanonerne dreje til den Retning, hvor Fjenden omtrent maatte være. Mit Periskop havde jeg indstillet

paa største Forstørrelse, 15 Gange Forstørrelse, den til sigtbart, klart Vejr bestemte Indstilling. Men endnu saa man intet til Fjenden. Der var dog indtraadt en Forandring: Vore lette Krydsere og Torpedobaade var vendt rundt og søgte Dækning bag os Slagkrydsere.

Vi var nu saaledes de forreste, Horisonten foran os blev fri for Røg, og vi kunde nu skelne nogle smaa engelske Krydsere, som ligeledes var drejet rundt. Pludselig fik jeg i mit Periskop Øje paa store Skibe. Mørke Kolosser, seks høje og brede Kæmpeskibe i Kolonneorden. De var endnu langt borte, men de aftegnede sig klart mod Horisonten, de virkede vældige og massive selv paa den store Afstand. Kun en kort Tid fortsatte vi endnu paa nordlig Kurs, Kl. 5³³ drejede Flagskibet, »Lützow«, hvem vi fulgte som Nr. 2 i Linien, til sydlig Kurs. Fjenden formerede ligeledes paa en sydlig, konvergerende Kurs, og saaledes løb de to Linier, nærmende sig hinanden mere og mere, med forceret Fart mod Syd.

Admiral *Hipper*'s Hensigt var let at forstaa: Han vilde under Kamp trække de fjendtlige Slagkrydsere ned mod vor Hovedflaade, mod Kampskibene.

Listeføreren bogførte paa dette Tidspunkt mine Ordre: »Kl. 5³³, Skibet drejer til Styrbord! Normalindstilling for Kamp om Styrbord! 170 hm! 165 hm! Det svære Artilleri, Pansersprænggranater! Retningspunkt, Pansekrydser Nr. 2 fra venstre, 102 Grader! Skibets Fart, 26 Knob, Kurs ØSØ! 170 hm! Vor Modstander har 2 Master og 2 Skorstene, desuden en smal Skorsten tæt ved den forreste Mast! Sideindstilling 10 tilvenstre! Afstandsforandring $\div$ 1! 164 hm!«

Fra Flagskibet endnu ingen Ordre til Skydning.

Det blev tydeligere og tydeligere, at begge Parter tilstræbte Afgørelsen paa Middelskudafstand. Imens undersøgte jeg vore Modstandere nøjere. De seks Kolosser vakte Erindringen om hin Dag, da jeg for at hilse paa den engelske Admiral var

sejlet den engelske Eskadre i Møde paa Kielerbugt. Atter saa jeg en stolt, engelsk Eskadre komme imod mig, men denne Gang skulde Velkomsthilsenen blive en ganske anden! Hvormeget større og mere truende virkede, 15 Gange forstørret, ikke denne Gang de fjendtlige Skibe, som jeg nu uden Vanskelighed identificerede til at være Fjendens seks nyeste Slagkrydsere. — Seks Slagkrydsere overfor vore fem: Næsten jævnbyrdige gik vi i Kamp! Det var et nervepirrende, majestætisk Syn at se, hvorledes selve Skæbnen drog de mørkegraa Kolosser mod os.

De seks Skibe, som først havde sejlet i 2 Kolonner, formerede nu Kølvandslinie. Som en Flok af Fortidens Kæmpedyr skød de sig ind mellem hverandre med langsomme Bevægelser, skyggeagtigt, uimodstaaeligt.

Der var imidlertid vigtigere Ting at gøre end at anstille lange Betragtninger. Stadig mindre blev de maalte Afstande. Da vi var naaet ned paa 165 hm, gav jeg Ordren: »Pansersprænggranater!« Det var Nærkampens Projektiler. Nu vidste hver Mand i Skibet, at det vilde blive haardt imod haardt, thi ofte nok havde jeg forklaret, hvorledes de to Slags Granater vilde blive anvendt.

Afstanden opgav jeg fortløbende til Kanonerne efter Bg.-Officerens Meldinger. I Flagskibet hejstes, umiddelbart efter Drejningen Kl. 5³⁵, Signalet: »Ildfordeling fra venstre!« Det betød, at hvert tysk Skib skulde tage et tilsvarende engelsk Skib under Ild, regnet fra venstre Fløj. Følgelig skulde de første fem engelske Slagkrydsere tages under Beskydning af vore fem, og Skib Nr. 2, som jeg identificerede som et Skib af »Queen Mary«-Klassen, tilfaldt »Derfflinger«. Det var »Princess Royal«, et Søsterskib til »Queen Mary«. Alt var klart til Skud, Spændingen steg fra Sekund til Sekund, men endnu turde jeg ikke give den første Ordre til at aabne Ilden, Signalet »Aabn Ilden« fra Flagskibet maatte afventes. Og-

saa Fjenden tøvede endnu, men nærmede sig mer og mer.

»150 hm!« lød min sidste Ordre, da hørte jeg et dumpt Knald, jeg saa forud: »Lützow« affyrede sin første Salve, og samtidig vajede Signalet: »Aabn Ilden!« I samme Sekund raabte jeg: »Salve — Fyr!« og tordnende bragede vor første Salve af Sted. Vore Agtermænd faldt straks ind, og hos vore Modstandere saa vi overalt Ildsvælg og tætte Røgskyer — Slaget var i Gang!*)

Min Kronikør paa Artillericentralen nedskriver Kl. 5⁴⁸: »Kl. 5⁴⁸. Skibet drejer til Styrbord! Afstandsforandring ÷ 2! 150 hm! Salve — Fyr!« Der gaar næsten 30 Sekunder, før vore Nedslagsure — denne Gang alle tre samtidig — »bræger«. De nyindsatte Elementer har hjulpet! Nedslagene ligger godt samlet, men for »langt«, d. v. s. bag Maalet, og til højre. »Sideindstilling 2 tilvenstre! 4 ned! »Videre!« Det var Kommandoen til næste Salve. 4 ned betød, at Kadetten ved Afstandssenderen skulde flytte Viseren paa denne 400 m ned, og »Videre« betød: Saa snart han havde foretaget Rettelsen, skulde han selv fra Artillericentralen give Ordren »Salve — Fyr«. Dette aflastede Ildlederen, og desuden kunde det ikke nytte, at der blev kommanderet »Fyr«, naar den nye Opsatsindstilling ikke var foretaget ved Kanonerne. Ved en særlig elektrisk Kontrolviser kunde Kadetten paa Centralen kontrollere for hver enkelt Kanon, om Opsatsen nu ogsaa var rigtig indstillet.

Paa Artillericentralen sad Kadet *Stachow*, en ung Fyr paa 17 Aar, som betjente Afstandsafsenderen og Ildlederuret, som lod mine Ordre gaa videre til Taarnene, og som regulerede Skydningen. Han var i Forbindelse med mig ved en Hovedtelefon, og jeg kunde saaledes kontrollere alle hans Ordre. Den unge Kadet regulerede lige til Slagets Afslutning Ilddisciplinen ved det svære og det mellemstvære Skyts kold-

*) Se Skitse II.

blodigt og tilfredsstillende — kun ved Skydningens Begyndelse gjorde han en Fejl.

Den anden Salve suste af Sted. Atter »for langt«. »4 ned!« kommanderede jeg. Baade den tredie og fjerde Salve laa bagved, skønt jeg efter den tredie Salve havde beordret »8 ned«. »Død og Pine, Kadet *Stachow*, hvad er det for noget Idioti, De laver!« bandede jeg. »Endnu 8 ned!« Skydelisten viste senere, at de første »8 ned« maaske ikke var forstaaet, ialt Fald ikke givet videre af Kadetten.

Men nu gjorde de »8 ned« sig gældende. Den sjette Salve, affyret Kl. 5⁵², var i Gaffel, 3 Nedslag bag, 1 foran Maalet! Vi var imens, efter at Ildlederuret var indstillet paa en Afstandsformindskelse, først paa 2, derpaa paa 3 hm pr. Minut, og jeg desuden var gaaet 16 hm ned, kommet ned paa en Afstand af 119 hm. Allerede fire Minutter havde vi været i Kamp, og først nu var den første Salve i Gaffel! Det var ikke noget opmuntrende Resultat. Til at begynde med havde vi skudt langt over Maalet. Fejlen skyldtes forkert Maaling af Begyndelsesafstanden og en Forsinkelse i den første Melding om den maalte Afstand.

Den store Fejl ved Maalingen forklarer jeg mig paa følgende Maade: Bg.-Maalerne var overvældede ved det første Syn af de fjendtlige Kolosser. De saa i deres Apparat det fjendtlige Skib 23 Gange forstørret! Deres Tanker koncentreredes derfor til at begynde med om Fjendens Udseende, de anstrængte sig uvilkaarligt for at finde ud af: hvem er vor Modstander? Derfor havde de ikke Afstanden nøjagtig maalt, da der pludselig kom Ordre til at aabne Ilden. Det laa ikke i Mangel paa Dygtighed, da der blev maalt udmærket under hele den øvrige Kamp, ej heller laa det i vore Maaleapparaters Ydeevne, tværtimod klarede vore zeiszske steoroskopiske Basismaaleapparater sig udmærket under hele Kampen. Bg-Offi-

ceren meddelte mig senere, at Maalingerne fra samtlige Apparater sjældent havde ligget længere fra hverandre end 3 hm, selv paa de største Afstande.

Kostbare Minutter var gaaet tabt, men nu var jeg ved Maalet. Kl. 5^{t. 52 m. 20 s.} bogførtes: »Godt, Hurtigskydning! Alt Skyts!« »Godt, Hurtigskydning!« betød, at Kadet *Stachow* paa Artillericentralen skulde kommandere »Salve-Fyr!« hvert 20. Sekund til det svære Artilleri. Ordren »Alt Skyts«, at Mellemartilleriet, umiddelbart efter hver Salve fra det svære Artilleri, hurtigt skulde affyre to Salver efter hinanden og fra nu af indtil videre sættes ind sammen med det svære Artilleri.

Nu begyndte der en øredøvende Larm. Sammen med det mellemsvære Skyts afskød vi altsaa nu gennemsnitlig hvert syvende Sekund en vældig Salve. Kun den, der engang har overværet Skydning med Krigsladning i et stort Kampskib, kan gøre sig et Begreb om, hvad det vil sige. Naar Salverne faldt, var det udelukket at gøre sig forstaaelig. Den tætteste Krudtrøg samlede sig altid ved Kanonmundingerne, udviklede sig til hushøje Røgskyer, som i Sekunder ad Gangen blev staaende foran os som en uigennemtrængelig Mur, og dreves derefter af Vinden og Skibets Fart henover dette. Dette var Grunden til, at vi ofte i flere Sekunder intet saa til Fjenden, og at vort Kommandotaarn var fuldkommen indhyllet i den tætteste Røg.

En saa rasende Hurtigild kunde naturligvis kun holdes ved lige i begrænset Tid med begge Kalibre. Det stillede næsten overmenneskelige Krav til Kanonbesætningerne og Magasinsfolkene. Det kunde ogsaa let ske, at man til sidst ikke kunde skelne Nedslagene fra det svære og det mellemsvære Skyts fra hverandre. Saa fik Mellemartilleriet Ordren: »Stands Skydningen«, og jeg kontrollerede først og fremmest Ilden fra det svære Skyts alene.

Som Regel varede det ikke længe, før Skuddene faldt for langt eller for kort paa Grund af en eller anden Manøvre af Fjenden, og Skydningen blev da atter langsommere. Hver Salve kommanderedes da igen, og en ny Indskydning foretoges, indtil en Salve var i Gaffel. Da satte atter »Godt, Hurtigskydning«, — Helvedeskoncerten i Gang igen. Saa bragede der hvert 20. Sekund en Salve løs fra det svære Skyts, og i Pavserne skød det mellemsvære. Desværre kunde dette dengang kun skyde paa en Afstand af indtil 130 hm.

Det forbavsede mig, at vi tilsyneladende endnu ikke var ramt een eneste Gang. Kun meget sjældent forvildede et Skud sig hen i vor Nærhed. Jeg iagttog vor Modstanders Kanontaarne nøjere og opdagede da, at dette Skib ikke skød paa os. Det deltog i Beskydningen af vort Flagskib. Jeg betragtede et Øjeblik det tredie fjendtlige Skib i Rækken, det skød paa vor Agtermand. Der var ingen Tvivl! Paa Grund af en eller anden Fejltagelse derovre, var vi sprunget over. Jeg smilte skadefro og tog nu med den største Ro som ved en Øvelsesskydning og med voksende Nøjagtighed Fjenden under Ild. Enhver Tanke om Død og Undergang var som bortblæst. Den rene sportslige Glæde ved Skydningen kom til Live, alt i mig jublede i vild Kampglæde, og hver Tanke koncentrerede sig kun om det ene Ønske: at ville ramme, hurtigt og sikkert, atter og atter og at forvolde den overmodige Fjende Skade, hvorsomhelst det blot var muligt. Det skulde ikke blive let for ham at forhindre mig i at vende tilbage til den hjemlige Arne! Jeg havde sagte hvisket for mig selv: »Vi er sprunget over!« men det forplantede sig i et Nu fra Mund til Mund paa Ildlederstationen og fyldte alle med en ubændig Glæde. Foruden os to Ildledere kunde kun de to Underofficerer ved Direktorskopet og Afstandsmaalerne se noget til Fjenden. Vi havde ganske vist ladet Kighullerne staa aabne — paa Grund af en ikke helt tilladelig Nysgerrighed —

men naturligvis kunde man knapt skelne Fjenden med det blotte Øje. Folkene paa Ildlederstationen greb saaledes med Begærlighed alt, hvad de hørte fra os.

Og nu fortsattes Kampen. Vore Nedslag foraarsagede Vandsøjler, som var henved 80 til 100 m høje, de var omtrent dobbelt saa høje som de fjendtlige Master. Glæden over, at vi var sprunget over, varede kun kort. Fejltagelsen var formodentlig opdaget, og nu modtog vi ofte Salver, der dækkede os. Jeg betragtede igen meget nøje de af Fjendens Taarne, som jeg sigtede paa, og opdagede nu, at Kanonerne var rettet nøjagtig imod os. Jeg gjorde derved en Opdagelse, som forbavsede mig. Jeg saa tydeligt ved hver Salve, som Fjenden afskød, fire eller fem Projektiler komme imod os gennem Luften. De saa ud som langagtige sorte Punkter. Lidt efter lidt blev de noget større, og pludselig — bums, saa var de der. De eksploderede ved Anslaget mod Vandet eller mod Skibet med et mægtigt Brag. Til sidst kunde jeg temmelig nøje beregne, om de var for korte eller for lange, eller om de personligt vilde gøre os den Ære at slaa ned i os. Nedslagene i Søen frembragte en mægtig Vandsøjle. Nogle af disse var omtrent til halv Højde giftig grøn-gule, det var antagelig Lydite-Granater. Vandsøjlerne blev staaende i godt og vel 5 til 10 Sekunder, førend de faldt helt sammen. Det var Kæmpespringvand, imod hvilke Versailles' berømte Springvand var det rene Legetøj! Det forekom hyppigt under Kampens videre Forløb, da Fjenden havde faaet skudt sig bedre ind paa os, at disse Vandsøjler brød sammen over Skibet og oversvømmede alt, men ogsaa samtidig slukkede alt, hvad der var i Brand. Den første Træffer i Skibet, som opfangedes af min Bevidsthed, slog ned i Kasematten. Den gik derved først gennem en Dør med et rundt Glasvindue, og bag denne Dør havde en prægtig Underofficer, Baadsmandsmat *Lorenzen*, som ellers skulde opholde sig ved Reservemandskabet om Læ,

sneget sig for at se paa Kampen. Hans Nysgerrighed straffedes haardt, Projektilet skilte Hovedet rent fra Kroppen.

Vi nærmede os Fjenden til en Afstand af 113 hm. Kl. 5⁵⁵ blev der imidlertid igen skudt med en Opsats paa næsten 115 hm, og saa tiltog Afstanden meget hurtigt. Allerede Kl. 5⁵⁷ lod jeg Ildlederuret gaa med en Afstandsforandring paa »plus 6«. Kl. 6⁰⁰ var Skudafstanden 152 hm, Kl. 6⁰⁵ 180 hm, og dermed var Fjenden næsten udenfor vor Rækkevidde, fordi vor største Skudvidde dengang var 180 hm. En lille Smule kunde Skudvidden forøges, ved at jeg lod Kanonkommandørerne sigte, ikke paa Fjendens Vandlinie, men paa Skorstenens Overkant, Mærset eller endog paa Spidsen af Mastetoppen. Men det gav kun nogle faa Hundrede Meter. Efter Skagerakslaget forøgedes vor Skudvidde betydeligt ved forskellige Forbedringer. Nu stod vi imidlertid afmægtige overfor Fjenden uden at kunne besvare hans Ild. Dette varede til Kl. 6¹⁷.

Kl. 6¹⁰ havde vort Flagskib foretaget en Drejning paa flere Streger til Styrbord, Fjenden drejede tilsyneladende ogsaa, og vi nærmede os saaledes temmelig hurtigt hinanden igen. Allerede Kl. 6¹⁹ var Skudafstanden kun 160 hm. 16,0 Kilometer er jo egentlig en ganske statelig Afstand, men faktisk forekom den os ringe paa Grund af de gunstige Sigbarhedsforhold og de meget klartstaaende Nedslag. *Zeisz*-Glassene i vore Periskoper var udmærkede. Selv paa de største Afstande kunde jeg skelne alle Enkeltheder paa Fjendens Skibe, saaledes f. Eks. alle Taarnenes og de enkelte Kanonløbs Bevægelser, og at Kanonløbene efter hvert Skud stilledes omtrent vandret under Ladningen. Før Krigen havde ikke eet Menneske i vor Marine tænkt sig, at man med virkeligt Resultat kunde kæmpe paa Afstande af over 150 hm. Jeg husker endnu godt forskellige Krigsspil, som vi afholdt eet eller to Aar før Krigen i Kiels Kasino under Ledelse af Admiral *von Ingenohl*, og hvor

principielt enhver Skydning over 100 hm frakendtes at have nogensomhelst Virkning.

Hvorledes saa det nu ud hos Fjenden? Kl. 6⁰⁰ sprang hans agterste Skib »Indefatigable« i Luften. Jeg saa det ikke, da min Opmærksomhed var helt optagen af Ildens Ledelse mod det næstforreste Skib. Det var naturligvis heller ikke muligt at høre den sikkert voldsomme Eksplosion paa Grund af den Helvedeslarm, der var i vort eget Skib, og Bragene fra de fjendtlige Granater, der eksploderede i Nærheden af os, selv om vi nok kunde høre Knaldene fra de fjendtlige Salver som en dump Larm, naar vore egne Kanoner tav et Øjeblik. »Indefatigable«s Sprængning iagttoges fra agterste Ildlederstation og blev bogført. Det var taget under Ild af vort agterste Skib »von der Tann« og nedkæmpet ved en fortræffelig ledet Skydning fra dette Skib, hvis heldige Ildleder var Kap-tajn *Mahrholz*.

Den nordvestlige Vind bevirkede, at Røgen fra Kanonerne i de engelske Skibe trak forbi disse i Ildluv*). Udsigten berøvedes derfor ofte Englænderne, og dermed besværliggjordes Skydningen for dem. Da ogsaa Sigbarhedsforholdene var mere ugunstige mod Øst end mod Vest, havde de engelske Slagkrydsere afgjort en taktisk set mere ugunstig Position end vi. Fjendens Røgmasser forstyrrede os ikke ret meget, da det for vore stereoskopiske Maaleapparater var tilstrækkeligt, naar Afstandsmaaleren blot kunde se en Stump af Mastetoppen.

Kl. 6¹⁷ tog jeg igen Slagkrydser Nr. 2 fra venstre under Ild. Jeg troede, at det var det samme Skib, »Princess Royal«, som jeg allerede tidligere havde beskudt. Faktisk var det imidlertid »Queen Mary«, Skib Nr. 3 i Linien. Dette kom af, at Admiral *Beatty's* Flagskib, »Lion«, paa det Tidspunkt, da jeg

*) Ved Ildluv forstaar man under Kamp den Side, hvortil der skydes. Den fra Fjenden vendende Side kaldes Ildlæ.
Forf. Anm.

valgte mit Maal, i nogen Tid havde maattet holde udenfor Linien og overhovedet ikke havde været til at se fra os i sin tilbagetrukne Stilling paa Grund af Røg fra den engelske Linie. Af senere Beretninger i engelske Blade fremgaar det, at *Beatty* paa dette Tidspunkt var flyttet fra »Lion«, hvis Kommandobro var blevet ubrugelig, over til »Princess Royal«. Han maatte altsaa, ganske som senere Admiral *Hipper*, skifte Flagskib under Kampen.

Vort Flagskib »Lützow« havde vedvarende holdt »Lion« under en kraftig og virkningsfuld Sprænggranatild. Ildlederen i »Lützow« havde foretrukket først at bortskyde samtlige Sprænggranater for ikke at risikere en Forandring i Projektil-art, hvilket kunde have visse ugunstige ballistiske Paavirkninger til Følge. Ved Sprænggranaternes voldsomme Spræng- og Ildvirkning havde han tvunget »Lion« til for en Tid at forlade Linien for at slukke Ilden.

Saa beskød jeg da fra Kl. 6¹⁷ »Queen Mary«. Der opstod nu visse Vanskeligheder ved Ildledelsen, fordi Periskopets Glas, der sad oven over Stationens Tag, stadigt snavsedes til af den stærke Krudtrøg og Røgen fra Skorstenene, saa at man næsten intet kunde se. I saadanne Øjeblikke var jeg helt henvist til Observationsofficeren i Foremærs, Søløjtnant v. *Stosch*. Denne fortræffelige Officer observerede og meldte Nedslagenes Beliggenhed med en forbavsende Koldblodighed og Ro, og han bidrog i høj Grad til vore Vaabens heldige Resultat ved sine udmærkede Nedslagsobservationer, paa hvis Rigtighed jeg bombefast kunde forlade mig. Medens vi altsaa intet kunde se fra Ildlederstationen, holdt han fra sit luftige Stade, 35 m over Vandfladen, med sit Periskop nøjagtig Sigte paa Fjenden. En Kontrolviser ved mit Periskop viste mig Periskopets Retning i Foremærs. Underofficeren ved Direktorskopet holdt denne Viser overet med sin egen, og paa denne Maade rettedes alle Kanonerne mod Fjenden, uden at denne

selv kunde ses. Det var naturligvis kun en Nødhjælp. Kadet *Bartels*, der var hos mig paa Ildlederstationen, og som under Kamp assisterede mig ved mundtligt at opgive mig Middeltallet af de maalte Afstande, ved Betjeningen af Fartkorrektoren og med Observation af Fjenden gennem Kighullerne, sørgede imidlertid altid hurtig for Hjælp, idet han fra Stationen aftørrede Glassene med en Viskestok, der var lavet til dette specielle Brug. Senere under Kampen, da Vandsøjler fra Fjendens Nedslag gentagne Gange brød sammen over Skibet, og Røgen vedvarende slog sig paa de vaade Glas, maatte han rense Glassene næsten efter hvert Skud. Til sidst blev imidlertid ogsaa Viskestokken snavset, og jeg maatte da med tungt Hjerte beslutte mig til, for at holde Glassene rene, hyppigt at sende en Mand op paa Kommandostationens Tag, hvor han uden Beskyttelse var udsat for fjendtlige Træffere og Sprængstykker. Dette udførtes for det meste af min Ordonnans, Artillerimekaniker *Meyer*, som under hele Kampen befandt sig paa forreste Bro ved Siden af Ildlederstationen, indtil Skæbnen endelig mødte ham, da et Sprængstykke knuste den underste Del af hans Ben.

Som jeg ovenfor har paapeget, styrede begge Linier fra Kl. 6¹⁰ med stærkt konvergerende Kurser mod Syd. Kl. 6¹⁵ opdagede vi, at Fjenden satte sine Torpedobaade ind til Angreb. Kort efter brød vore Torpedobaade og den lille Krydser »Regensburg« gennem vor Linie og stormede frem. Imellem de kæmpende Slagkrydseres Linier udviklede der sig nu en selvstændig lille Kamp. Ca. 25 engelske og omtrent lige saa mange tyske Torpedobaadsjagere udkæmpede her en haardnakket Artillerikamp og forhindrede med Held gensidig hverandre i Udnyttelsen af Torpedovaabnet mod Slagkrydserne. Fra begge Sider afskødes omkring Kl. 6³⁰ nogle Torpedoer, men uden Træfning. For os var denne Torpedobaadskamp et pragtfuldt Syn.

Under denne Torpedobaadskamp kom Slagkrydserne stadig hverandre nærmere, og nu udviklede der sig hele Dagens, artilleristisk set, mest interessante Kampafsnit. Jeg konstaterede, at »Queen Mary« havde kaaret sig »Derfflinger« som Maal. Den skød langsommere end vi, men afgav til Gengæld som Regel Fuldsalver. Da den havde en Armering af otte 34,5 cm Kanoner, betød det altsaa, at den oftest afskød otte af disse mægtige »Kaponierer«, som Russerne kaldte de sværeste Kanoner i den russisk-japanske Krig, samtidig imod os! Jeg saa Projektilerne komme imod os, og jeg maa indrømme, at Fjenden skød udmærket. Alle otte Skud laa som Regel direkte samlet, men næsten altid for langt eller for kort — kun to Gange kom »Derfflinger« ind i Helvedesbygen, men hver Gang havde kun een Granat ramt.

Vi skød som under en Skydeøvelse. Hovedtelefonerne virkede udmærket, og alle mine Ordre blev forstaaet. Søløjtnant v. *Stosch* meldte med usvigelig Sikkerhed Nedslagenes nøjagtige Beliggenhed: »I Gaffel! To Træffere! Hele Salven i Skibet!«

Jeg bestræbte mig for at naa til stadig at kunne afgive to Salver for hver Salve, Modstanderen skød. Ofte lykkedes det ikke for mig, thi Fjenden affyrede sine Salver med fabelagtig Hurtighed. Jeg kunde fastslaa, at Ildlederen i »Queen Mary« selv affyrede Kanonerne ved Centralaffyring med den berømte *Percy Scotts*ke »firing director«. Alle Kanonerne af-fyredes nemlig nøjagtig samtidig, og Nedslagene faldt ogsaa samtidig. Den engelske Ildleder stod rimeligvis i Foremørs, hvorfra han kunde se hen over Kanonrøgen, og hvorfra han affyrede Kanonerne ved Elektricitet. Dette var en stor Fordel for de engelske Skibe. Desværre lykkedes det os først paa Grundlag af vore Erfaringer fra Slaget at opfinde Apparater til indirekte Skydning fra Foremørs. Selv bidrog jeg senere ikke uvæsentligt til Indførelsen af den indirekte Skydning i

vor Marine, ledede ogsaa den første tyske Skydning paa denne Maade fra »Derfflinger« efter en af mig opfundet Metode, der senere blev almindeligt indført som »Derfflinger«-Metoden.

Saa gennemførte da »Queen Mary« og »Derfflinger« en regulær Artilleriduel hen over den Torpedobaadskamp, der rasede mellem os. Den stakkels »Queen Mary« havde det imidlertid ikke godt! Foruden »Derfflinger« skød ogsaa »Seydlitz« paa den. Ildlederen i dette Skib, Kaptajn *Foerster*, var en af vore dygtigste Artillerister med Erfaringer fra alle Skibets tidligere Kampe, koldblodig og beslutsom. »Seydlitz« havde kun 28 cm-Kanoner. Disse kunde ikke have gennembrydende Virkning mod »Queen Mary«s sværeste Panser, men alle Skibe har svagere pansrede Steder, hvor Gennembrydning fra selv 28 cm Granater kan anrette stor Skade.

Vore Nedslagsures gode Funktionering forhindrede, at hverken Søløjtnant *v. Stosch* eller jeg nogensinde forvekslede Nedslagene fra vore Kanoner med dem fra »Seydlitz«. Da Afstanden til Stadighed holdt sig over 130 hm, kunde de to Skibes 15 cm-Kanoner endnu ikke gribe med ind i Kampen mod »Queen Mary«. En samtidig Beskydning af den samme Modstander fra to Skibe var ogsaa kun mulig, naar disse kun anvendte det svære Skyts. Var ogsaa de 15 cm-Batterier yderligere kommet med i Skydningen, vilde intet Menneske have kunnet holde Nedslagene ude fra hverandre.

Min Listefører indførte følgende for Tidsforløbet fra Kl. 6²²—6^{26 m. 10.}. (Se Tabellen Side 103.)

I denne Skydeliste er det paafaldende, at den for Taarnene i Grader angivne Retning næsten uforandret er den samme, at Skibet altsaa i disse for Skydningen saa overordentlig vigtige Minutter har holdt en ligefrem fremragende støt Kurs.

Ca. Kl. 6²⁶ var det historiske Øjeblik, da »Queen Mary«, det stolteste Skib i den engelske Flaade, gik under.

Skydeliste under »Queen Mary«s Ødelæggelse.

Kl.	Retning	Afst. i hm.	Sideindstilling	Ordre til Afstandsafs. m. m.
6 ²²	52°	140	til venstre 10	E-U. ÷ 3!
6 ^{22,40 s}	51°	139	» 16	2 op!
6 ^{23,45 s}	52°	137	» 14	1 op!
6 ^{24,20 s}	52°	135	» 14	Godt, Hurtigskydning
6 ^{24,40 s}	52°	134	» 14	
6 ²⁵	52°	134	» 14	
6 ^{25,20 s}	52°	132	» 14	
6 ^{25,40 s}	52°	131	» 14	
6 ^{26,10 s}	52°	132	» 10	2 op!
				Store Eksplosioner om Bord i Modstanderen. Maalet forandret til ven- stre til Krydser Nr. 2 fra venstre.

Fra Kl. 6²⁴ havde alle vore Salver siddet i Skibet. Da den Salve, som affyredes Kl. 6^{26,10 s.}, faldt, var voldsomme Eksplosioner allerede begyndt i »Queen Mary«s Indre. Først slog en klar rød Flamme op i Forskibet, derpaa fulgte der her en Eksplosion, som efterfulgtes af en langt voldsommere i Midterskibet; mørke Dele af Skibet fløj i Luften, og straks efter sprængtes Skibet af en mægtig Eksplosion. Der udviklede sig en kæmpemæssig Røgsky. Masterne styrtede sammen mod Midten, Røgskyen skjulte alt og steg højere og højere til Vejrs. Til Slut blev kun en tyk, sort Røgsky tilbage paa det Sted, hvor Skibet før havde ligget. Skyen havde forneden kun en ringe Bredde, men oventil bredte den sig mer og mer; den lignede næsten en uhyre stor Pinie og naaede efter mit Skøn op til en Højde af 3 til 400 m.

En Kanonkommandør fra »Tiger«, der under Kampen var »Queen Mary«s Agtermand, giver den 9. Juni 1916 i »Times« følgende Beskrivelse af Skibets Undergang:

»Da den tyske Eskadre igen gik løs paa os, koncentrerede den alle sine Kanoner paa »Queen Mary«. Forgæves søgte den i nogle Minutter den rigtige Skudafstand, men pludselig skete der noget mærkeligt: Hver Granat, som Tyskerne afskød, syntes pludselig samtidig at ramme Slagkrydseren. Det var som en Hvirvelvind, der slyngede en Skov til Jorden. »Queen Mary« syntes langsomt at krænge til Styrbord, Master og Skorstene var borte, og i Skibssiden gabede et mægtigt Hul. Skibet krængede stærkt over, Hullet forsvandt under Vandet, der nu strømmede ind og bragte det til at kæntre fuldstændig. Endnu 1½ Minut og alt, hvad der var tilbage at se af »Queen Mary«, var Kølen — saa forsvandt ogsaa den.«

Vore Torpedobaade opfiskede i Dagens Løb to overlevende og bragte dem som Fanger til Wilhelmshafen, en Kadet og en Matros. I »Queen Mary« befandt der sig efter deres Udsagn over 1400 Mand, blandt disse ogsaa en japansk Prins, der skulde have været Marineattaché i London. Chefen var Kommandør C. J. Prowse. Det engelske Admiralitet opgav i sin Fortegnelse over Tabet af Officerer i »Queen Mary«: »Med Undtagelse af fire Kadetter gik alle ombordværende Officerer tabt.«

»Queen Mary« var næppe forsvundet i Røgskyen, førend jeg med mit Periskop søgte et nyt Maal. Jeg drejede det til venstre og opdagede til min Overraskelse, at der var endnu to Slagkrydsere der. Først i dette Øjeblik stod det mig klart, at jeg hidtil havde skudt paa Skib Nr. 3. »Lion« havde altsaa imens igen sat sig i Spidsen for den fjendtlige Linie! Vort Maal var nu atter »Princess Royal«.

Paa Artillericentralen nedskreves efter »Queen Mary«s Undergang følgende Ordre:

Kl.	Retning	Afst. i hm.	Sideindstilling	Ordre til Afstandsafs. m. m.
6 ^{27, 15 s}	47°	122	til venstre 12!	Fyr! 2 op!
6 ²⁸	60°	124	» 14!	4 op!
6 ^{28, 30 s}	83°	126		
6 ^{29, 20 s}	88°	140	» 14!	
6 ^{30, 20 s}	88°	146	» 10!	4 op!
6 ^{31, 20 s}	87°	150		
6 ^{32, 10 s}	87°	157	» 2!	4 op!
6 ^{33, 10 s}	105°	164		

Altsaa, et Minut og fem Sekunder efter den sidste Salve mod »Queen Mary« faldt allerede den første mod »Princess Royal«. Jeg havde ladet Afstanden til dette Skib maale af Bg-Maaleren paa Ildlederstationen. Den maalte Afstand var kun 122 hm. Jeg skød den første Salve med denne Afstand, men den laa for kort. De to næste Salver var ligeledes for korte, men saa greb jeg energisk ind ved den fjerde. Bg-Maaleren havde øjensynlig ikke straks opfattet, at Afstanden ikke længere aftog, men tværtimod efter »Queen Mary«s Undergang tiltog meget hurtigt igen. Man kan af Listen se paa den stadig vekslende Retning, at Skibet har styret meget uregelmæssige Kurser, og at det er afvejet til venstre. Modstanderen pejledes nu noget agtenfor tværs. En hurtig og virkningsfuld Skydning var derfor ikke at vente. Som oftest var der et helt Minut mellem Salverne, og vi maatte hver Gang vente paa Nedslaget. Naar dette var observeret, maatte man for det meste give en ny Ordre for Sideindstilling, Afstand og Ildlederur.

Kl. 6³⁶ var Afstanden 168 hm.

Imidlertid opdagede vi, at Fjenden fik Forstærkning. Bag Slagkrydserne viste der sig fire store Skibe. Vi fandt snart

ud af, at det var Skibe af »Queen Elizabeth«-Klassen. Disse Skibe var der talt meget om i vor Marine. Det var Kampskibe med en Kæmpearmering paa otte 38,1 cm-Kanoner, 28000 Tons Displacement og en Fart af 25 Knob. Deres Fart var altsaa ikke meget forskellig fra vor — 26 Knob, men de skød med Projektiler, der var mere end dobbelt saa tunge som vore. De greb ind i Kampen paa en meget stor Afstand. Vi kom nu under en kraftig Ild, hvorfor vi stadig maatte styre Zigzagkurser. Fra Kl. 6³⁶—6⁴⁵ fik jeg overhovedet ikke afskudt eet Skud med det svære Artilleri. Dette skyldtes vel for en stor Del ogsaa Røgen fra Torpedobaadenes Kamp, som stadig udkæmpedes mellem Linierne, og fra vort Antitorpedobaadsskyts, som nu sattes ind, og som lededes af 3. Artilleriofficer, Kaptajnløjtnant *Hauszer*. De engelske Torpedobaade var nu kommet os forbandet nær ind paa Livet! Da jeg intet kunde se til de store Skibe, havde jeg rigelig Lejlighed til at iagttage Kampens Gang. Det var et pragtfuld Syn, da »Regensburg« under »Derfflinger«s tidligere Chef, Kommodore *Heinrich*, brød igennem vor Linie i Spidsen for en Torpedobaadsflotille under heftig Skydning. Vore og de fjendtlige Torpedobaade nærmede sig hverandre til de mindste Afstande. Jeg saa, hvorledes to af vore Baade blev liggende, de trak stærkt Vand, og det var klart, at de var fortabte. Andre Baade gik midt under Skydningen langskibs og tog samtlige Besætninger om Bord. En engelsk Jager gik ned, andre blev liggende ude af Stand til at bevæge sig. Stadig bragede vore 15-cm Salver, Kaptajnløjtnant *Hauszer* indgaflede yderst virksomt flere Baade, som han beskød den ene efter den anden. Paa en af Baadene opnaaede han aabenbart en Træffer, Baaden standsede pludselig og forsvandt derpaa i en Røgsky.

Det var kedeligt, at vi ikke havde en Marinemaler med! Den bekendte Marinemaler *Klaus Bergen* havde ofte været med os paa Strejftogene i Nordsøen. Denne Gang havde et

eller andet forhindret ham deri. Han beklagede sig senere meget derover, men blev alligevel Skagerakslagets bedste Fremstiller. Desværre var det ogsaa blevet strengt forbudt at fotografere om Bord. Intet Fotografiapparat maatte findes i Skibet. Man haabede ved denne Foranstaltning at værgе sig mod Spionage. Derfor toges der under Skagerakslaget desværre ikke eet eneste Billede i hele den tyske Flaade.

Listeføreren paa Mellemartilleriets Central, Kadet *Hauth*, som under hele Kampen gjorde fortræffelige Optegnelser, noterede for Tidsforløbet af Torpedobaadsangrebets Afværgelse følgende:

»Kl. 6³⁷: Mellemartilleriet! Maal: Torpedobaadene! Følg Direktorskopet! 60 hm! Torpedobaaden længst til venstre! 70 hm! Fyr! 64 hm! Fyr! 60 hm! Fyr! Fyr! Godt, Hurtig-skydning! Fyr! Fyr! Fyr!

Kl. 6⁴²: Mellemartilleriet hold inde! Klar til Skud! 68 hm! Fyr! 55 hm! Fyr! 50 hm! Fyr! Fyr! 56 hm! Fyr! Fyr! 70 hm! Fyr! 68 hm! Godt, Hurtigskydning! Fyr! Fyr! Fyr! 70 hm! Fyr! Fyr!

Kl. 6⁴⁵: Skibet drejer til Bagbord! Fyr! 80 hm! Fyr! 84 hm! Fyr! Fyr!

Kl. 6⁴⁸: Mellemartilleriet hold inde! Klar til Skud!

Kl. 6⁴⁸ ophørte Beskydningen af Torpedobaadene, Kl. 6⁵⁰ drejede hele Slagkrydsereskadren til NNV-lig Kurs. Med denne Manøvre satte Admiral *Hipper* sig, i en Afstand af ca. syv Sømil, i Spidsen for Kampskibene, som med forceret Fart styrede omtrent Kurs NNV, og hvis forreste Enheder kort efter greb ind i Kampen mod Skibene af »Queen Elizabeth«-Klassen.

Af talrige 10,5 cm-Træffere fastslog vi senere, at de engelske Torpedobaade ogsaa havde taget os under en ret kraftig Ild. Dette var undgaaet min Opmærksomhed under den almindelige Kamptummel. De 10,5 cm-Projektiler var naturligvis

uden Virkning prellet fuldstændig af mod vort Panser, kun paa de upansrede Steder havde de gjort Skade, saaledes især i Takkelagen, hvor de ødelagde vor Antenne og nogle Telefonledninger. En Officer fandt, da han efter Kampen vilde lægge sig, en endnu ikke eksploderet 10,5 cm Granat i sin Køje.

Fra Kl. 6⁴⁵ til Kl. 6⁵⁰ fik jeg med det svære Skyts affyret endnu otte Salver paa 180 hm's Afstand mod »Princess Royal«, antagelig uden synderligt Resultat.

Da vi drejede rundt til NNV-lig Kurs saa vi Spidsen af vor 3. Eskadre, de stolte Skibe af »König«-Klassen. Alle aandede lettet op. Efter at vi foruden Slagkrydserne ogsaa havde faaet den engelske 5. Kampskibseskadre imod os, var vi alligevel blevet noget betænkelige til Mode.

Kl. 6⁵⁰ meddelte jeg til Kanonerne: »Skibet drejer langsomt til Styrbord! 3. Eskadre er kommet til!«

Dermed endte det første Kampafsnit. Vi havde set et engelsk Kampskib springe i Luften under vor Beskydning som en eksploderende Krudttønde, men »Derfflinger« gik med uformindsket Slagkraft ud af Kampen. Hvad Under, at vi med hævet Mod og fuldt Sejrshaab tænkte paa nye Kampe. Vi var nu i snæver Kampforbindelse med vor kraftigste Kampskibseskadre og mente, at vi nu kun stod overfor de fire tiloversblevne Slagkrydsere og de fire Skibe af »Queen Elizabeth«-Klassen. Vi fyldtes af en stolt Sejrsglæde, og vi haabede paa en Tilintetgørelse af hele den Kampenhed, vi havde overfor os. Vi havde faaet en bombefast Tillid til vort Skib! Det syntes os helt udelukket, at vort stolte Skib kunde knuses i Løbet af faa Minutter saaledes som »Queen Mary« og »Indefatigable«. Tværtimod havde jeg den Følelse, at vi i Løbet af meget kort Tid kunde bringe ethvert engelsk Skib til at eksplodere, hvis vort Skib blot en kort Tid vilde holde støt Kurs, og Afstanden ikke var altfor stor, helst ikke over 150 hm! Vi brændte efter at hente os nye Laurbær. Man

kunde føle, at der i hele Skibet herskede en løftet Stemning. Kanonbesætningerne havde ydet det fabelagtige ved selv under den hurtigste Ild Gang paa Gang at være klar til Skud, naar Fyrklokken lød.

Paa Grund af den timelange Skydning begyndte Kanonerne allerede at blive meget varme, den graa Oliefarve begyndte at svides, at blive brun og gul. Den Ro, hvormed Chefen havde ført Skibet, havde ogsaa virket eksemplarisk. Ved sine Meddelelser havde han ofte hjulpet mig, men iøvrigt givet mig frie Hænder, især i Valget af den Modstander, som jeg vilde beskyde.

7. Kapitel.

Skagerakslagets 2. Kampafsnit. Kl. 6⁵⁵—7⁵⁰. Kampen med 5. Artillerieskadre. Beatty's Omklamringsmanøvre.

Ligesaa glædelig og, artilleristisk set, interessant det første Kampafsnit havde været, ligesaa utilfredsstillende var det andet. Fjenden havde faaet en mægtig Respekt for vore Projektilers Virkning og holdt sig nu, under den vilde Jagt Nord paa, saa vidt muligt uden for vor Skudvidde, men beholdt os alligevel inden for sine egne langtrækkende Kanoners Rækkevidde. Man ser paa Skitse III, at Afstanden under dette andet Kampafsnit daarlig nok kom ned under 180 hm. Jeg skød egentlig kun for at kunne kontrollere, om Modstanderen faktisk var uden for Rækkevidde. For at spare paa Ammunitionen nøjedes jeg da med enkelte Skud fra eet Taarn. Som Sigtepunkt for Skytterne opgaves igen den øverste Kant af Skorstenene eller Mastetoppen. Heller ikke Modstanderen skød imidlertid godt paa disse store Afstande. Hans Salver laa ganske vist godt samlede, med en Spredning paa højst 3 til 400 m, men Ledelsen var ikke særlig fremragende; maaske var Sigtbarheden heller ikke videre god, i hvert Fald faldt Salverne som Regel i meget varierende Afstande fra vort Skib.

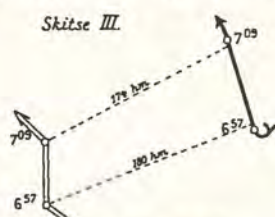
Nogle slemme Træffere fik vi dog ganske vist; antagelig slog 2 eller 3 Granater ned i os under dette Kampafsnit. Blev Panseret ramt af en svær Granat, fulgte der efter Detonationens voldsomme Bragen en Vibration af hele Skibet; selv

vort Kommandotaarn sattes i en sitrende Bevægelse. De Granater, der eksploderede i Skibets Indre, foraarsagede snarere en dump Støj, som forplantede sig overalt i Skibet gennem de utallige Talerør og Telefoner.

De fire engelske Slagkrydsere løb med forceret Fart, og det varede ikke længe, førend de i Disen og Røgen forsvandt for vore Blikke. De løb mod Nord, men vi kunde paa Grund af vor underlegne Fart ikke følge med. Ganske vist højste Flaadechefen Kl. 7²¹ Signalet: »Slagkrydserne optager Forfølgelsen!«, men mere end 25 Knob kunde vor Enhed ikke holde i længere Tid. Englænderne løb med deres 28 Knob med Letthed fra os! Vi forstod dengang ikke helt Hensigten med Admiral Beatty's Manøvre. Vi antog, at det kun drejede sig om hurtigt at forene sig med en fjendtlig Hovedflaade, hvis Tilstedeværelse man

kunde slutte sig til af de engelske Slagkrydseres Manøvre. I Virkeligheden udførte Admiral Beatty en glimrende Manøvre ved, trods vor forcerede Fart, fuldstændig at overfløje os og sluttelig omklamre os. Hans Skibe udførte en fremragende teknisk Præstation. Han fuldførte paa ideel Maade det berømte »crossing the T«; han »trak Stregen over T'et«, tvang os til at dreje af og foraarsagede derved til Slut, at vi blev fuldstændig indkredsede af den engelske Kampskibsflaade og de engelske Slagkrydsere. Under de senere Kampafsnit blev det os som Regel ikke muligt at afgøre, hvilke fjendtlige Skibe vi havde for os, og jeg kan derfor heller ikke med Bestemthed sige, naar eller om vi senere atter har staaet overfor Beatty's fire Slagkrydsere.

Efter disse Skibes gradvise Forsvinden befandt vi os endnu over for de fire mægtige Skibe af 5. Kampskibseskadre: »Malaya«, »Valiant«, »Barham« og »Warspite«.

2. Kampafsnit.

Disse kan under dette Kampafsnit ikke have løbet nogen større Fart, thi de kom meget hurtigt vor 3. Eskadre paa Skudvidde og toges under Ild af dennes førende Skibe, især af Flagskibet »König«. De fire engelske Kampskibe fik saaledes til Tider Ilden fra vel mindst ni tyske Skibe, fem Slagkrydsere og ca. 4 til 5 Kampskibe. Ifølge min Skydeliste skød vi fra Kl. 7¹⁶ paa Skib Nr. 2 fra højre, altsaa paa det agtenfor Førerskibet. Paa disse store Afstande lod jeg skyde med Sprænggranater.

Det andet Kampafsnit forløb uden større Oplevelser for os. Denne Kamp med en talmæssig underlegen, men i sine Kampmidler overlegen Modstander, der holdt os under Beskydning paa Afstande, hvor vi ikke længere kunde række, var paa en vis Maade i højeste Grad deprimerende, nervepirrende og pinagtig. Vort eneste Middel til at undgaa at blive ramt var stadigvæk at forlade vor Plads i Linien, saa snart vi mærkede, at Modstanderen havde faaet sig godt indskudt paa os. Da denne ikke kunde opfatte disse Bevægelser, kom vi regelmæssig hurtig ud af Granatbygen. Jeg vil her gerne indskyde, at disse smaa Kursændringer, der havde til Hensigt at vige ud for de fjendtlige Salver, ikke er indtegnet i Skitserne, da vi altid straks efter styrede til vor gamle Plads i Kamplinien med forceret Fart.

Det varede nu ikke ret længe, førend de artilleristiske Forhold forandrede sig fuldstændig.

8. Kapitel.

Skagerakslagets 3. Kampafsnit. Kl. 7⁵⁰—9⁰⁵. Livlige Kampe med Kampskibe, Krydsere og Torpedobaade. »Invincible« gaar under. »Derfflinger« maa stoppe for at klare Torpedonettet.

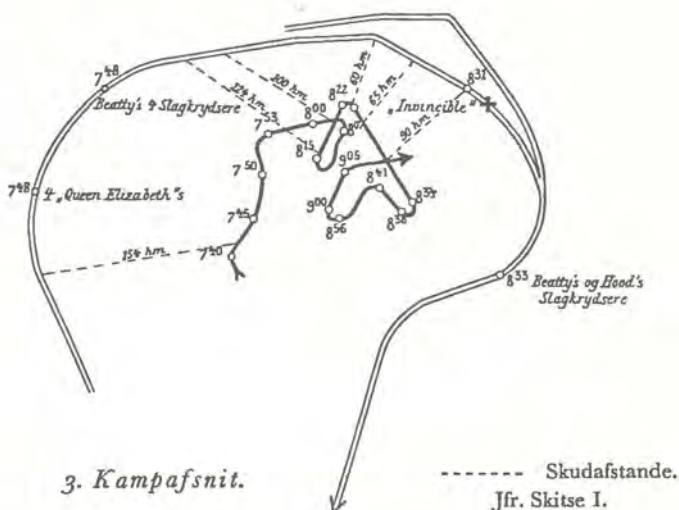
Kl. 7⁴⁰ satte Fjendens smaa Krydsere og Jagere et Torpedobaadsangreb ind paa os. Vi drejede derfor til NNØ, alt-saa omtrent seks Streger til Styrbord.

Sigtbarheden blev nu ikke videre god, og det var vanskeligt at identificere de fjendtlige Skibe. Vi beskød smaa Krydsere og Torpedobaade. Kl. 7⁴⁰ drejede vi til Kurs Øst, og Kl. 8⁰⁰ drejede alle Slagkrydserne paa en Gang af paa en sydlig Kurs, da Torpedobaadene angreb os. Kl. 8¹² drejede vi atter rundt imod Fjenden. I dette Tidsforløb skød vi kun lejlighedsvis med det svære Skyts' og Mellemartilleriet. Kl. 8¹² kom vi under svær Ild. Overalt rundt omkring os glimtede det. Skibsskrogene kunde kun skimtes utydeligt, og saavidt jeg kunde overse Horisonten, var der fjendtlige Skibe overalt. Da jeg hverken kunde se Begyndelse eller Ende paa den fjendtlige Linie, kunde jeg heller ikke tage »Skib Nr. 2 fra højre« under Ild, men valgte et Skib, som jeg kunde se særlig godt.

Nu begyndte der en forbitret Kamp. Det varede ikke længe, saa steg Kamplarmen til Toppunktet. Det blev os fuldstændig klart, at vi nu befandt os lige over for hele den engelske Flaade. Det var ikke vanskeligt for mig paa det høje, massive

Skibsskrog at se, at jeg havde taget et kæmpemæssigt Kampskib under Beskydning. Imellem de kæmpende Linier rasede Krydser- og Torpedobaadskampene endnu. Pludselig saa jeg i mit Periskop en brændende tysk Krydser drive forbi, det var »Wiesbaden«. Den var næsten helt indhyllet i Røg, kun

Skitse IX.

Agterskibet var endnu frit, og de Kanoner, der stod der, skød uafsladelig paa en lille engelsk Krydser. Tapre »Wiesbaden«! En tapper Besætning i dette gode Skib! Kun Overfyrbøder *Zenne* blev reddet af et norsk Fiskerfartøj efter i tre Dage at have drevet om paa en Flaade; alle de andre, deriblandt Digteren *Gorch Fock*, der elskede Havet over alt andet, beseglede deres Troskab til Kejser og Land med Sømandsdøden!

»Wiesbaden« holdtes under en virkningsfuld Ild af en lille engelsk Krydser. Atter og atter slog Granaterne ned i det lille Skib. Jeg grebes af Raseri, jeg forlod mit hidtidige Maal, lod

Afstanden maale til den engelske Krydser, gav Ordre om Opsats og Sideindstilling og »Bums« — der bragede en Salve mod »Wiesbaden«s Plageaand. Endnu en Salve, og jeg havde ham! En høj Ildsøjle steg til Himmels. Tilsyneladende eksploderede et Krudtmagasin. Krydseren drejede af og sejlede bort med høj Fart, men jeg fik dog endnu sendt to eller tre Salver efter ham. I dette Øjeblik spurgte Kaptajnløjtnant *Hauszer*, som indtil da havde beskudt Torpedobaade med sit Mellemartilleri: »Hr. Kaptajn, er den Krydser der med de fire Skorstene tysk eller engelsk?« Jeg rettede mit Periskop mod det betegnede Skib og undersøgte det nøjere. I den taagegraa Belysning lignede de tyske og engelske Skibes Farver næsten hinanden. Krydseren var ikke ret langt borte fra os. Den havde fire Skorstene og to Master, nøjagtig som vor »Rostock«, der var med i Kampen. »Det er bestemt en Englænder,« raabte Kaptajnløjtnant *Hauszer* »maa jeg skyde?« »Ja, skyd løs!« Jeg var vis paa, at det var et større engelsk Skib. Mellemartilleriets Kanoner rettedes mod det nye Maal, Kaptajnløjtnanten kommanderede: »60 hm!« — Da skete der, netop i det Øjeblik han vilde kommandere »Fyr«, noget forfærdeligt, mægtigt. — Det engelske Skib, som jeg imidlertid havde identificeret som en gammel engelsk Panserkrydser, sprang i Luften med en vældig Eksplosion, sort Røg og Skibsdele hvirvledes til Vejrs, en Flamme for gennem hele Skibet, og saa forsvandt Skibet for vore Øjene i Dybet; kun en kæmpemæssig Røgsky betegnede endnu det Sted, hvor kort forinden et stolt Skib havde kæmpet. Efter min Mening blev Skibet skudt ned af vor Formand, »Lützow«, Admiral *Hipper's* Flagskib.

Denne Begivenhed udspillede i kortere Tid, end jeg har anvendt til at fortælle det. Det hele varede kun Sekunder, saa havde vi allerede et nyt Maal under Ild. Det sænkede Skib har sikkert været »Defence«, en ældre Panserkrydser af samme Type som »Black Prince«, som i Løbet af den paafølgende Nat

skødes i Sænk af »Thüringen« og andre Kampskibe. Det var et Skib paa 14800 Tons med seks 23,4 cm og ti 15,2 cm-Kanoner og en Besætning paa 700 Mand. Ikke een eneste af Besætningen reddedes. Skibet splintredes i Atomer, alle levende Væsener dræbtes allerede ved Eksplosionen. Da vi iagttog Skibet i god Belysning og paa en forholdsvis meget kort Afstand, 15 Gange forstørret i Periskopet, kunde vi følge Begivenheden meget nøje, og netop denne vil forblive ufor-glemmelig for mig i hele sin Grusomhed.

Jeg skød atter paa store Skibe og havde ikke længer nogen-somhelst Anelse om, hvad det var for Skibe. Kl. 8²² var vi drejet til en sydøstlig Kurs, men jeg havde under den nu herskende Slagtummel og de slette Oversigtsforhold ikke mere nogen Forstaaelse af den taktiske Stilling. Af og til for det mig gennem Hovedet: nu kan det vel ikke være tyske Skibe, vi skyder paa? Men saa forbedredes lejlighedsvis Sigbarheden, som forandrede sig fra Minut til Minut, men i det store og hele blev jævnt slettere, noget, og man kunde tydelig genkende de typiske engelske Konturer og den graa Farves mørke Tone. Jeg er af den Formening, at vor lysegraa Farve var gunstigere end Englændernes mørkegraa. Vore Skibe opslugtes meget hurtigere af det tynde Taageslør, som nu stedvis trak fra Øst til Vest.

Kl. 8²⁵ nedskrev Løjtnant *v. d. Decken* paa agterste Kommandostation: »Svære Træffere i »Lützow«. Skibet brænder, megen Røg«. Kl. 8³⁰ skriver han: »Derfflinger« tre svære Træffere«. Af disse havde en ramt 15-cm Kasematkanon Nr. 2 om Bagbord, slaaet glat gennem Kanonrørets Midte og ved Sprængstykker dræbt eller saaret største Delen af Kasematbesætningen. Sprængstykker havde endvidere kastet 15 cm-Kanon Nr. 1 af Sökkelen og dræbt eller saaret flere Mand ogsaa i denne Kasemat. De andre svære Træffere var slaaet ned i Agterskibet.

Jeg søgte nu mit Maal saa langt forefter som muligt i Spidsen af den fjendtlige Linie, thi jeg mærkede, at »Lützow« kun vedligeholdte en svag Ild. Røgen fra det brændende Forskib gjorde til Tider Ildledelsen umulig i »Lützow«.

Fra Kl. 8²⁴ beskød jeg fjendtlige store Kampskibe i nordøstlig Retning. Afstanden var ringe, 60 til 70 hm, og alligevel forsvandt Skibene ofte i de langsomt trækkende Taagestriber, som blandede sig med Krudt- og Skorstensrøg. At observere Nedslagene var næsten ikke muligt. Alle Nedslag, der laa bag Maalet, kunde vi overhovedet ikke se, og man kunde kun nogenlunde bestemme de Nedslag, der var meget for korte. Og de var til forbandet lidt Nytte! Skød man saa efter et saadant Nedslag atter paa Maalet, saa man ikke længere den hvide Vandsøjle og anede absolut ikke, hvor man egentlig havde ramt. Jeg skød paa Grundlag af Maalinger fra Bg-Maaleren paa Ildlederstationen, Overmatros *Hänel*, min trofaste Oppasser gennem fem Aar. Maalingerne var paa Grund af det taagede Vejr fuldkommen uregelmæssige, unøjagtige. Da jeg imidlertid ingen Nedslagsobservationer fik, var jeg henvist til kun at skyde paa Grundlag af Maalingerne. Paa samme Tid kom vi under en kraftig, godt beliggende og hurtig Beskydning fra flere Skibe samtidig. Det var klart, at Fjenden nu kunde se os langt bedre end vi ham. Dette vil vanskeligt kunne forstaas af dem, der ikke har faret til Søs. Men faktisk kan Sigtbarheden til Søs være meget varierende i de forskellige Himmelretninger i diset Vejr. Er man selv i Taage og ser ud paa et Skib uden for Taagen, ser man det bedre end omvendt. Solens Stilling spiller en stor Rolle for Sigtbarheden. I Taage er de Skibe, der viser Modstanderen sin Skyggeside, bedre at se end de belyste Skibe.

Saaledes udspandt der sig altsaa en haard Kamp, men under ulige Forhold. Flere svære Træffere slog med uhyre Kraft ned i vort Skib og eksploderede med vældige Brag.

Skibet skælvede i alle sine Fuger ved Granaternes Anslag. Flere Gange maatte Chefen gøre Vigemanøvrer for at komme ud af Salvebygerne. Det var vanskeligt at lede Skydningen under disse Forhold.

Dette varede til Kl. 8²⁹.

I dette Øjeblik splittedes Taagesløret tværs ud for os, som naar et Teaterforhæng trækkes til Side, og midt i den taagefri Del af Horisonten, fuldstændig klart og med skarpe Konturer, befandt der sig et mægtig stort Kampskib med to Skorstenene mellem Masterne og en tredie Skorsten tæt op til den forreste Trebensmast. Med forceret Fart styrede det tilnærmelsesvis samme Kurs som vi. Dets Kanoner var rettet imod os og bragende slog atter en Salve ned, der dækkede os fuldkomment. »Afstand 90 hm!« brølede Overmat *Hänel*. »90 hm! Salve! Fyr!« kommanderede jeg, og med feberagtig Spænding afventede jeg Nedslaget. »For lang! 2 Træffere!« brølede Løjtnant *v. Stosch*. »1 ned, godt, Hurtigskydning!« kommanderede jeg, og ikke mer end 30 Sekunder efter den forrige Salve faldt den næste. Jeg observerede to for korte og to Træffere. Løjtnant *v. Stosch* meldte: »Træfning!« Hvert 20. Sekund suste der nu en Salve af Sted. Kl. 8³¹ afgav »Derfflinger« sin sidste Salve mod dette Skib, og for tredie Gang udspilledes for vore Øjne det forfærdelige Skuespil, som vi havde iagttaget med »Queen Mary« og »Defence«.

Som ved de to andre Skibe fulgte der flere voldsomme Eksplosioner hurtig efter hinanden, Masterne styrtede om, Skibsdele hvirvledes gennem Luften, en mægtig sort Røgsky steg mod Himlen, og fra det splintrende Skibsskrog sprøjtedes Kulstøv ud i alle Retninger. Flammer for hen over Skibet, paafulgt af nye Eksplosioner, og saa forsvandt vor Modstander for vore Øjne, indhyllet i et sort Gevandt.

»Vor Modstander er sprungen i Luften!« raabte jeg ind i Telefonen, og midt under Kampens Larm lød gennem Skibet

et tordnende Hurra, der gav Genlyd fra alle Ildlederstationens Telefoner, og som forplantede sig fra Sted til Sted. Jeg opsendte en varm, kort Takkebøn og raabte saa til min Opspasser: »Bravo, Hänel, det var glimrende maalt!« og saa lød min Kommando: »Maalskiftning til venstre paa Slagkrydser Nr. 2 fra højre!« Kampen fortsatte.

Hvem var vor Modstander? Jeg havde ikke taget mig lang Tid til at undersøge eller overveje det, men antog Skibet for at være en engelsk Krydser. Saaledes havde jeg ogsaa betegnet det ved Opgivelsen af Maalet, og saaledes havde ogsaa Listeføreren paa Artillericentralen nedskrevet det. Saalænge Skibet blev beskudt havde der ikke været Tid til at overveje, hvilken Type det var. Faktisk havde der kun været nogle faa Minutter til nøjere at observere det. Kun Artilleriets Officerer og Kanonkommandørerne samt Torpedoofficeren havde iagttaget Skibet, da det fløj i Luften. Chefens, hans Medhjælperes, Navigationsofficerens og Signalofficerens Opmærksomhed havde været helt optaget af Skibets Førelse under Sejladsen i Formation, og det var vanskeligt at følge »Lützow«, der næsten ikke var i Stand til at holde sin Plads i Linien.

Ved Udarbejdelsen af Beretningen om Kampen efter Slaget tiltraadte de fleste af Officererne den Opfattelse, at det var et Skib af »Queen Elizabeth«-Klassen. Jeg mente, at det kunde være et Skib af »Invincible«-Klassen, dog indrømmede jeg, at jeg ikke var sikker i min Sag. Tager man en Flaadehaandbog og sammenligner »Invincible« og »Queen Mary« Silhouetter med hinanden, viser der sig ved første Øjekast en forbløffende Lighed. Vi skrev derfor i Kampberetningen, at et Kampskib af »Queen Elizabeth«-Klassen var skudt i Sænk Kl. 8³⁰. Vor tjenstlige Indberetning lød saaledes: »Skibet sprang i Luften paa samme Maade, som »Queen Mary« gjorde det Kl. 6²⁶. En sikker Iagttagelse fra 1. og 3. Artilleriofficer, fra 1. Torpedoofficer paa forreste Kommandostation,

fra 2. og 4. Artilleriofficer paa agterste samt fra Observations-officeren i Foremars tyder paa, at Skibet var af »Queen-Elisabeth-Klassen«.

Efter Slaget udtaltes det i Wilhelmshafen af engelske Fanger: »Warspite« af »Queen-Elisabeth«-Klassen forlod Linien med stærk Krængning og trak sig tilbage mod NV, og Kl. 8 om Aftenen opfangedes der derefter et Radiotelegram fra den engelske Jager »Turbulent«, at »Warspite« var sunket.

Paa Grundlag af vor Beretning om Kampen og af Fanger-nes Udtalelse maatte den tyske Flaadeledelse dengang antage, at det af »Derfflinger« sænkede Skib var »Warspite«, og derfor meddeltes det, at dette Skib var gaaet tabt for Fjenden i Stedet for »Invincible«. At dette Skib var sænket, fik vi først at vide af det engelske Admiralitets Meddelelse, og naturligvis blev saa dette Tab medregnet foruden det andet: I Virkeligheden har vi kæmpet med »Invincible«, og det var dette Skib og ikke »Warspite«, som sprang i Luften under vor Beskydning. De engelske Beretninger beviser dette mer end tilstrækkeligt.

Allerede den 3. Juni stod der i »Manchester Guardian«: »Den tyske Admiralitetsberetning af 1. Juli indeholder en indgaaende, ærlig og nøjagtig Opgivelse af de engelske Tab — blot er Kampskibet »Warspite«s Navn forvekslet med Slagkrydseren »Invincible«s.

»Times« beretter den 6. Juni efter Udtalelser af Deltagere i Kampen: »Invincible«, der var Flagskib for Admiral Hood, den Admiral, der var næst efter *Sir David Beatty*, tog »Hindenburg« under Behandling og efter en haard Kamp, hvor dette Skib, efter hvad nogle af vore Folk siger, fik et dræbende Saar, sank »Invincible« i Dybet.»

»Hindenburg« befandt sig dengang endnu under Bygning, »Derfflinger« var dets Søsterskib; den engelske Deltagers Iagttagelse stemmer, blot ikke Navnet: Det var »Derfflinger«, som

»Invincible« kæmpede med, og ikke det endnu ikke færdigbyggede Skib »Hindenburg«.

Helt rigtigt især med Hensyn til Klokkeslettet skildrer en af de to fra »Invincible« reddede engelske Officerer Artillerikampen mellem de to Skibe. »Times« beretter den 12. Juni 1916: »Faderen til en Løjtnant, der omkom med »Invincible«, modtog et Brev fra Skibets to overlevende Officerer, hvori der staar: Deres Søn var hos Admiralen, og vi var i Kamp med Slagkrydseren »Derfflinger«. Kl. 8³⁴ skete der en frygtelig Eksplosion. Skibet knækkede over i to Dele og sank i Løbet af 10 til 15 Sekunder.«

Den 13. Juni 1916 beretter »Times«: I et Brev fra den faldne Løjtnant *Charles Fisher's* Broder staar: »Vi fik at vide af Kaptein *Dannreuther*, den eneste overlevende fra H. M. S. »Invincible«, at en Granat slog ned i Krudtmagasinet og forarsagede en voldsom Eksplosion der. Da *Dannreuther* atter kom til Bevidsthed, befandt han sig i Søen. Skib og Besætning var forsvundet.«

At det var et Skib af *Hood's* Slagkrydsereskadre, som jeg beskød fra Kl. 8²⁴ paa 60 til 70 hm's Afstand, fremgaar ogsaa af Admiral *Beatty's* officielle Beretning. Denne meddeler følgende om den af Skibene »Invincible«, »Indomitable« og »Inflexible« bestaaende 3. Slagkrydsereskadres Indgriben: Kl. 8²¹ om Eftermiddagen gav jeg 3. Slagkrydsereskadre Ordre til at sætte sig i Spidsen, hvilket blev glimrende udført, idet Kontre-admiral *Hood* førte sin Eskadre ind i Kampen paa en ligefrem ideel Maade, værdig hans berømte Forfædre til Søs. Kl. 8²⁵ ændrede jeg Kurs til ØSØ for at understøtte 3. Slagkrydsereskadre, som paa dette Tidspunkt kun var 73 hm fra det forreste fjendtlige Skib. Den overdængede dette med en heftig Ild og trykkede det fra dets sydlige Kurs længer mod Vest.«

Den 5. Juni 1916 hedder det i et Reuter-Telegram fra Edinburg (Avis Tlgr. 5. Juni): »Da Kampen havde været i

Gang i nogen Tid, viste »Indomitable«, »Invincible« og »Inflexible« sig. Under dette Afsnit var det hovedsagelig en Duel mellem det svære Skyts. »Invincible« indhentedes af Skæbnen og gik ned efter tappert at have slaaet fra sig og tilføjet Fjenden alvorlige Havarier.«

Foruden min egen Skildring bringer jeg ogsaa de engelske Beretninger, som bekræfter mine Opgivelser, saa udførligt her, fordi det stadig var et aabent Spørgsmaal i de tyske Beretninger, hvorvidt »Invincible« sænkedes ved Artilleriild eller ved en Torpedo. Alene af historiske Grunde anser jeg det for nødvendigt at fastslaa, at »Invincible« saa vel som de andre Skibe, Englænderne mistede under Slaget, sænkedes ved Artilleriild.

Admiral *Hood*, 3. Slagkrydsereskadres Chef, der gik ned med »Invincible«, var en Efterkommer af den berømte engelske Admiral *Hood*, der i særlig Grad udmærkede sig som Strateg og Taktiker i den nordamerikanske Frihedskrig under *Graves* og *Rodney* og senere som øverstkommanderende i Slaget ved St. Christopher (1782). Under den engelsk-franske Krig 1793—1802 kommanderede han 1793—94 Middelhavsflaaden og besatte Toulon 1793.

Det svære Artilleri havde efter min Listeførers Optegnelser holdt Ilden ved lige indtil Kl. 8³⁰. Kl. 8³⁸ beordrede jeg: »Hold inde med Skydningen!« Der var ikke længer nogen Fjende at se. Kl. 8³⁶ var vi drejet skarpt af mod Vest. Efter Tabet af deres Fører vovede de resterende Skibe af 3. Slagkrydsereskadre ikke straks at komme i vor skæbnesvangre Nærhed. Kl. 8⁵⁰ beordredes »Kamppause« over hele Skibet. En feberagtig Travlhed begyndte nu med at slukke de forskellige Brande i Skibet.

Vi lagde Mærke til, at en Torpedobaad gik paa Siden af »Lützow«. Dette havde Slagside, d. v. s. at det laa noget paa den ene Side, og dets Forstævn laa dybt i Vandet. En Masse

Røg strømmede ud af Forskibet. Admiral *Hipper* gik fra Borde. Torpedobaaden lagde fra og stod over mod »Seydlitz«. Paa Vejen signaleredes med Haandflag til »Derfflinger«: »Chefen for »Derfflinger« overtager Føringeren, indtil jeg atter er om Bord i et Skib.« Vor Chef var saaledes nu Fører af Slagkrydserne og forblev det til Kl. ca. 11, da det ikke før lykkedes Admiralen at komme om Bord i et andet Skib paa Grund af Slagkrydsernes rasende Fart, og fordi de næsten hele Tiden var under fjendtlig Ild.

Om Bord i »Derfflinger« saa det nu heller ikke godt ud! Master og Takkelage var stærkt beskadigede af utallige Sprængstykker. Antennerne hang i vild Uorden, og vore Radioapparater kunde vi kun benytte til at modtage. Det var altsaa umuligt at afsende. En Træffer fra en svær Granat havde revet to Panserplader af i Stævnen, hvorved der var fremkommet et kæmpemæssigt Hul lige over Vandlinien, godt og vel 6×5 m stort. Gennem denne Læk strømmede der ustandseligt Vand ind i Skibet under dets Arbejden i Søen.

Medens vi styrede Vest paa, kom næstkommanderende op paa Broen og meldte til Chefen: »Skibet maa straks stoppe. Torpedonettet er skudt los og hænger lige over Bagbords Skrue, det maa klares!« Chefen befalede: »Stop Maskinerne!« Jeg afsøgte Horisonten med mit Periskop. Der var i Øjeblikket intet at se til Fjenden nogetsteds. »Seydlitz«, »Moltke« og »von der Tann« var kun i svag Føling med os, de kom nu hurtig op og indtog atter deres Pladser i Linien. Det var en yderst betænkelig Sag at maatte stoppe her i Fjendens umiddelbare Nærhed! Men fik vi Torpedonettet i Skruen, var vi fortabt. Hvor havde vi ikke ofte bandet over, at vi stadigvæk ikke havde faaet fjernet dette flere Hundrede Tons tunge Torpedonet! Da vi dog næsten aldrig ankrede i aaben Sø, var de til ingen Nytte. Desuden beskyttede det kun en Del af Skibet mod Torpedotræffere, medens det paa den anden Side

betød en betydelig Fare for Skibet i Søen, da det, naar det var paa Plads, formindskede Farten stærkt og til sidst maatte komme i Skruen, hvad der var det samme som Skibets Undergang. Af disse Grunde havde Englænderne kort før Krigen afleveret deres Torpedonet — vi gjorde det først umiddelbart efter Skagerakslaget paa Grund af vore Erfaringer derfra.

Baadsmanden og Taarnbesætningerne fra »Dora« og »Cæsar« arbejdede som vanvittige under Søløjtnant *v. Boltenstern's* Ledelse for at hæve Nettet og faa det surret med Kæder samt med at kappe de nedhængende Wirer og Kæder med Økser. Efter nogle faa Minutters Forløb kom Meldingen: »Maskinerne kan gaa an!« Vi satte os straks atter i Bevægelse. »Lützow« havde nu forladt Linien og styrede med langsom Fart en sydlig Kurs. Chefen for »Derfflinger« vilde give de andre Skibe Signalet: »Følg den kommanderende!« men alle Signalmidler var ubrugelige. Alle Signalræer og Signalantenner var bortskudte og Flagene paa Signalstationen brændt. Vore aarvaagne Kampfæller fulgte imidlertid efter ogsaa uden Signal, da Chefen nu førte Slagkrydserne hen i Spidsen af vor Hovedflaade paa nordlig Kurs.

Kamppausen varede til Kl. 9⁰⁵, saa lynede pludselig Skudglimtene paa ny, og atter lød Raabet gennem Skibet: »Klart Skib!«

9. Kapitel.

Skagerakslagets 4. Kampafsnit, Kl. 9⁰⁵—9³⁷. Slagkrydsernes Dødsfart, Admiral Scheer trækker Flaaden ud af Fjendens Omklamring. Torpedobaadsangreb. Flaaden gør sig fri af Fjenden.

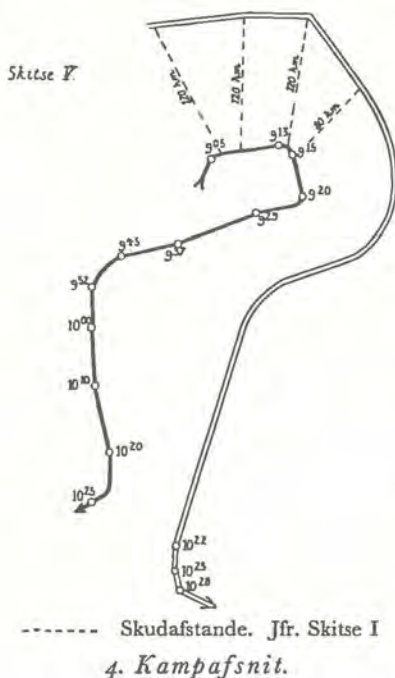
I de tidligere Kampafsnit var vi lykkelige gaaet fra Triumf til Triumf. Vi havde lært Søkampen i hele dens vilde Skønhed at kende. Nu skulde vi heller ikke blive sparet for dens Rædsler.

Under Kamppausen havde jeg uden at aftage min Hovedtelefon opholdt mig paa Kommandobroen. »Hvor er Fjenden?« spurgte jeg, da jeg igen stod ved mit Periskop. »Tværs om Bagbord, flere smaa Krydsere!« blev der svaret. For at spare paa det svære Skyts til vigtigere Opgaver gav jeg Kaptajnløjtnant *Hauszer* Ordre til at tage de smaa Krydsere under Ild med de 15 cm-Kanoner. Han aabnede Ilden paa 70 hm's Afstand. Imedens afsøgte jeg Horisonten. Da der ikke viste sig andre Skibe, aabnede jeg ligeledes Ilden med det svære Skyts paa et af de Skibe, som man havde meddelt mig var smaa Krydsere. De var atter paa Grænsen af Sigtbarhed. De skød nu livligt, og saa opdagede jeg, at det Skib, som jeg havde taget til Maal, skød Fuldsalver fra fire Dobbelttaarne! Konturen af vor Modstander blev et Øjeblik skarpere, og jeg maatte erkende, at vi uden Tvivl befandt os overfor store Skibe. — Store Kampskibe af de allerstørste med 38 cm Kanoner! Hvor man end saa hen, glimtede det.

Flaadechefen havde imens opdaget den Fare, som truede vor Flaade. Vor *tête* var omklamret i en Halvcirkel af den fjendtlige Flaade. Vi befandt os faktisk i en fuldstændig »Pølsekedel«. For at befri os af denne taktisk ugunstige Situation gaves der kun et Middel: At kaste Linien om, altsaa at

dreje Flaaden helt rundt til modsat Kurs. Først og fremmest ud af den farlige Omklamring. Men denne Manøvre maatte udføres ubemærket og uforstyrret. Slagkrydserne og Torpedobaadene maatte dække Hovedflaadens Bevægelse!

Kl. ca. 9¹² gav Flaadechefen Signal til at dreje rundt til modsat Kurs og sendte næsten samtidig det historiske Radiotelegram til Slagkrydserne og Torpedobaadene: »Angrib Fjenden!« Kl. 9¹³ oplæste Signalgasten Telegrammet paa Kommandostationen og tilføjede desuden den Forklaring, som stod ved Signalet i Signalebogen: »Fjenden skal vædres!

De beordrede Skibe skal hensynsløst sættes ind!»

Uden saa meget som at blinke befalede Chefen: »Forceret Fart! Kurs SØ!« Vi styrede, fulgt af »Seydlitz«, »Moltke« og »von der Tann«, først SØ og derpaa fra Kl. 9¹⁵ paa Kurs Syd direkte paa den fjendtlige Linies Spids. Nu brændte der en Helvedes Ild løs, især paa »Derfflinger« som det førende Skib. Flere Skibe skød samtidig paa os. Jeg valgte mig et Maal og skød saa hurtigt som muligt. Til at begynde med var Afstan-

den, som min trofaste Listefører paa Centralen nedskrev, 120 hm, den gik derpaa ned til 80 hm, men stadigt gik det med forceret Fart ind i Heksekedelen, hvor vi frembød et pragtfuld Maal for Fjenden, medens denne stadig var ret vanskelig at se. Kaptajn *Scheibe* skildrer dette Angreb paa følgende Maade i sin Beskrivelse af Slaget: »Slagkrydserne, som under Admiral *Hipper's* Omskiftning midlertidig førtes af Chefen for »Derfflinger«, kastede sig nu hensynsløst med forceret Fart mod den fjendtlige Linie for at sætte Torpedobaadene ind. En tæt Projektilbyge overdængede den paa hele dens Vej fremad.«

Salve paa Salve slog ned i vor umiddelbare Nærhed, og Træffer efter Træffer ramte vort Skib. Det var oprivende Minutter. Med Løjtnant *v. Stosch* var jeg ikke længer i Forbindelse, Telefonledninger og Talerørsledninger var gennemskudte. Under Skydningen var jeg derfor henvist til mine egne Nedslagsobservationer. Endnu havde jeg kunnet skyde med alle fire svære Taarne, da rantes vi Kl. 9¹³ af en slem Katastrofe. En 38 cm's Granat slog gennem Taarn »Cæsar's Panser og eksploderede i Taarnets Indre. Dets tapre Leder, Søløjtnant *v. Boldenstern*, fik begge Benene revet af, og sammen med ham dræbtes næsten begge Kanonbesætninger. En Patronladning og en Forladning i Taarnet antændtes af Sprængstykker. Ildstraalen fra de antændte Ladninger slog ned i Omladerummet, hvor den antændte 2 Patron- og 2 Forladninger paa hver Side, og derefter slog den ned i Krudtmagasinet, hvor ligeledes 2 Patron- og 2 Forladninger antændtes. Ladningerne brændte af med store Stikflammer, der hushøje slog til Vejrs fra Taarnet — men de brændte kun, de eksploderede ikke som hos vore Modstandere! Det var vort Skibs Redning! Men alligevel var Virkningen af Ladningernes Forbrænding katastrofal! Den uhyre Stikflamme brændte alt, hvad der kom indenfor dens Rækkevidde. Af Taarnbesætning-

gens 78 Mand lykkedes det kun fem Mand, til Dels svært saarede, at redde sig ud af det Hul, der var anbragt til Udkastning af Patronhylstre. De andre 73 døde samtidig Helte-døden midt under feberagtig Kampiver i trofast Pligtopfyldelse, udførende deres Taarnleders Befalinger.

Nogle Øjeblikke efter denne Katastrofe fulgte en anden. En 38-cm's Granat slog ned paa »Dora«s Taarntag, gennembrød dette og eksploderede ogsaa her i Taarnets Indre. Atter skete det forfærdelige: Paa nær een eneste Mand, som ved Eksplosionen af Luftrykket slyngedes gennem et Mandehul til Taarnet, fandt begge Kanonbesætninger og alle Magasinsfolkene samtidig Døden — en Styrke paa 80 Mand. Under Ledelse af den tapre Taarnleder, Kanoner *Arndt*, kæmpede Besætningen i »Dora« helt modigt til sidste Sekund. Stikflammen antændte ogsaa her alle de Forladninger, som ikke mer befandt sig i de beskyttende Jernkasser samt nogle Patronladninger, helt ned til det dybtliggende Krudtmagasin. Hushøje Flammer blandet med gule Røgmasser slog nu mod Himlen ud fra de to agterste Taarne, to gyselige Gravfakler.

Kl. 9¹⁵ fik jeg Melding fra Artillericentralen: »Gasfare paa det svære Artilleris Central. Den maa forlades!« Jeg blev noget forskrækket. Det maatte se slemt ud i Skibet, hvis giftige Gasarter var trængt ind i Centralen, som var saa udmærket tillukket. »Omskiftning til forreste Station!« befalede jeg og opdagede straks efter, at Artilleriapparaterne faktisk var skiftet om til forreste Ildlederstation, førend Centralen var forladt. Nu kunde jeg lede Artilleriet ved at give Ordre gennem et Talerør til en Indikatormand, som stod under det gennemhullede Staaldæk, hvorpaa jeg befandt mig. Indikatormanden gav Ordrene videre direkte til Kanontaarnene gennem Telefoner og Afsendere. Spektaklet af Stemmer paa Ildlederstationen voksede ganske vist ved denne Foranstaltning, men der blev dog stadig en Mulighed for at lede Artilleriet.

Træffer efter Træffer bragede nu mod Skibet! Fjenden var udmærket indskudt. Mit Hjerte krympede sig ved Tanken om de Scener, som nu maatte udspilles i Skibets Indre. Hos os paa den panserede Ildlederstation var det hidtil gaaet meget godt . . . Mine Tanker blev brat afbrudt. Pludselig var det, som skulde Verden gaa under. En mægtig Brusen, en voldsom Eksplosion, og saa blev det Nat om os, vi mærkede et voldsomt Slag, hele Kommandotaarnet blev som grebet af Kæmpehænder, kastet i Vejret for derpaa med en elastisk Bevægelse sitrende at glide tilbage i sin forrige Stilling. En svær Granat havde ramt Ildlederstationen omtrent $\frac{1}{2}$ Meter fra, hvor jeg stod. Den eksploderede, men kunde ikke gennemtrænge det tykke Panser, fordi den var slaaet an under en ugunstig Vinkel. Den havde dog brudt mægtige Stykker ud af Panseret. Giftig gul-grøn Gas slog gennem Kighullerne ind paa Stationen. »Gasmasker paa!« raabte jeg, og alle tog straks Gasmasker for Ansigtet. Jeg fortsatte med at lede Ilden med paa-sat Gasmaske, skønt det blev vanskeligt at gøre mig forstaaelig. Gassen trak dog hurtig bort, og med Forsigtighed tog vi Maskerne af igen. Vi forvissede os om, hvorvidt Artilleriapparaterne var i Orden. Intet var ødelagt! Selv Direktorskopets fine Mekanismer var mærkværdigvis endnu i Orden, takket være deres fjedrende Anbringelse. Nogle Sprængstykker var fløjet gennem Kighullerne ind paa forreste Kommandostation og havde der saaret nogle af Folkene blandt andre Navigationsofficeren.

Paa Grund af det voldsomme Stød var Kommandostationens Panserdør sprunget op og stod nu paa vid Gab. To Mænd forsøgte forgæves at lukke den igen, men det var ganske umuligt, saa fast klemte den. Da kom der en uventet Hjælp. Atter hørte vi en forfærdelig Susen og Brusen, og med et Brag som et Lynnedslag eksploderede en 38 cm-Granat under Kommandobroen. Hele Plader af Taget fløj gennem Luften,

og et mægtigt Lufttryk kastede alt, hvad der ikke var nagelfast, over Bord. Saaledes forsvandt f. Eks. Korthuset med alle Kort og Navigationsinstrumenter og — last but not least — for stedse min gode Kappe, som jeg havde ladet hænge derinde. Paa samme Tid skete der noget forbavsende: Ved det voldsomme Stød fra den eksploderende Granat blev Ildlederstationens Panserdør atter smækket i! En høflig Mand, den Englænder! Havde han aabnet Døren for os, saa lukkede han den ogsaa igen. Mon det nu var helt med Hensigt? I hvert Fald var vi meget glade for det.

Jeg søgte atter efter Fjenden med mit Periskop. Stadigt slog Salverne ned i vor Nærhed, men vi kunde næsten intet se til Fjenden, som omgav os i en stor Halvkreds. Det eneste, som vi tydeligt kunde se, var de kæmpemæssige, rødgyldne Flammer fra Kanonmundingerne. Af Skibenes Skrog saa man kun sjældent noget. Jeg lod Afstanden maale til Mundingsglimtene. Det var den eneste Mulighed for at bestemme Afstanden til Fjenden. Uden noget større Haab om at kunne gøre ham nogen Skade lod jeg Salve paa Salve affyre fra de to forreste Taarne. Jeg følte, hvorledes Skydningen beroligede Besætningens Nerver. Havde vi ikke nu holdt Ilden i Gang, vilde en stor Haabløshed i dette Øjeblik have bemægtiget sig hele Skibets Besætning, thi alle følte: Endnu kun nogle faa Minutter, saa er vi fortabte. Men saa længe vi skød, kunde det ikke være saa helt galt med os. Mellemartilleriet skød ogsaa, men af Bredsidens seks Kanoner var kun to brugbare endnu. Kanon Nr. 4's Løb var sprængt, og Kanon Nr. 3 var fuldstændig sammenskudt, men de to endnu ubeskadigede 15 cm-Kanoner deltog livligt.

Desværre kom Retningsviser anlægget til Taarn »Bertha« nu i Uorden. Jeg havde nu kun eet eneste Taarn tilbage at rette mod Fjenden ved Hjælp af mit Periskop! Taarn »Bertha« dirigeredes fra Artillericentralen ved Kontrolapparatet, og

ved at mit Periskops Retning stadig blev det meddelt. Dette var til nogen Støtte for Kanonkommandøren, men naturligvis ikke tilstrækkeligt, da Skibet var i stadig Bevægelse.

I Længden var det ikke muligt for Taarnkommandøren at observere Fjenden med Taarnsigtet. Man saa jo egentlig kun de flammende, ildsprudende Øjne, som Uhyret lige overfor os lejlighedsvis aabnede — nemlig naar det afskød en Salve. Jeg beskød nu stadig et Skib, som afvekslende afgav Dobbeltsalver fra hvert andet Taarn.

Mundingsglimtene saa da ud som to glødende Øjne, der sad langt fra hinanden. Og pludselig for det mig gennem Hovedet: hvor havde jeg engang før set noget lignende? *Sascha Schneider's* Billede: »Følelsen af Afhængighed« havde vakt de samme Følelser i mig, som jeg nu fornam. Dette Billede forestillede et stort Uhyre med udvisket Ansigt, som af og til søvnigt fæstede sine luende Øjne paa et lænket Menneske, der var beredt paa dets dødbringende Omfavnelse. Ikke stort anderledes forekom vor Situation mig. Kampen med Uhyret skulde imidlertid udkæmpes! Taarn »Anna« skød upaavirket videre under den tapre Kanoner *Weber's* Ledelse. — Taarnlederen havde jeg sendt hen paa agterste Ildlederstation som Erstatning for 4. Artilleriofficer, der var kommanderet et andet Sted hen — det brave »Schülzburg« skød ligeledes, men ganske vist ofte paa et andet Maal end det befaledede. Uden Direktorskop var det simpelthen umuligt til Stadighed at lade de to Taarne skyde paa det samme Kanonglimt fra Fjenden.

Kl. 9¹⁸ modtog vi radiotelegrafisk Ordre fra Flaadeflejen: »Manøvrer paa Fjendens Spids!« Det betød, at vi ikke længere skulde løbe paa Fjenden, men føre en løbende Kamp med hans forreste Skibe. Vi drejede derfor til VtS. Uheldigvis var Fjenden nu saa langt agterlig, at han ikke længere kunde ses fra forreste Ildlederstation. Ledelsen maatte nu overgaa til

agterste Station. De dertil nødvendige Omskiftninger kunde imidlertid ikke foretages paa Centralen. Denne kunde jo paa dette Tidspunkt ikke anvendes. Der var derfor i dette Øjeblik faktisk ingen Mulighed for at lede Skydningen af de to forreste Taarne, thi om dem alene drejede det sig. Derfor gav jeg Ordre: »Taarnene skyder under egen Ledelse!» En Tid lang skød nu de to Taarne selvstændig under Taarnkommandørernes Ledelse. Jeg lagde Mærke til, at Taarn »Bertha« hurtig fik sig skudt ind paa Maalet, der var næsten ret agterud, og skød livligt. Taarn »Anna« greb ogsaa snart ind i Skydningen. Temmelig længe befandt vor Modstander sig ret agten for os, saa at de forreste Taarne ikke kunde naa ham, da Skydevinklen kun naaede til 220° . Saa kunde vi overhovedet ikke forsvare os længere! Da vi drejede, afskød Torpedoofficeren en Torpedo paa 80 hm's Afstand. Samtidig angreb vore Torpedobaade, som indtil da havde holdt sig bag os. Flere Flotiller brød samtidig frem til Angreb. En tæt Røg lagde sig mellem os og de fjendtlige »Uhyrer«. En vild Kamptummel udviklede sig atter for vore Øjne. Det var vanskeligt at skelne Ven fra Fjende. Stadig stormede nye Torpedobaade ind i Røgen og forsvandt derinde for et kort Øjeblik efter at komme til Syne igen. Andre Baade vendte tilbage efter at have afskudt deres Torpedoer. Flotillerne samledes ved os efter Angrebet og angreb saa nok en Gang.

Fjenden forsvandt nu for vore Blikke, og de fjendtlige Nedslag ophørte. Vi aandede lettet op! Den fjendtlige Ild tordnede og brummede ganske vist som før, men vi var ikke længer Skive for den. Da min Listefører havde maattet rømme Artillericentralen Kl. 9¹⁵, blev der desværre efter dette Tidspunkt ingen Optegnelser ført for dette Kampafsnit.

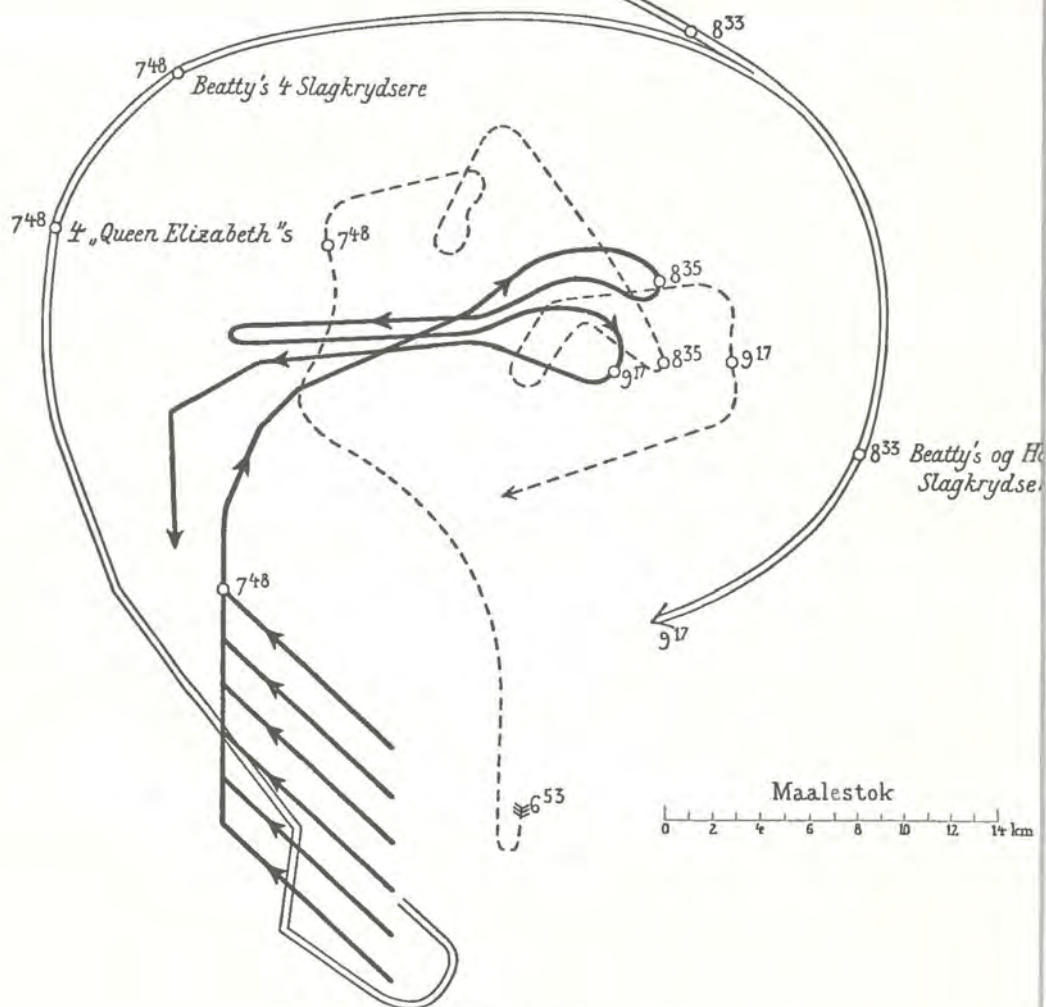
Kl. 9²³ meldte Artillericentralen: »Centralen er atter besat!» Jeg fik senere at vide, at Gasansamlingen var opstaaet ved, at tætte, gule Gasdunster var trængt ind paa Centralen gen-

nem Talerørene fra Taarn »Cæsar«. I Kampens Hede havde ingen straks lagt Mærke dertil. Pludselig var hele Centralen fyldt med Gas! Alle rev Gasmaskerne til sig. Ordre-Officeren, Søløjtnant *Hoch* fik lige Tid til at kommandere »Omskiftning af Artilleriapparaterne til forreste Ildlederstation«, inden han lod Centralen rømme. Kort efter gik den tapre Mekaniker *Schöning* med Gasmaske paa atter ind paa Centralen. Han følte sig frem gennem de giftige Gasmasser, som helt opfyldte Rummet, hen til Talerørene, som han lukkede med Træpropper. Den elektriske Ventilation var imens sat i Gang, og i Løbet af nogle Minutter lysnede det paa Centralen, Gasarterne sugedes bort, og Besætningen indtog atter deres Pladser.

En Kamppause var paatrængende nødvendig! Da intet fjendtligt Skib længer var i Sigte, kunde der Kl. 9³⁷ beordres Kamppause. Alle Kanonbesætningerne maatte paa Dækket for at slukke Ildebrandene. Forreste Kommandostation var helt indhyldet i Flammer og Røg. Besætningerne fra de 15 cm-Kanoner beordredes til at slukke dem. Skydningen hvilede, medens Skibet førte en haardnakket Kamp mod Ild og Vand. Selv om alt, hvad der var brændbart, saa vidt muligt var blevet fjernet fra Skibet, fandt Ilden dog Næring i Linoleum, Trædækkene, Klædningsstykker og Oliefarven. Henimod Kl. 10 var vi i det store og hele blevet Herre over de fjendtlige Elementer; kun enkelte Steder ulmede Branden endnu. Taarnene »Cæsar« og »Dora« røg lidt endnu, tyk, gul Gas strømmede af og til ud, men ogsaa dette ophørte lidt efter lidt, efter at Krudtmagasinerne var sat under Vand. Ingen af os havde nogensinde tænkt, at et Skib kunde taale saa mange svære Træffere! Efter Kampen talte vi henved tyve 38 cm's Træffere og omtrent lige saa mange svære af mindre Kaliber. Skibets Modstandsevne i Forbindelse med dets mægtige Artillerivirkning gav dem, der havde opbygget Flaaden, et straalende Skudsmaal, især den geniale Storadmiral *v. Tirpitz*.

Jellicoe's Flaade

Skitse VII.

- De tyske Kampskibes Kurser.
- - - De tyske Slagkrydseres omtrentlige Kurser.
- == De engelske Slagkrydseres og Kampskibes Kurser.

»Lützow« kunde vi ikke se mere. Paa agterste Station var der opnoteret Kl. 9²⁰: »Maalet skjult af tæt Røg fra »Lützow«.« Saa var det brændende Skib forsvundet i den stadig tiltagende Usigtbarhed.

Vore Kampfæller »Seydlitz«, »Moltke« og »von der Tann« var imidlertid endnu sammen med os. De var ogsaa slemt tilredt! »Seydlitz« især havde man været slem imod. Hushøje Flammer slog ogsaa der om Bord ud fra et af Kanontaarnene. Det brændte i alle Skibene. »Seydlitz« Forstævn laa dybt i Vandet.

Da Admiral *Hipper* med sin Torpedobaad gik langs med »Seydlitz«, fik han den Besked, at Skibet ikke længer havde nogen Radio, og at der allerede var flere Tusind Tons Vand i Skibet. Saa vilde han gaa om Bord i »Moltke«, der kommanderedes af Kommandør *v. Karp*, »Hohenzollern«s tidligere Chef. Men da han vilde gaa om Bord, kom Skibet netop under en saadan Helvedesild, at Chefen ikke kunde mindske Farten. Ogsaa »Derfflinger« forespurgt af Admiral *Hipper* om, hvilke Havarier det havde. Da der blev meldt: »Kun to 30,5 cm og to 15 cm-Kanoner om Bagbord kan endnu skyde. Der er 3400 Tons Vand i Skibet, alle Signalmidler og selv Radiomodtagerne er ødelagt!« opgav han at gaa om Bord hos os. Saa snart Kampforholdene tillod det, gik han om Bord i »Moltke«. Under hele fjerde Kampafsnit lededes Slagkrydserne af Chefen for »Derfflinger«. Kommandør *Hartog's* Navn vil til alle Tider være uløselig knyttet til Slagkrydsernes Dødssejlads ud for Skagerak.

Et stort Antal tapre Mænd var bortrevet i alle vore Slagkrydsere. Hundreder havde lidt Heltedøden under dette stolte Angreb. Men vor Opgave, sammen med Torpedobaadsflotillerne at dække Flaadens Tilbagetogsmanøvre, var glimrende løst. Det blev muligt for Admiral *Scheer* at trække Flaaden i god Behold ud af den truende Omklamring.

Af Skitse VI fremgaar den Vej, som Hovedflaaden har

fulgt. Man kan her se, at den indtil Kl. 7⁴⁸ gik i Skakorden paa nordvestlig Kurs og derpaa indtil Kl. 8³⁵ i Køl vandslinie paa nordøstlig Kurs. Flaaden var allerede omkring Kl. 8³⁵ drejet engang til vestlig Kurs, men for ikke at lade det brændende »Wiesbaden«, der laa under en vedvarende og meget kraftig Beskydning, i Stikken vendte Flaaden atter tilbage til østlig Kurs og afsluttede derpaa Kl. 9¹⁷ den Drejning, der var blevet beordret Kl. 9¹², helt rundt til vestlig Kurs, og saaledes trak den sig under Dækning af Slagkrydsere og Torpedobaadsflotiller ud af den halvcirkelformede Omklamring.

De forreste Skibe, Skibene i 3. Eskadre, havde grebet ind i Kampen, da de lidt efter Kl. 7⁴⁸ kom over for Skibene af »Queen-Elizabeth«-Klassen, og atter, da de under de to Fremstød paa østlig Kurs, som endte Kl. 8³⁵ og Kl. 9¹⁷, kom paa Skudvidde af den engelske Flaade, som laa i en Halvkreds foran dem.

1. Eskadre, som befandt sig i Midten, deltog overhovedet ikke i Skydningen under Dagkampen, men maatte til Gengæld bære Hovedbyrden under Natkampen.

2. Eskadre var paa Grund af sin ringere Fart flere Sømil bagefter. Ved en Tilfældighed kom den i sidste Kampafsnit med i Kampen, hvad jeg senere skal fortælle om.

Paa Grund af vor Flaades taktisk rigtige Opstilling og Ledelse stødte de engelske Skibe under Hovedkampene hver Gang paa vore mest moderne og mest kampkraftige Skibe. Dette alene var Grunden til, at vi overhovedet ikke mistede noget Skib totalt under den egentlige Kamp, medens Englænderne mistede tre af deres bedste Skibe. — Den svært-havarerende »Lützow« blev forladt af hele Besætningen Dagen efter Kampen og derpaa torpederet af os selv.

Disse Kendsgjerninger er et glimrende Bevis paa Admiral *Scheer's* og hans geniale Stabschef, Kontreadmiral *v. Trotha's* fuldendt taktiske Dygtighed.

10. Kapitel.

Skagerakslagets 5. Kampafsnit. Kl. 9³⁷—10³⁵ og Natten til den

1. Juni. Den sidste Artillerikamp. Natkampene.

»Pommern« torpederes.

Oven paa de voldsomme Sindsbevægelser under Fremstødet — da vi fik Ordren: »Angrib Fjenden« — fulgte en Kamppause, der varede til Kl. 10²². Om Bord i »Derfflinger« traf vi paa dette Tidspunkt vore Forberedelser for Natten. Næsten alle Projektører var ødelagte. Om Styrbord havde vi endnu een og om Bagbord to. »Nissen« og hans Hjælpere havde Hænderne fulde for blot nogenlunde at opfylde alle de Ønsker, der rettedes til dem. Jeg blev paa Kommandobroen, fordi jeg stadig ventede, at vi igen skulde støde paa Fjenden. Ved hvert Periskop stod der en Mand, som afsøgte Horisonten, og alle Kikkerter var i Brug.

Kl. 10 fik vi Øje paa 1. Eskadre, der styrede en sydlig Kurs. Chefen, som paa dette Tidspunkt endnu havde Føringeren af Slagkrydserne, førte dem henimod Hovedflaadens Spids for at indtage Pladsen foran den. De andre Slagkrydsere fulgte »Derfflinger« uden Signal. Under denne Manøvre kom vi og 1. Eskadre pludselig under svær Ild fra Sydøst. Det var allerede Tusmørke, og Usigtbarheden var snarere taget til end af.

»Klart Skib!« skingrede det atter gennem hele Skibet, og efter blot faa Sekunders Forløb fik jeg Taarn »Anna« til at bære paa Maalet og affyrede et Skud, hvad Taarn »Bertha« imidlertid ikke var i Stand til paa Grund af Disen. Jeg skød

nu med Taarn »Anna« det bedste, jeg havde lært. Men endogsaa da kom der en Standsning. En svær Træffer strejfedes Taarnet og bøjede Drejeskivens Tætningsskinne, saa Taarnet klemte fast. Vort sidste Vaaben truede med at svigte os!

Da løb Kanoner *Weber* raadsnar ud af Taarnet og fjernede med Hjælp af nogle Underofficerer og med Assistance af nogle Folk fra Kanonerne med Økser og Koben den bøjede Skinne og gjorde derved atter Taarnet kampklart. Saa kunde man dog i det mindste afgive et Skud engang imellem. Jeg skød næsten kun efter anslaaet Afstand, og kun meget sjældent lykkedes det for Bg-Maaleren at maale en Afstand til et opblussende Kanonglimt. Der blev skudt paa 80, 60 og 100 hm's Afstand og deromkring, men det var umuligt at observere Nedslagene, og vi var igen i en højst ubehagelig Situation.

Da kom der Hjælp fra en Side, som vi mindst havde ventet. 2. Eskadre, de gamle Skibe af »Deutschland«-Klassen, var i Spidsen, efter at Flaaden var drejet rundt til sydlig Kurs. Admiral *Scheer* ansaa nu Øjeblikket for gunstigt til at formere Flaaden, saaledes som det var taktisk rigtigt under Sejladsen mod Syd. 2. Eskadre fik derfor Ordre til at tage Post agten for de to moderne Enheder. Denne Ordre udførte Chefen for 2. Eskadre netop nu, idet han gik Østen om forbi den øvrige Del af Hovedflaaden og os. Derved kom han imellem os og den Fjende, der generede os saa slemt. Denne saa pludselig syv store Skibe komme imod sig med høj Fart, og samtidig angreb vore utrættelige Torpedobaade igen. Det var for meget for vor Modstander, han drejede af og forsvandt i Tusmørket. Gid vi aldrig maa ses igen! Vi derimod opfyldtes af en stor Glæde over saa pludseligt at blive befriede. Jeg saa alle de gode Venner fra min tidligere Eskadre komme imod os, det brave »Hessen«, hvor jeg havde været i fem Aar, »Pommern«, »Schleswig-Holstein« og andre. De skød alle livligt og kom ogsaa under heftig Beskydning. Det varede imidlertid kun

kort, saa havde Fjenden faaet nok. Havde han anet, hvilke Skibe det var, der kom imod ham, tror jeg ikke, han var vendt om. Det var de berømte tyske »five-minutes-ships«, som Engländerne ikke vilde anvende mere end fem Minutter paa at skyde i Sænk. Og nu veg de tappert for dem!

Kl. 10³¹ bogførte min trofaste Kronikør det sidste Skud, der blev afgivet fra »Derfflinger« fra det svære Artilleri med en Sideretning paa 244° og paa 75 hm's Afstand.

Den lange nordiske Dag gik til Ende. Den korte Nat, som kun varede fra Kl. 11 til Kl. 2, tog sin Begyndelse.

Slagkrydserne fik for Natten Ordren: »Følg med Linien!« Vi fik altsaa den ærefulde Opgave at dække Hovedflaaden i Ryggen under dens Sejlads Syd paa. Jeg ved ikke, hvor »Seydlitz« og »Moltke« var den Nat. »Seydlitz« havde nok at gøre med at holde det sværthavarede Skib oven Vande, og kun med de største Anstrengelser lykkedes det Skibets Besætning under den energiske Chef, Kommandør v. *Egidy*, og hans udmærkede næstkommanderende, Kaptajn v. *Alvensleben*, at bringe Skibet ind til Wilhelmshafen to Dage efter Slaget.

Agterligst i Linien samledes denne Nat kun »Derfflinger« og »von der Tann«. Vi ansaa os ganske vist ikke selv for at være videre egnet til at være Rygdækning! Styrbordssiden var vor bedste Side. Der havde vi endnu alle seks 15 cm-Kanoner ubeskadigede. Een eneste Projektør var imidlertid vel lidt. Om Bagbord kunde kun to 15 cm-Kanoner skyde. Vi maatte derfor indtrængende anmode de engelske Torpedobaade om saa vidt muligt kun at angribe om Styrbord. Der kunde de faa en varm Modtagelse!

Da Himlen var overtrukket, blev det dog, naar alt kom til alt, en mørk Nat. Vi Officerer havde nu forladt Ildlederstationen og opholdt os paa Kommandobroen. Chefen kom ud, trykkede mig hjerteligt i Haanden og sagde: »Det gjorde De godt!« Disse Ord var mig mere værd end nogen Anerken-

delse, som jeg senere fik. Da det begyndte at blive koldt, lod jeg en Flaske Portvin hente, Glassene blev fyldt, og vi klinkede med hinanden paa Dagen i Dag. Jeg sendte min Oppasser ned i mit Lukaf for at se, hvorledes der saa ud og for at hente mig en anden Kappe. *Hänel* kom tilbage med Kappen og meddelte henrykt: »Hr. Kaptajnens Lukaf er det eneste, som er ubeskadiget. Alle de andre Lukafer er fuldstændig ødelagte!« Ved at se hans glædesstraalende Ansigt maatte jeg tænke paa Verset:

»O heiliger Florian,
Beschütz' mein Haus, zünd' andre an!«

Da vi var det næstsidste Skib i den lange Linie, maatte vi antage, at vi vilde blive forskaanet for Torpedobaadsangreb, som næsten altid sættes ind forfra. Faktisk fandt i Løbet af Natten kun een engelsk Jager Vejen til os. Alle andre blev enten skudt ned eller afslaaet allerede af de Skibe, der var foran os. Om disse Natkampe kan jeg kun berette meget lidt, da vi var temmelig langt fra dem, men egentlig talt blev der skudt jævnt væk hele Natten igennem. Man maa indrømme, at de engelske Torpedobaade atter og atter angreb med beundringsværdigt Mod. Og dog opnaaede de saa godt som intet! De eneste tyske Skibe, som sænkedes i Løbet af Natten, var »Rostock« og »Frauenlob«, og disse nedskødes ikke af Torpedobaade, men nedkæmpedes overraskende af engelske Panserkrydsere med Artilleri og Torpedo. Først ved Morgengry opnaaede de engelske Torpedobaade et beskedent Resultat: Det lykkedes en engelsk Jager paa stor Afstand at ramme og sænke »Pommern« ved et Torpedoskud.

Fra vor Plads i Linien kunde vi i al Ro iagttage de Kampe, som til Dels udspillede ret langt fra os. Projektører afblændedes og belyste Torpedobaade i Angreb med højeste Fart. Skibene og Torpedobaadene skød med Kanoner, hushøje

Vandsøjler belystes, og tætte Røgskyer trak forbi Skibe og Baade. Enkeltheder kunde vi ikke skelne, men Udfaldet af Kampene stod os dog klart, naar det ene brændende, rødglødende Fartøj efter det andet drev forbi os. Jeg maatte tænke paa de levende Fakler, som Romerne under deres grusomme Orgier lod løbe brændende omkring. Alle Jerndelevare rødglødende, og Baadene saa ud som et særlig fint, rødgyldent Filigranarbejde. At Ilden saa hurtigt bredte sig paa de engelske Baade laa i, at de kun havde Oliefyring. Naar Olien blev skudt i Brand, bredte den sig hurtigt overalt i de stærkt slingrende Baade. Der har antagelig været ti Baade og Skibe, som drev forbi os paa denne Maade. Vi betragtede dem med blandede Følelser, thi vi var jo ikke ganske sikker paa, om der ikke ogsaa var tyske derimellem! Det er imidlertid en Kendsgerning, at ingen tysk Baad blev nedskudt den Nat. Vore Baade var paa Strejftog for at lede efter den fjendtlige Flaade. Det var mærkeligt og yderst beklageligt, at de søgte den hele Nat efter den store engelske Flaade uden at finde den, skønt det Sted, den sidst var set, var nøje kendt.

Da Skydningen forude var blevet noget roligere, hørte jeg, som stod ved Siden af Chefen, Støjen fra en Torpedobaadsturbin, der nærmede sig med høj Fart. Snart efter dukkede da ogsaa en mørk Genstand frem, ca. fire Streger om Styrbord. Skulde vi lyse med vor eneste Projektør og dermed forraade os? Eller skulde vi hellere vente, til Jageren belyste os for at fastslaa vor Kursretning, saa at han kunde afgive sit Skud? Jeg foreslog hurtig Chefen ikke at afdække Projektøren. Han var enig med mig, og Jageren suste forbi foran os. Den var ganske nær, kun 3 til 400 m borte, men den lyste ikke, skød heller ikke hverken med Kanoner eller Torpedo. Vor Agtermand »von der Tann« gjorde nøjagtig som vi. Artilleriofficeren der om Bord fortalte mig senere, at de havde frygtet for ved Belysning med Projektørerne at lokke hele

Torpedobaadskoblet paa Halsen. Mon man ikke havde set os fra den engelske Jager? Eller havde han bortskudt sine Torpedoer? Eller havde han maaske allerede været under saa kraftig en Beskydning, at han nu ikke tænkte paa andet end »bort herfra«? Det ved jeg ikke! Ships that pass in the night!

Saa forløb da Natten, og Morgenens gryede. Kl. 2¹⁵ drev et brændende Skib forbi os, formodentlig den engelske Panserkrydser »Black Prince«. Hele Skibet var en glødende Masse, og ethvert levende Væsen maatte for længst være omkommet.

Kl. 3¹⁰ hørte vi om Bagbord to voldsomme Eksplosioner, men vi kunde ikke opdage, hvad der var sket. Vi maatte ofte stoppe, fordi hele Linien foran os kom i Uorden paa Grund af de mange Torpedobaadsangreb. Skibe styrede ud af Linien, naar de veg ud for Angrebene, eller naar de for ind paa de fjendtlige Baade, drejede rundt i en Cirkel og maatte saa atter finde sig en Plads et eller andet Sted i Linien. »Nassau«, som oprindeligt havde sin Plads som den næstforreste i hele Linien, blev saaledes efterhaanden det sidste Skib og dermed vor Formand. Det var ingen let Opgave for Navigationsofficeren og Vagtchefen stadig at holde vort Skib paa den rette Afstand fra Linien, saa at vi ikke sejledes agterud i Mørket.

Da den første Morgendæmring viste sig, ventede vi bestemt at komme i Kamp paa ny med hele den engelske Flaade. Alle Forberedelser til Dagkampen var truffet. Taarn »Bertha« Direktorskopanlæg var bragt i Orden igen af »Nissen« og hans betroede Folk.

Saa stod vi da paa Forkant af Kommandobroen og spejdede ud i Natten og den gryende Morgen. Torpedobaadsangrebene syntes at være ophørt. Pludselig — det var Kl. 3⁵⁰ — hørte vi en kraftig Eksplosion, og foran os rejste der sig en kæmpe-mæssig Ildsøjle mod Himlen. Den saa paa Afstand ud som et pragtfuldt Fyrværkeris kæmpemæssige Raketbundt, der afbrændtes foran os. Vi ser, at vore to Formænd drejer til Bag-

bord for haardt Ror. Hvad var der sket der forude? Hvilken Katastrofe havde udspillet sig der? Vort Skib fortsatte, vi holdt vor Kurs og passerede saaledes det Sted, hvor det forfærdelige var sket. Vi saa os rundt til alle Sider efter Vraggods eller Mennesker, der drev rundt i Vandet, men der var intet at se! I det Øjeblik, da vi passerede Ulykkesstedet, kunde vi ikke gøre os nogen Forestilling om, hvad der var sket her. Og dog havde »Pommern«, et Kæmpeskib paa 13000 Tons, sejlet her blot nogle faa Minutter i Forvejen! En engelsk Torpedobaad havde sneget sig ind til Grænsen af Synsvidde og torpederet »Pommern«. Skibet maa være sprængt i Atomer, saa at der kun faa Minutter efter ikke var det ringeste Spor at se efter det. Ikke een Mand af Besætningen blev reddet. Min livsglade Ven og Klassekammerat, Kaptajn *Elle*, led Helledøden om Bord i »Pommern«. Han havde som Artilleriofficer altid havt saa mange Ærgrelser og gjort sig saa mange Anstrængelser med Ammunitionens torpedosikre Anbringelse — nu havde det dog alt sammen ikke hjulpet. Torpedoen maa aabenbart have ramt lige i et Ammunitionsmagasin. At det var »Pommern«, som her var sprunget i Luften, fik vi først at vide Dagen efter.

Kl. 4¹⁰ begyndte 2. Eskadre foran for os at skyde. Vi slog »Klart Skib«, thi vi troede bestemt, at nu kom den store afgørende Kamp. Det viste sig imidlertid blot at være en engelsk Jager, der havde vovet sig for nær og nu toges under Beskydning. Maaske var det den samme, som kort forinden havde torpederet »Pommern«. I hvert Fald gik det den ikke godt nu. Jageren, som ikke var ret langt fra os, blev skudt i Brand for vore Øjne og sluttede sig som den sidste til det gruelige Tog af levende Fakler.

Solen var imens staaet op. Hundreder af Kikkerter og Periskoper afsøgte i alle Skibe Horisonten, men intetsteds saa man noget til Fjenden. Flaaden fortsatte sin Kurs mod Syd, og om

Eftermiddagen den 1. Juni løb den ind til Wilhelmshafen.

Vort Skib var stærkt forskudt, og mange Steder var hele Partier forvandlede til forvirrede Ruinhobe. Vitale Dele var ikke ramt. Maskiner, Kedler, Styreinstallationer, Skrueaksler og næsten samtlige Hjælpemaskiner var, takket være det stærke Panser, forblevet ubeskadiget. Maskinrummene havde i lang Tid været fyldt med giftige Gasarter, men Maskinpersonalet havde — om end med Tab — kunnet arbejde videre ved Benyttelse af Gasmasker.

Hele Skibet var oversaaet med Tusinder af større og mindre Sprængstykker. Mellem disse fandtes to næsten ubeskadigede 38 cm Projektilkapper, mægtige Stykker af Form som store Bikuber, der senere fandt Anvendelse som Champagnekølere i Chefskahytten og Officersmessen — selv om man maa antage, at de ikke var sendt os om Bord af vore engelske Modstandere netop til dette Brug.

Panserbæltet var gennembrudt flere Steder, men vi havde stadig været i Stand til at tætné Lækkene og at lokalisere det indstrømmende Vand til mindre Rum.

Vi begravede vore døde, derimellem omtrent 200 fra »Derfflinger«, som nu hviler paa Mindekirkegaarden i Wilhelmshafen.

Den 4. Juni inspicerede Kejseren vort Skib, og derefter gik vi til Værftet i Kiel for et halvt Aars Reparation. Forsynet med talrige artilleristiske og andre Forbedringer var vi atter kampklar i December 1916.

Men Skagerakslaget blev vort Skibs sidste Sammenstød med Fjenden, i alt Fald saa længe Flaget vajede fra dets Hæk, det Flag, som vi havde svoret Troskabseden! Nu hviler ogsaa dette stolte Skib paa Havets Bund i Bugten ved Scapa Flow.

11. Kapitel.

Betragtninger over Skagerakslaget.

Da Solen stod op den 1. Juni om Morgen, befandt den tyske Flaade sig paa Højde med Hornsrev, altsaa paa samme Breddegrad som den danske By Esbjerg. Jeg tilstaar gerne, at en Sten faldt fra mit Hjerte, da vi i dette Øjeblik intet saa til Fjenden, til hvilken Side vi end vendte os, thi med vort sønderskudte Skib og især med det stærkt medtagne Artilleri havde vi ikke kunnet bestaa en sejrrig Kamp over for store Kampskibe med ubeskadiget Artilleri.

Jeg havde allerede bortskudt næsten al Ammunitionen til Taarnene »Anna« og »Bertha«, og Resten, i Taarnene »Cæsar« og »Dora«, var ikke til at komme til, da Taarnene endnu var helt opfyldte af giftige Gasarter, og da Ammunitionsmagasinerne var sat under Vand. Imidlertid beklager jeg af Hjertens Grund, paa Flaadens og Fædrelandets Vegne, at det ikke kom til en afgørende Kamp den Gang. For Flaadechefen, Admiral *Scheer*, har det sikkert ogsaa været en stor Sorg og et skuffet Haab. Det havde været let for Englænderne at tvinge os til Kamp. De havde jo hele Natten igennem haft Føling med os gennem deres Krydsere og Torpedobaade. Den engelske Flaadechef var ogsaa stadig blevet holdt underrettet gennem Radioen om alle vore Bevægelser.

Det vilde have været den største Lykke for vort Fædreland, om det den Gang var kommet til Kamp ved Hornsrev, altsaa ikke ret langt fra Helgoland. Af Erfaringerne fra den 31. Maj

at slutte kunde maaske endnu mange engelske Skibe være skudt i Sænk. Et uhyre stort Ammunitionsforbrug havde været nødvendigt for at gøre de store tyske Kampskibe helt ukampdygtige.

Hvis Jellicoe den 1. Juni havde søgt Afgørelsen ved Hornsrev, vilde Englands Flaade uden Tvivl have maattet afstaa sin Stilling som Verdens stærkeste Flaade til Amerika.

Jeg indrømmer gerne, at en fuldstændig Tilintetgørelse af *Jellicoe's* Flaade var ikke tænkelig den 1. Juni, men med mit nøje Kendskab til saavel vore Skibe og vort Skibsartilleri som til de engelske Skibe og deres Skibsartilleri og paa Grund af mine artilleristiske Erfaringer fra Skagerakslaget mener jeg med Bestemthed at kunne paastaa, at en hensynsløs Kamp, ført til den bitre Ende, mellem engelske og tyske Kampskibe vilde have kostet Fjenden et meget stort Antal store Kampskibe.

Efter sit Tilbagetog ud af »Løvens Klør« var det den 31. Maj ikke muligt for Admiral *Scheer* at faa Flaaden opstillet før Tusmørkets Frembrud i en ny, taktisk gunstig Formation, anvendelig til Kamp. En Natkamp mellem to saa kraftige Flaader var en Umulighed.

Hvilke Forholdsregler man end havde taget for Kendings-signaler under en Natkamp, vilde en forvirret *mêlée* have været uundgaelig, Skib mod Skib vilde have ødelagt hinanden uden at vide, om det var Ven eller Fjende.

Men selv om vi som »dristige Vovehalse« havde stræbt efter en Natkamp — saa maatte den engelske Flaade for enhver Pris undgaa den! Den maatte under denne give Afkald paa alle Fordelene ved den talmæssige Overmagt, den overlegne Fart og det langtrækkende Skyts og overlade alt til den blinde Tilfældighed. *Jellicoe* handlede fuldstændig rigtigt, da han om Aftenen frigjorde sig og i Løbet af Natten førte sine Eskadrer

et eller andet Sted hen paa saa dygtig en Maade, at de ikke blev fundet af vore Torpedobaade, der planmæssig afsøgte Kamppladsens Omgivelser.

Jellicoe handlede ligeledes strategisk set fuldstændig rigtigt ved den 1. Juni overhovedet ikke at søge Kampen igen. Ved at blive anvendt som »fleet in being«, altsaa alene ved sin Tilstedeværelse, havde den engelske Flaade hidtil fuldt ud tilfredsstillende løst den Opgave, der var stillet den. Skagerakslaget løsnede ikke et Øjeblik det Tryk, den udøvede som »fleet in being«.

Hvis *Jellicoe* ikke havde taget Skagerakslaget den 31. Maj og i Stedet for var vendt tilbage til sin Udfaldshavn, Scapa Flow, for at bevare sin Flaade ubeskadiget, havde vi kunnet gennemføre den Opgave, der var stillet os, at føre Handelskrig i Skagerak og Kattegat. Vi havde dermed for en Tid lang besiddet Søherredømmet i Nordsøen. Skagerakslaget forhindrede imidlertid Gennemførelsen af denne vor Opgave. Ved den 1. Juni ikke at angribe vor Flaade, der styrede mod de tyske Minefelter og de hjemlige Havne, stillede *Jellicoe* imidlertid ikke et Øjeblik Søherredømmet blot.

Hvilken Fordel vilde han have haft af at foretage en Udvexling af Brikker i dette strategiske Skakspil, naar hans Stilling dog var den, at Resultatet alligevel maatte blive, at han satte Modstanderen mat? *Jellicoe* vendte tilbage til Scapa Flow.

Senere, da han blev afløst af *Beatty* som Flaadechef, og hans Konge udnævnte ham til Lord, valgte han Navnet »Viscount of Scapa«. Mange i Tyskland og vel ogsaa i England spottede den Gang over, at en Admiral valgte Navnet paa et øde Sted, hvor hans Flaade i fire Aar næsten altid laa til Ankers. Og dog bidrog den Omstændighed, at den engelske Flaade laa til Ankers i fire Aar, afgørende til, at hele vor samlede Krigs-

flaade maatte føres til netop dette Scapa Flow, og til, at den nu ligger paa Havets Bund i Bugten ved Scapa Flow. Hvilken Triumf for »The Viscount of Scapa«!

Da det engelske Folks Tro paa Sejren var blevet slemt rystet efter Skagerakslaget, offentliggjorde *Churchill* i Bladet »London Magazine«s Oktoberhæfte en Række Artikler om Land- og Søkrigen. Hvad han deri sagde om Søkrig og Skagerakslaget er efter min Mening rigtigt. Desværre. Vi kunde den Gang have draget følgende Lære deraf: Den engelske Flaade tager kun mod Kamp uden for vore Minefelter og i en vis respektfuld Afstand fra vore U-Baadsbaser og Kystbefæstninger. Men alligevel maa vi ubetinget tilstræbe en Kamp til Søs, hvis vi overhovedet vil gøre blot et Forsøg paa at unddrage os det jernhaarde Greb, hvormed England kvæler os. Det vil altsaa sige, at vi *nødvendigvis* maa opsøge den engelske Flaade ved dens egen Kyst og bekæmpe den der.

Herimod anføres der, at U-Baadskrigen kun havde været gennemførlig med en Højsøflaade, der var ubeskadiget, og at vore Krigshavne vilde blive haabløst blokeret, naar vi havde mistet Flaaden. Dertil er at svare: For det første var en Kamp med den fjendtlige Flaade paa Forhaand ikke ensbetydende med Tabet af hele vor Flaade. Skagerakslaget turde have bevist dette. For det andet vilde i alt Fald de tilbageblevne Kampenheder, Krydsere, ældre Kampskibe og Torpedobaade, i Forbindelse med vore U-Baade, Minelæggere, Minesøgere, Luftske, Flyvefartøjer og Kystbefæstninger være nok til at gennemføre U-Baadskrigen. Desuden stod endelig endnu Kattegat til Raadighed som Udfaldsport for vore U-Baade. I Flandern gennemførtes U-Baadskrigen uden Flaade under meget vanskeligere Forhold end i Nordsøen. En afgørende Hovedkamp i aaben Sø skulde jo netop ogsaa gøre U-Baadskrigen unødvendig, skulde have ført Krigen til en hurtig Afslutning.

Med disse Betragtninger vil jeg imidlertid ikke fordærve os Glæden over vor delvise Sejr over den engelske Flaade ud for Skagerak. Men det er gaaet med denne Sejr, som det til Slut er gaaet med hver enkelt af vore Sejre til Vands og til Lands: Den afgørende Sejr for det tyske Folk har den ikke kunnet fremtvinge. Men det virkede den Gang paa Flaaden som et Staalbad, det gav det tyske Folk nye Kræfter og Tillid til Fremtiden og bidrog i høj Grad til det tyske Folks Anseelse. For England var det en slem Dag, da vi sendte 10000 engelske Søfolk sammen med Englands stolteste Skibe til Havets Bund, medens det var tilstrækkeligt, at kun lidt over 2000 tyske Søfolk gav deres Liv under det sejrrige Flag.

Som Tillæg er tilføjet et Særtryk af det i Marineministeriets Efterretningskontors »Fremde Presse« aftrykte Uddrag af *Churchill's* Artikel i »London Magazine« (Efteraaret 1916).

Jeg vil slutte min Beretning om den største Dag til Søs, som vi Tyskere har oplevet, med det Ønske, at min lille Bog og *Churchill's* Artikel for mange Tyskere maa blive Anledning til at skaffe sig yderligere Klarhed over, hvilken uhyre stor Indflydelse Herredømmet paa Søen har haft paa Verdenshistorien og i Fremtiden ogsaa altid vil have det. Og jeg vil udtale det Haab, at i de Aar, der kommer, endnu mange Tyskere, der er stolte af at være Tyskere og Sømænd, vil lade Blæsten paa Havet tude dem om Ørene.

Ganske vist er vi blevet et fattigt Folk, ganske vist er vi blevet dybt ydmyget i vor nationale Ære, men Modet til nye Bedrifter vil vi af den Grund ikke give fra os. Lad os tænke paa Ordsproget:

Penge tabt — intet tabt!
Æren tabt — meget tabt!
Modet tabt — alt tabt!

TILLÆG

Uddrag af den i Efteraaret 1916 i »London Magazine» offentliggjorte Artikel, skrevet af den engelske Marineminister Churchill.

Den engelske Marine har fra Krigens første Dage været i Besiddelse af det fulde og ubestridte Søherredømme. Saa længe Englands overlegne Slagflaade ikke udfordres eller bliver slaaet, behersker den alle Verdenshavene fra sin Station mod Nord. Den er den altbeherskende Forudsætning for alle Ententens Foretagender paa enhver Krigsskueplads, og den er det absolute Veto mod en hvilken som helst Virksomhed fra Fjendens Side uden for hans Grænser.

Endskønt »Grand Fleet»s Kampskibseskadrer først for nylig i nogle faa kostbare Øjeblikke har været i Kamp med tyske Skibe, og skønt enhver Lejlighed til en afgørende Kamp blev den nægtet, har den dog lige fra Begyndelsen nydt alle en fuldkommen Sejrs Frugter.

Selv om Tyskland aldrig havde bygget eet eneste Kampskib eller selv om alle Tysklands Kampskibe var blevet sænkede, vilde den engelske Marines hele førende og lovmæssige Magtstilling ikke have kunnet være mindre virksom.

Ogsaa uden et Trafalgar har alle et Trafalgars Virkninger til Stadighed været i Virksomhed, endog med uhørt Streng-
hed.

Alle Englands og de engelske Forbundsfællers Handels- og Transportsamkvems mægtige Virksomheder er gennemført uhindret. En Forsikring paa 1% dækker ikke alene Krigsfaren, saaledes som man forstod den før Krigen, men ogsaa Tabene

ved den ulovlige og umenneskelige Undervandskrig mod Handelsskibe.

Ententens Hære kan transporteres til ethvert Sted paa Jorden og faa alt til Livets Ophold, kun indskrænket af det til Raadighed staaende Skibsrums Omfang.

Det forenede Kongerige, dets Kolonier, Fæstninger, Dominions og de allieredes ligger sikre og uberørte. Men alle Fjendens Besiddelser udenfor hans Fastlandshærs Linie er taget fra ham eller vil blive taget fra ham, og han kan ikke sende eet eneste Skib af Sted over Havet. For at kunne sende et Brev til New York, maa Tyskerne faktisk bygge et særligt Fartøj, der sejler under Vandet. Nordsøens disede Luft, de mørke og stormende Nætter, Havenes og Oceanernes uhyre Vidder yder ingen Beskyttelse og intet Ly mod den uophørlige, allestedsnærværende Kontrol, som forhindrer ethvert tysk Forsøg paa at optræde paa Havet. Der er ingen Grund til at tro, at denne Tingenes Tilstand ikke skal fortsætte paa samme Maade ubegrænset, og der er al Grund til at tro, at dette vil afgøre Kampens Skæbne — bortset fra alle andre Angrebsmidler. Vi er berettiget til at være fuldstændig tilfreds med, som Sagerne staar. Selv uden en Kamp har vi alt, hvad den mest sejrriege Kamp vil kunne give os. Det er Udgangspunktet for alle Betragtninger over Krigen til Søs. Vi er tilfreds!

Hvis Tyskerne ikke er lige saa tilfreds med Tingenes Tilstand, saa ligger Midlet til at afhjælpe den lige ved Haanden. For at befri sig for alt, hvad der generer dem, og som de lider under, behøver de blot at opsøge »Grand Fleet« og ødelægge den. Naar det er sket, vil alle Vanskeligheder være forbi for Tyskland. De engelske Hære vil ikke længer kunne opretholdes paa Fastlandet, det forenede Kongeriges Livsbetingelser og Industri vil være lammet og Ammunitionstilførelsen afskaaret. Grundlaget for Krigen, for Diplomatiets og for En-

tentemagternes Handel vil bryde sammen som ved et Trylleslag. Sejren i den store Krig, den sikre, hurtige og afgørende Sejr, Kontrollen med Havene, Herredømmet over Verden, Civilisationens hele Fremtid, alt ligger i deres Hænder, naar blot denne første Forhindring er overvundet. Det er deres Sag at handle.

Betragtninger over disse simple Kendsgerninger vil gøre det tydeligt for Lægmanden, hvad der ofte overses eller ikke forstaas, nemlig, at den engelske Marines Handlinger er offensive og aggressive. Vi har taget Initiativet og høstet alle Fordele. Vort stilsfærdige Angreb paa Fjendens Livsinteresser fortsætter uden Ophør, Sommer og Vinter, Dag og Nat, Aar ud og Aar ind. Ingen Krigsforpligtelser kræver af os at gøre yderligere. Det næste Skaktræk tilkommer Tyskerne. Det er et ganske simpelt og indlysende Træk. Undlader det tyske Folk at gøre det, er det, fordi det ikke er stærkt nok dertil og ikke tør gøre det. Aldrig var Nøden større eller Hjælpe midlet mere åbenlyst.

Den ovenomtalte Sagernes Stilling er i sig selv fuldt ud tilfredsstillende og set fra vort Standpunkt absolut beroligende. Men skal vi tale om Jyllandsslaget, træder der nye og yderligere Omstændigheder til.

Det var overhovedet ikke nødvendigt for England at søge den Kamp. Der forelaa ingen strategisk Grund eller tvingende Nødvendighed for at skyde vor Slagflaade frem til danske Farvande. Naar det passede os at sejle derhen, saa skete det af Virkelyst og i Følelse af Styrke. Et brændende Ønske om at indvikle den foran os fremskudte Fjende i Kamp og en kølig Beregning af det store Spillerum i Overlegenhed retfærdiggjorde et Fremstød, som imidlertid ikke nødvendigvis stilledes af noget praktisk Krav. Hvad kan det skade os, om den tyske Flaade for en Gangs Skyld sejler sig en Tur? I hvor høj Grad vil en saadan Præstation forandre den frygtelige og dræbende

Situation til Søs, fra hvilken Tyskland enten maa flygte, eller i hvilken det maa omkomme? Hvis Tyskland vil vende Lykken, maa dets Flaade ikke blot komme, men komme ud og kæmpe til den definitive Afgørelse. Det vil blive overladt til den engelske Flaades Forgødtbefindende at afgøre, hvor og under hvilke Betingelser Kampen skal udkæmpes.

Naar vi derfor hører, at Sir *John Jellicoe* iler over Nordsøen og styrer sin Slagflaade med høj Fart mod den tyske Kyst med Admiral *Beatty* og hans Slagkrydsere langt foran; naar vi ser, hvorledes disse store Skibe damper mod Sydøst med det hvide Skum for Boven og sorte Røgsøjler over Trebensmasterne, maa vi straks sige til os selv: »Hvilken Overmagt maa han ikke være i Besiddelse af!« Den engelske Flaade vil sikkert ikke søge Kamp ved Fjendens Kyster, hvis den ikke alene føler sig stærk nok til at slaa ham, men ogsaa stærk nok til at løbe alle de Farer, der yderligere følger med, og til at tage de Tab, der knytter sig til en Kamp langt fra egne Støttepunkter og i Fjendens farlige Farvande. Vi tør forlade os paa, at den Afgørelse kun er taget paa Grundlag af de sikreste Styrkeberegninger og af en velbegrundet Tillid.

Lad os f. Eks. antage, at vi havde mistet et Dusin af vore bedste Skibe, saa vilde vi ikke være i Stand til at forfølge en saa eventyrlig Politik, men saa vilde vi falde tilbage paa den sikre og langt stærkere Stilling at tvinge Fjenden til at komme helt over til vore Kyster for at søge den sidste Afgørelse. Jyllandsslaget maa derfor betragtes som et dristigt Forsøg paa at tvinge Fjenden til Kamp, et Forsøg, som skyldtes den Bevidsthed om en overvældende Overlegenhed, der fuldt ud retfærdiggjordes af Begivenhederne.

Vore Slagkrydseres og hurtige Kampkrydseres Bevægelser har med Rette Lov til at være dristige og foretagsomme. Denne hurtiggaaende Flaade er mindst tre Gange saa stærk som Fjendens hurtige svære Skibe. Den kan ikke indhentes

eller tvinges til Kamp af nogen Kampenhed, der er stærk nok til at blive farlig for den. Den behøver aldrig at indlade sig i Kamp med tyske Linieskibe. Den kan nærme sig hele den tyske Flaade uden at behøve Understøttelse og kan holde sig ganske tæt ved overlegne Kampenheder uden Risiko eller uden paa afgørende Maade at behøve at indlade sig i Kamp.

Selv om Sir *David Beatty* befinder sig 100 Sømile fra Sir *John Jellicoe*, er han hverken uden Forbindelse eller uden Føling med ham. Deres indbyrdes Forbindelse er fuldkommen sikret og tilfredsstillende. *Beatty* kan, hvad Øjeblik han vil, trække sig tilbage, eller *Jellicoe* kan kalde ham tilbage. Forbindelsen er ubrudt og Situationen fuldstændig i deres Magt.

Den eneste Fare ligger i, at eet enkelt Skib ikke kan komme med. Men hvor haardt det end kan være at lade en Fælle i Stikken, saa vilde man dog ikke tillade, at dette i og for sig blev Aarsagen til en almindelig Kamp med den fjendtlige Flaade. Med dette Forbehold er vor hurtige Flaades Bevægelser ganske frie. Om en Ubesindighed eller en Overilelse med Hensyn til den store Afstand mellem de hurtige Skibe og »Grand Fleet« i det Øjeblik, Slaget begynder, kan der aldeles ikke være Tale.

Slaget aabnedes ved et Angreb af seks engelske Slagkrydsere mod fem tyske, hvor de engelske Skibe var langt de overlegne i Projektilvægt. Fjenden trak sig forstaaeligt nok tilbage mod deres egen fremrykkende Flaade. Under Kampen fik vi Forstærkning, først af fire hurtige Skibe (»Queen-Elizabeth«s), dernæst af Admiral *Hood's* tre ældre Slagkrydsere. Efter dette var, hvad de to Flaaders hurtiggaaende Kampenheder angaar, den engelske Overlegenhed talmæssigt som 13 til 5 og i Projektilvægt som 4 til 1.

Da den tyske »Hochsee-Flotte« viste sig, undgik *Beatty* med Lethed en almindelig Kamp med denne ved det meget simple

Middel, at han forøgede sin Fart og tvang de tyske Slagkrydsere til at holde Skridt med ham eller at blive omklamret (crossed). Saaledes fjernede de hurtige Skibe sig fra den tyske »Hochsee-Flotte«, og Skibene af »Queen Elizabeth«-Klassen, der var agterst i den engelske Linie, kom i alvorlig Kamp med de forreste af de fjendtlige Kampskibe, hvad de jo ogsaa var særlig egnede til. Alt dette synes at være naturligt og tilfredsstillende.

Det er alligevel forbavsende, at Ilden fra det meget overlegne engelske Artilleri ikke foraarsagede noget afgørende Resultat overfor de fjendtlige Slagkrydsere i de tre Timer, Kampen varede. »Lützow« bragtes til at synke. »Seydlitz« og »Derfflinger« fik svære Træffere, og de to resterende blev slemt medtagne. De skiftende Taagebanker gav os i det store og hele en mindre god Belysning.

Tilintetgørelsen af tre af vore Skibe formindskede vor Kampkraft i et kritisk Øjeblik. Men det er en bemærkelsesværdig Kendsgerning, at fire af de fem tyske Slagkrydsere vedblev at følge med og at skyde for til Slut at undkomme. Dette er lettest at forklare ved at tilskrive det det meget sværere Panser, som disse meget kraftige Skibe har i Modsætning til vore Slagkrydsere.

I hvert Fald udholdt Skibene af »Queen-Elizabeth«-Klassen, de stærkest pansrede Skibe i hele Verden, en frygtelig Beskydning fra talmæssigt overlegne tyske Kampskibe uden noget som helst Tab eller Forringelse af Kampkraft. For saa vidt som det i Øjeblikket er muligt at drage Lære af denne Begivenhed, synes Værdien af det stærke Panser paavist.

Da de to Hovedflaader kom i Kamp, var den engelske Ildoverlegenhed næsten straks kendelig, selv om kun en Del af den engelske Slaglinie var med i Kampen. Den tyske Flaade afbrød Kampen og trak sig tilbage i den disede Luft og det faldende Tusmørke. Under den kraftige, men mindeværdige

Træfning led de alvorlige Beskadigelser. Skib for Skib var uden Tvivl det enkelte Skib i den engelske Slagflaade Fjenden overlegen i Ydelse, ganske bortset fra Overtallet. Det kan heller ikke betvivles, at havde man fortsat Kampen, kunde den kun have ført til en Afslutning, og dette indrømmes og anerkendes af Fjenden.

Det har aldrig været mere nødvendigt for en Marine at vinde en Kamp og at sikre sig en afgørende Sejr end for Tyskerne paa hin Dag. De kunde aldrig gøre sig Haab om en gunstigere Lejlighed. Fjenden var kommen helt hen til deres Dør. Han var langt fra sine Støttepunkter, og han var i deres eget farlige Farvand. Han indlod sig paa en Forfølgelseskamp, der bød Tyskerne al tænkelig Lejlighed til at føre ham ind over Minefelter og i Baghold fra Undervandsbaade. Den ringe Sigtbarhed forhindrede Kamp paa lang Afstand og gav dem en god Lejlighed til at anvende deres højt roste Mellemartilleri og begunstigede paa enhver Maade de Grund-sætninger, hvorefter deres Flaade var bygget og uddannet.

Og alligevel, paa Trods af alt dette, og endskønt en Sejr var saa bitterlig nødvendig for dem, indlod de sig ikke paa Forsøget. Saa højt vurderede den engelske Flaade sin Overlegenhed, at den løb enhver Risiko og følte sig stærk nok til at afstaa fra næsten alle de Hjælpemidler, der kunde være den til Fordel, i Haab om en Afgørelse, som strategisk slet ikke var nødvendig. Saa dybt rodfæstet var Overbevisningen om deres Underlegenhed i de tyske Chefers Sind, saa dybt be-styrkedes deres Indtryk deraf ved Berøringen med Fjenden, at de trods alle de Fordele, som de havde paa deres Side, und-slog sig for en Kamp, hvor Sejren dog vilde have reddet Tysk-land.

Om Mangel paa Mod hos de tyske Besætninger og Befalingsmænd kan der ikke være Tale. Det bevidnes rent ud af alle. Det drejer sig her om en kølig og videnskabelig Bereg-

ning af det militære Styrkeforhold, og der er Vurderingen helt og holden klar. Søkrigshistorien beretter intet Steds om en stoltere Hævdelse af den stærkere Flaades Kampoverlegenhed eller om en mere ydmygende Indrømmelse af Afmagt fra den svages Side. Begge Paastande er fuldtud retfærdiggjort ved Kendsgerninger og Resultater fra denne Kamp ved Jylland.

At Torpedovaabnet var forholdsvis lidt i Stand til at influere paa en Søkamps Forløb i al Almindelighed er ligesaa klart som tilfredsstillende for os.

Den stærkere Marine støtter sig hovedsageligt paa Slagliniens svære Skyts og dets Kampkraft. Hele vort System, hele vor Opfattelse af Søkrig hviler paa dette Grundlag. Saaledes har det altid været i Fortiden, og trods alle de Forandringer, som de fremadskridende Opfindelser har gjort nødvendige, vil det altid blive Grundlaget for Admiralitetets Politik.

Den førende Sømagt forlader sig paa Artilleriet, den næste maa sætte sin Lid til Torpedovaabnet.

Konstruktionsplanerne for og Bygningen af tyske Skibe af alle Klasser og Flaadens Organisation svarer i alle Henseender til denne Grundsætning.

Den engelske Flaades Anskuelse var i den sidste Tid i stigende Grad blevet forudindtaget mod Torpedovaabnets Trudsel, samtidig med at den blev Grundtanken om Artilleriets Magt tro. Det syntes faktisk vanskeligt ikke at behandle det som et Kampmiddel, der muligvis kunde faa en afgørende Betydning. Men i Jyllandsslaget saa vi de to Mariners 60 eller 70 store Skibe i næsten 20 Timer ved Dag som ved Nat stille sig blot i et Farvand, der var gjort usikkert af ca. 200 Over- og Undervandsbaadstorpedofartøjer, ført af forvovne Chefer. Paa engelsk Side blev kun eet Skib, »Marlborough«, ramt uden at være tvunget til at indstille sin Ild, medens alle vore egne Flotillers hensynsløse Dristighed ikke indbragte mer end tre

til fire Ofre. Dette er maaske det mest overraskende og for os en af de mest beroligende Erfaringer fra Slaget.

Det vil være farligt at drage afgørende Slutninger af een eneste Kamp eller at antage, at den lange og stadigt skærpede Kappelstrid mellem Kanonen og Torpedoen er endt med en Anerkendelse af den førstes ubestridte Overlegenhed. Men saavidt dette Slag kan vise Vejen, tyder det uvægerligt paa, at Kanonen maa gives Forrangen, og anviser Torpedoen en Birolle, naar det drejer sig om de store Afgørelser. Og her møder vi atter vor Tids strænge Regel for Søkrigen: »Den stærkeste Flaade alt, den næststærkeste intet«. »Men fra den, som intet har, vil ogsaa det, som han har, blive taget fra ham.«

Alt i alt er det forbavsende, at Følgerne af selv en begrænset Overlegenhed til Søs er saa fuldstændige og vidtrækkende. Lad os tænke os to Flaader, hvis Styrkeforhold er som 16 til 10. Har de Del i Sømagts Fordele i samme Forhold? Kontrollerer den stærkere 16 Dele af Havet og den svagere de 10? Kontrollerer den svagere 5 Dele? Eller kontrollerer den blot saa meget som een Del? Nej, sandelig ikke. Det aabne Hav tilhører helt og holdent den stærkeste. Der bliver intet til den svageste — hans Udgifter indbringer intet, hans Anstrængelser bliver ikke belønnet. Der kan ikke engang, som i de gamle Sejlskibsdage, føres en forlænget Krydserkrig, saalænge den svagere Hovedflaade er ude af Stand til at vinde et afgørende Slag. At ødelægge alle Krydsere eller Handelsskibe under hans Flag, ja alle hans Støttepunkter eller Kolonier i Udlandet er kun et Spørgsmaal om Tid. Ved denne Konkurrence gives der ingen Trøstepremie.

Det er mærkeligt, at den offentlige Mening synes at være tilbøjelig til at dømme Foretagender til Søs med mere Kritik, ja med større Fordom end Foretagender til Lands. Til Lands lides der store Tab, undertiden hensigtsløse, undertiden med meget smaa og utilstrækkelige Resultater. Slet Administration,

Ubeslutsomhed, Halsstarrighed og Dumdristighed spiller deres Rolle og fører til frygtelige Begivenheder. Men i Kampens Hede skelnes intet tydeligt. Der er saa meget, der stadigt er tvivlsomt og uforstaaeligt, der er saa megen Lejlighed til at forvirre Billedet og udviske Udfaldet. Og gennem det hele straalér Troppernes utrættelige Tapperhed, deres ædelmodige Opofrelse, den overvejende Nødvendighed at opmuntre dem og ikke Fjenden. Offentlige Vurderinger af Begivenheder til Lands er derfor enten overbærende eller afventende.

Det er helt anderledes med Flaaden. Havet er smult og frit. Paa dets Overflade kan ethvert Fartøj ses — et klart Maal. Taber man det for en Gangs Skyld af Sigte, saa er det en Begivenhed, hvorom man ikke kan strides. Den jævne Forstand kan vurdere den Kendsgerning, at det er borte. Mister man blot eet eneste Skib, anses det for en Ulykke, Følgen af en eller anden fordømmelig Aarsag — Efterladenhed, Tankeløshed eller Udygtighed, for hvilken en eller anden maa straffes eller dadles! Og dog har sikkert en Admiral større Krav paa sine Landsmænds Overbærenhed end en General. Hans Krigsførelse er næsten helt ny og næppe een har overhovedet nogensinde haft nogensomhelst Erfaring om Kamp til Søs. Alle skal først til at lære de fremmedartede, nye og uberegneede, ja i Fredstid uberegnelige, Betingelser.

Selv om ogsaa Generaler i høje Kommandostillinger, som gennem deres Telefoner maa give Ordre til fortvivlede Angreb fra Slotte, der ligger milevidt bag Fronten, ofte kan have den Følelse, at det vilde være en uhyre Lettelse for en Tid at begive sig til Kamppladsen, saa bliver der dog den Kendsgerning tilbage, at dette nu til Dags er dem nægtet paa Grund af de Forhold, som Krigen fører med sig.

Men Admiralen paa sin Bro, som i egen Person fører sin Flaade eller sin Eskadre i Kamp, og hvis stolt vajende Flag er Maalet for den samtlige Ild, han er en Helteskikkelse. Som

Oldtidens Krigerkonger og Paladiner leder han fra Øjeblik til Øjeblik det største og heftigste Slags Gang blot ved en Haandbevægelse. Den menige Mand i Flaaden er langt fra saa udsat for Fare som *Jellicoe* og *Beatty*.

Ingen højtstaaende General, hvor beundringsværdig han end kan være, har, personligt og ufortøvet, saa videnskabelige, saa frygtelige, saa pinligt nøjagtige Spørgsmaal at løse som han, midt under Slagets Torden og med den øjeblikkelige Død for Øje.

Mægtige Skibe, hvor hvert enkelt som Krigsmiddel mindst har samme Værdi som en Infanteridivision, forsvinder i en enkelt Eksplosion og efterlader sig ikke engang et Spor. En Trediedel af Slagkrydser-Eskadren sænket i Løbet af et Par Minutter, Skibe af største Betydning borte for stedse. Ententemagternes Sags Skæbne, det engelske Riges Skæbne, Verdenskrigens Udfald, alt dette staar paa Spil, er i Uvished og overalt skjult i Mørket!

Af alle Krigens personlige Ildprøver er dette sikkert den alvorligste Prøvelse og den sande Berømmelse.